722

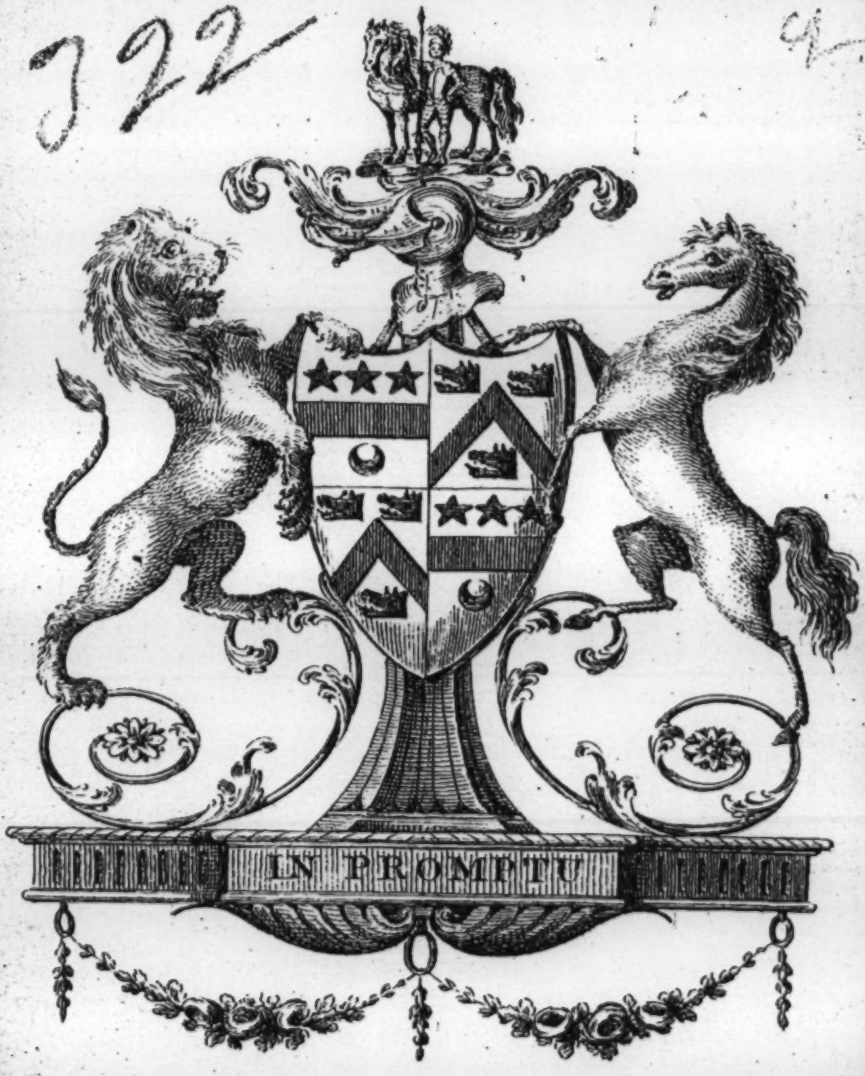

Ex a

Libris — 1749 [illegible]

500

Thomae Trotter

anno Domini

1715

Mortounhalliae

28tavo mensis Juny

Familiaria

COLLOQUIA,

Operâ

Chriſtophori Helvici

D. & Profeſſoris Gieſſenſis

Olim,

Ex

ERASMO ROTERODAMO.

Ludovico Vive, & Schottenio
Haſſo ſelecta.

Editio Decima quarta ad priſtina exemplaria denuò recognita.

LONDINI,

Excudebat *R. R.* & venales proſtant apud *Dorman Newman*, ad Inſignia Regia in vico vulgo vocato *The Poultry*, & apud *Thomam Cockerill* ad Inſigne trium Crurum juxta eundem Vicum MDCXCII.

Typographus Ludi-Diſcipulis Salutem.

ECce vobis quod in rem veſtram fiet. Latinæ iſti δυσπνοίᾳ, qua tam miſerè laborare ſoletis inter familiares colloquutiones, probe conſuluit Vir Cl. Chriſtophorus Helvicus; *dum è tribus Colloquiorum Magiſtris,* Eraſmo, Vive, *&* Schottenio, *ſelegit quæ majori veſtro inſerviret uſui confabulationum exemplaria. Hujus in hac re operam exhibeo habete ei gratias, vobis emolumentum. Interim, ſi munuſculum hoc ea excipietis cura, qua iſte obtulerit benevolentia, non licebit vobis in poſterum vel edere, bibere, vel ludere, imo ne vel cogitare non Latine, non expedite, non eleganter, Valete & fruimini.*

Ex. Æd.
Sab.
26 *Jan.*
1662.

G. *Stradling* S. T. P.
Rev. in *Chriſto* Pat.
D. *Gilb.* Epiſc. *Lon.*
à Sac. Domeſt.

PARS PRIMA

Colloquium I.

SURRECTIO MATUTINA.

Johannes, Henricus.

HEus, tu, expergiſcere. *H.* Sine me ut dormiam. *I.* Non ſinam te dormire diutius. *H.* Quamobrem? *I.* Quia ſurgendi tempus eſt. *H.* Atqui nondum diluxit. *I.* Lux jam dehinc non eſt amplius exſpectanda. *H.* Attamen ante dies non ita multos hora ſexta in luce ſonuit. *I.* Verum, ſed interim dies diminutus eſt. *H* Quomodo tam cito? Crediderim potius errorem eſſe horarii. *I.* Mitte iſta, ac ſurge. *H.* Surge tu prior. *I.* Faciam id quidem, ſed tum deinde nequaquam te opperiar. *H.* Fac ut lubet, & mihi nota eſt via. *I.* Verum ego aſſumam lucernam; tum tibi erit in tenebris eundum. *H.* Parum refert: *Lyncei* mihi ſunt oculi. *I.* Age ſurge tandem, ut eamus una. *H.* Ah! ſi liceret adhuc vel momentum ſtertere. *I.* Ridiculum! Quid lucri eſt in momento? Tandem, tandem deſerendus erit nidus calidus. *H.* Poſt ſemihorulam ſurgerem, ac libens. *I.* Surge modo: licebit veſperi eo maturius lectum repetere. *H.* Itane conſultum putas? *I.* Sic arbitror. *H.* Parebo igitur: ac tum hoc diſpendii dormiendo probe reſarciam.

Colloquium II.
VESTITUS.
Beatrix, Euſebius, Emmanuel.

JEſus Chriſtus exſuſcitet vos è ſomno vitiorum. *Heus*! pueri, eſtiſne hodie evigilaturi? *Eu.* Neſcio quid inciderit mihi in oculos, ita videor eos habere plenos arenæ. *B.* Hæc eſt tua prima cantio matutina, & bene vetus; aperiam feneſtras haſce ambabas, ligneam & vitream, ut feriat clarum mane veſtros amborum oculos. Surgite, ſurgite. *E.* Tam multo mane? *B.* Propior eſt meridies quàm aurora. Vis tu, *Emmanuel*, recentem ſubuculam? *Em.* Nihil nunc eſt neceſſe, hæc eſt ſatis munda; cras ſumam alteram. Cedo mihi thoracem. *B.* Quem? Simplum, an diploidem (*lenem?*) *Em.* Quem voles; mea nihil refert. Porrige ſimplum, ut ſi ſim hodie luſurus pila manus graver. *B.* Hic eſt ſemper tuus mos: prius de luſu cogitas quàm de ſchola, *Em.* Quid tu dicis, inepta? Et ſchola ipſa vocatur *ludus*. Da ligulas aſtrictorias coriaceas. *B.* Fractæ ſunt: accipe ſericas. Quid jam? vin' femoralia & tibialia, quoniam eſt æſtus? *Em.* Minime vero; dato fœmini cruralia. Quæſo, conſtringe me. *B.* Eho, tune habes brachia fœnacea, aut butyracea? *Em.* Non, ſed tenui filo conſuta. Hui! qualia dediſti aſtrigmenta exarmata & lacerata? *B.* Memineris te heri perdidiſſe

disse altera integra. *Em.* Quî scis? *B.* Ego per rimulam ostii observabam te ludentem cum famulo. *Emman.* Amabo, ne id præceptor resciscat. *B.* Imo ego narrabo quamprimum appellaris me *deformem*, ut soles. *Em.* Quid si *rapacem*? *B.* Quidvis, modo ne *deformem*. *Em.* Cedo calceos. *B.* Utros? longo obstragulo, an brevi? *Em.* Tecto propter lutum. *B.* Nempe lutum aridum: pulverem debebas dicere. Sed bene facis; nam in apertis corrigia est fracta, & fibula amissa. *Em.* Indue, quæso. *B.* Tu ipse facito. *Em.* Non possum me flectere. *B.* Tu quidem facilè te curvares, desidia vero tua difficile: an deglutisti ensem, ut circulator ille nudius tertius? adeon' es delicatus; quid facies grandior? *Em.* Adstringe nodo laxo gemino, quod est elegantius *B.* Nihil minus: solveretur nodus illico & decideret tibi calceus è pedibus: præstat vel gemino adstricto vel adstricto & laxo. Sume tunicam manicatam, & cingulum textile. *E.* Minime id quidem, sed coriaceum venatorium *B* Mater vetat. Vis tu omnia arbitratu tuo facere? Et tu heri fregisti aciculam fibulæ. *E.* Non poteram alioqui dissolvere. Da ergo illud puniceum ex lino. *B.* Cape, cinge te cinctu *Gallico*; pecte caput priùs radiis rarioribus, mox densioribus; apta pileum vertici, ne in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem, in oculos *E.* Prodeamus jam tandem.

B. Quid? illotis manibus & facie? *Em.* Iſta tua moleſta curioſitate taurum jam enecaſſes, nedum hominem: Videris mihi non puerum veſtire ſed ſponſam. *B.* Euſebi, adfer pollubrum cum urceolo aut gutturnio; funde altius. Stilla potius ex epiſtomio, quam profundas. Elue ſordes iſtas ex nodis digitorum: ablue os, & gargariza: frica bene cilia & palpebras, tum glandulas ſub auriculis duriter; cape linteum, exterge te. Deum immortalem! de omnibus ſigillatim es admonendus: nihilne ipſe tua ſponte faceres? *E.* Vah! nimium es opportuna, & odioſa. *B* Et tu nimium ſcitus puer ac formoſulus. Flecte jam genua & recita precationem Dominicam & preces alias, ut eſt tibi in more, antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide, mi Emanuel, ut de nulla alia re cogites, dum oras. Mane pauliſper, appende ſudariolum hoc de zona (cingulo) ad nares emungendas & purgandas. *Em.* Sumne ſatis ad arbitratum tuum compoſitus! *B* Es. *Em.* Ad meum minime, quoniam jam tandem ad tuum Auſim facere ſponſionem, me horam integram veſtiendo conſumpſiſſe. *Beat.* Quid ſi vel duas? quo eras alioquin iturus? quid acturus? foſſurus credo, aut araturus. *Em.* Quaſi deſit quod agam. *B.* O magnum virum, vehementer in nihil agendo occupatum? *Em.* Non hinc abis cavillatrix? Abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut calanticam tibi detraham de capite.

Collo-

Colloquium III.

SALUTATIO MATUTINA.

Puer, Pater, Mater, Iſabellula.

SAlvuſis, mi Pater, ſalve mea mater, precor vobis felicem hunc diem, germanuli; propitium vobis opto Chriſtum, ſororculæ: *Pat.* Mi fili ſoſpitet te Deus, evehat ad ingentes virtutes. *M* Servet te Chriſtus, mea lux. Quid agis, mea dulcedo? quid vales? quomodo hac nocte quieviſti? *Pu.* Recte valeo, & placide dormivi. *M.* Chriſto gratia, proprium hoc velit tibi eſſe. *Pu.* Ad mediam tamen noctem excitatus ſum è dolore capitis. *M.* Me miſeram & perditam, quid narras; qua parte capitis? *Pu.* Ad ſinciput. *M.* Quamdiu? *Pu.* Vix octava parte horæ: poſtea redormii nec ſenſi amplius. *M.* Reſpiravi, nam examinâras me. *Pu.* Bene ſit tibi, Iſabellula; para mihi jentaculum. Ruſcio, Ruſcio huc, catelle feſtiviſſime: en ut cauda adulatur, ut ſe in poſteriores pedes erigit! Quomodo habes? quomodo vales? Heus tu, adfer panis bucceam unam aut alteram, quam ei demus: videbis luſus ſcitiſſimos. Non eſuris? nihilne ediſti hodie? profectò plus eſt in cane iſto intelligentiæ, quam in illo mulione craſſo. *Pa.* Tulliole mi, lubet mihi tecum pauliſper confabulari. *Pu.* Quid, mi Pater? nam nihil mihi accidere poteſt ſuavius quam te audire. *Pat.* Hic tuus Ruſcio, eſtne beſtia an-

 homo?

homo? *P.* Beſtia, ut puto. *Pat.* Quid tu habes, cur ſis homo, non ille? tu edis, bibis, dormis, ambulas, curſitas, luſitas; hæc ille omnia. *P.* Atqui ego ſum homo. *Pa.* Quomodo id cognoſcis? quid nunc habes plus, quàm canis? *P.* Ego loqui poſſum, ille nequaquam. *P.* Recte. Sed unde eſt tibi loquendi facultas, qua ille deſtituitur? *P.* Neſcio. *Pat.* Vides ergo te nondum noſſe quid tute ſis; & quomodo à beſtia differas. *P.* Unde igitur id cognoſcam? *Pat.* Si obtemperabis, faxo ut non ſolum hoc, ſed & plurima alia, tam cœleſtia quàm elementaria, conſpicua & inconſpicua, mirabili cum jucunditate cognoſcas, & multis aliis hominibus non tantum ſcientia, ſed etiam morum elegantia, & vitæ ratione, virtutumq; ornamento præſtes, *P.* Obſecro, mi pater, effice id primo quoque tempore. *Pat.* Fiet, ſi eas quo eunt beſtiis ſimiles, redeunt culti homines. *P.* Ibo multo lubentiſſime. Sed ubi id eſt? *Pat* In ludo literario. *P.* Nulla eſt in me ad rem tantam mora. *Pat.* Nec in me. *Iſabellula*, audin'? da huic jentaculum in ciſtellam. *Iſab.* Et quidnam? *Pat.* Fruſtum panis butyro illitum, vel ficus aridas, aut uvas paſſas pro obſonio; ſed inſolatas nam alteræ illæ; viſcoſæ inficiunt puerorum digitos & veſtes; niſi malis ceraſa, vel pruna oblonga. Inſere brachiolum ciſtellæ, ne excidat.

Collo-

Colloquium IV.
JUSSA HERILIA.

Rabinus Syrus.

HEus, heus, furcifer! Jamdudum rauceſco clamore, nec tu tamen expergiſceris. Videre mihi vel cum gliribus certare poſſe. Aut ocyus ſurge, aut ego tibi fuſte ſomnum iſtum excutiam. Quando crapulam heſternam edormieris? Non te pudet, ſomnium hominis, in multam lucem ſtertere? Qui frugi ſunt famuli ſolent exortum Solis antevertere, curareque ut herus ſurgens reperiat omnia parata. Ut ægre divellitur à nido tepefacto cuculus! Dum ſcalpit caput, dum diſtendit nervos, dum oſcitat, tota abit hora. † *Syr.* Vixdum diluxit. *R.* Credo tibi; nam tuis oculis adhuc multa nox eſt. Tibi nox adhuc eſt concubia. *S.* Quid me jubes facere? *R.* Fac, ut luceat foculus; verre pileum ac pallium; exterge calceos & crepidas: Inverſas caligas primum intus purga ſcopis, mox foris; Deinde ſuffitum aliquem facito purgando aeri; Accende lucernam; muta mihi induſium, ac ad ignem fumi expertem ſicca lotum. *S.* Fiet. *R.* Atqui move te ocyus; jam hoc te feciſſe oportuit. *S.* Moveo. *R.* Video; ſed nihil promoves. Ut incedit teſtudo! *S.* Non

poſſum ſimul ſorbere & flare. *R.* Etiam *ſententias loqueris, carnifex?* Tolle matulam. Compone lecti ſtragulas; revolve cortinas. Verre pavimentum. Verre ſolum cubiculi. Adfer aquam lavandis manibus. Quid ceſſas aſine? Annus eſt, priuſquam accendas candelam. *S.* Vix reperio ſcintillam ignis. *R.* Sic heri condidiſti. *S.* Nec follem habeo. *R.* Ut reſponſat nebulo! Quaſi, qui te habet, careat folle. *S.* Quam imperioſum habeo dominum! Vix hujus juſſis decem expediti famuli fecerint ſatis. *R* Quid ais, ceſſator? *S.* Nihil; omnia recte. *R.* Non ego te audio murmurantem? *S.* Equidem precor. *R.* Credo, *Pater noſter* inverſum: precationem, opinor, Dominicam præpoſtere. Quid gannis de imperio? *S.* Precor tibi, ut fias imperator. *B.* Et ego tibi, ut fias homo ex caudice. Sequere me ad templum uſque. Mox domum recurrito; lectos concinnato. Hæc confuſa ſuo quæque loco digerito. Fac, ut niteat tota domus. Matulam defricato. Hæc ſordida ſubmoveto ab oculis, fortaſſis inviſent me quidam Aulici. Si quid ſenſero prætermiſſum, vapulabis largiter. *S.* Hic ſane novi benignitatem tuam. *R.* Proinde cave, ſi ſapis. *S.* At interim de prandio nulla mentio. *R.* Vah! ut hic mentem habet furcifer! Non prandeo domi; itaque ſub horam decimam ad me tranſcurrito, deducturus

ſturus me eo ubi ſum pranſurus. *S.* Tibi quidem proſpectum ; ſed hic nihil eſt interim, quod edam. *R.* Si non eſt, quod edas, eſt, quod eſurias. *S.* Nemo fit eſuriendo ſatur. *R.* Eſt panis. *S.* Eſt, ſed ater & furfuraceus. *R.* Delicias hominis ! Te quidem fœnum eſſe oportuit, ſi pabulum detur te dignum. An poſtulas, ut te aſinum tantum placentis ſaginem ? Si faſtidis panem citra obſonium, adde porrum, aut, ſi mavis cepe.

Colloquium V.

ALIA.

Eædem Perſonæ.

ESt tibi abeundum in forum. *S.* Tam procul ? *R.* Non ſunt niſi ſex paſſus ; tibi pigro ſunt bis mille. Conſulam autem tuæ pigritiæ. Eadem legatione multa conficies negotia : ea ſupputa in digitos, ut memineris. Primum, deflectes ad veſtiarium, ac thoracem undulatum, ſi jam perfectus eſt, ab eo recipies. Hinc quæres *Cornelium* veredarium ; is plerumque eſt in *Cervo*, ibi potitat, rogabis, ſi quid habet literarum ad me, & ad quam diem ſit profecturus. Deinde, convenies mercatorem pannarium, rogabis meis verbis, nequid ſollicitus ſit quod pecuniam non miſerim ad diem præſcriptum ; numerabitur propediem. *S.* Quando ? ad

Ca-

Calendas Græcas? *R.* Rides, ganeo? imo ante *Calendas Martias.* In reditu deflectes ad lævam, & ex bibliopolis (librariis) diſce, ſi quid advectum ſit novorum libellorum è *Nundinis*: cognoſce, qui ſint, & quanti venales. Poſt hæc rogabis *Colonium* ut mihi dignetur eſſe conviva alioqui cœnaturo ſoli. *S.* Etiam convivas vocas? non habes domi, unde vel murem paſcas. *R.* Proinde tu, confectis cæteris, abi ad macellum & eme nobis armum ovillum; eum curabis diligenter aſſum. Audin' hæc? *S.* Plura quam vellem. *R.* At vide ut memineris. *S.* Vix potero dimidium. *R.* Etiam hic ſtas ceſſator? Jam rediiſſe oportuit. *S.* Quis poſſit unus tot rebus obeundis ſufficere? Deduco ac reduco, ſum illi à ſcopis, à pedibus, à libellis, à rationibus, à jurgiis, à legationibus; poſtremo, non videor illi ſat ocupatus, niſi ſim & coquus.

Colloquium VI.

EUNTES AD LUDUM LITERARIUM.

Cirratus, Prætextatus, Titivillitium, Vetula, Toreſula, Oluſcularia.

QUid tibi videtur? eſtne tempus eundi ad ludum? *P.* Plane tempus eſt. *C.* Non ſatis

ſatis teneo viam ; credo eſſe in illo vico proximo. *P.* Quoties illuc itaſti? *C.* Ter aut quater. *P.* Quando cœpiſti eo itare? *C.* Nudius tertius, ut puto, aut nudius quartus *P.* Quid igitur? annon id ſatis eſt ad noſcendam viam? *C.* Non? etiamſi eam, centies. *P.* Ego vero vel ſi ſemel, nunquam deinceps aberravero. Sed tu vadis invitus, & ambulas luſitans, nec viam aſpicis, nec domos, nec ulla ſigna, quæ te poſtea admoneant qua ſit flectendum, quæ via tenenda. Ego hæc omnia obſervo diligenter, quia lubens eo. *C.* Puer hic habitat in proximo ſcholæ. Heus *Titivellitium*! qua itur ad ædes tuas? *Tit.* Quid vis? venis à matre tua? Mater mea non eſt domi, ac ne ſoror quidem ; ambæ ſunt profectæ ad *divæ Annæ*. *C.* Quid illic agitur? *Tit.* Heri fuerunt Encænia, (paganalia) hodie invitavit eas mulier caſearia ad edendum lac coagulatum. *C.* Et tu cur non ibas una? *Tit.* Relictus ſum hic cuſtos domûs ; frater meus parvulus illuc abductus eſt. Sed pollicitæ ſunt ſe de reliquiis allaturas mihi partes in quaſillo. *C.* Quin tu igitur manes domi? *Tit.* Continuo revertar, nunc prodeo luſum cum filio hujus cerdonis ; vultis & vos venire ; & talis ludere? *C.* Eamus, ſodes. *P.* Minime vero id quidem. *C.* Quidni? *P.* Ne vapulemus. *C.* Vah! non memineram. *Tit.* Non vapulabitis. *C.* Qui ſcis?

Tit.

Tit. Quia magiſter veſter heri perdidit ferulam. *C.* Hem, quomodo nôſti? *Tit.* Hodie de domo noſtra audivimus eum vociferantem & quærentem ferulam. *C.* Amabo, ludamus parumper. *P.* Tu, ſi vis, ludito: ego ibo ſolus. *C.* Ne me, quæſo, apud præceptorem deferas: dic me domi detineri à patre. *P.* Vis mentiri me? *C.* Quidni propter ſodalem? *P.* Quia in templo audivi concionatorem affirmantem, mendaces eſſe filios Diaboli, veraces Dei. *C.* Diaboli vero? apage illum! Deus nobis adſit, & ab illo nos liberet. *P.* Non potes liberari, ſi ludas, cum eſt diſcendum. *C.* Eamus: tu valeto. *Tit.* Hui! iſti non audent pauliſper ludere, alioqui cædendi. *P.* Ille eſt puer perditus & evadet vir ſceleratus. Sed quomodo elapſus eſt nobis; nec rogavimus, quia ſit eundum ad ludum: revocemus. *C.* Abeat in malam rem; nolo, ſit mihi rurſum incitamento ad luſum; percontabimur ab hac vetula. Mater, noſtine qua eatur ad ſcholam? *Vet.* Juxta eam habitavi ego ſex annis, è regione peperi filium natu maximum, & filias duas: tranſite plateam hanc villæ raſæ, inde eſt angiportus, tum plateam Domini *Veterani*, hinc flectite ad dextram, tum ad ſiniſtram, ibi percontamini, non procul abeſt ſchola. *C.* Vah! non poterimus omnia meminiſſe. *V.* *Tareſula*, deduc eos ad ſcholam *Philoponi*; nam mater hujus eſt, quæ dabat nobis linum.

num pectendum & nendum. *Ter.* Quid, malum? *Philoponi*? quid hominis eſt *Philoponus*? quaſi ego norim; illumne dicis, qui reſuit calceos juxta cauponam viridem? an præconem in vico *Gigantis*, qui alit equos meritorios? *V.* Sat ſcio, nunquam tu noſti ea, quæ opus ſunt, ſed ea, quæ ad rem nihil faciunt: Ineptiſſima, Ludimagiſter eſt ſenex ille procerus, luſcioſus, è conſpectu ædium quas olim habitavimus. *Ter.* Ah, jam redit in memoriam. *V.* In reditu tranſi per macellum, & eme acetarium & raphanum, (radiculam) & ceraſa; cape fiſcellam. *C.* Duc nos etiam per forum alitorium. *Ter.* Hac ibitis brevius. *C.* Nolumus hac. *Ter.* Qui ſic? *C.* Quia momordit me illic canis ex domo piſtoris. Quin & volumus comitari te ad forum. *Te.* Reverſa faciam iter per macellum, (nam procul adhuc abſum) & emam quæ juſſa ſunt, poſtquam reliquero vos in ludo. *C* Nos videre cupimus quanti emas ceraſa. *T.* Nummis ſenis emimus ſingulas libras, ſed quid ad te? *C* Quia ſoror juſſit me hodie mane ſciſcitari! & eſt illic vetula quædam oluſcularia, de qua ſi emeris, ſcio eam & vendituram minoris quam alias, & ſuperaddituram nobis vel ceraſa vel thyrſum (ſcapum) lactucæ; nam filia ejus miniſtravit aliquando matri & ſorori meæ. *T* Modo ne diſpendium hoc viæ conſtet nobis flagris aliquot. *C.* Minime vero, ſat veniemus tempori. *T.* Eamus, tantum

tantulum deambulavero, quæ miſera conſumor ſedendo domi totos dies. *P.* Quid facis operis; An ſedes tantum otioſa? *T.* Otioſa vero? minime certe id quidem. Neo, glomero, conglobo, texo. Putas vetulam noſtram paſſuram, ut otier? feſtos dies exſecratur, in quibus eſt otiandum. *P.* Feſti dies num non ſunt ſacri? Quomodo ergo exſecratur illa rem ſacram? *T.* Cenſeſne me didiciſſe literas, ut hoc poſſim vobis ediſſerere? Sed ventum eſt in forum olitorium, ubi tandem eſt veſtra vetula? *C.* Id ego circumſpiciebam modo. Eme ab hac, ſed ea lege, ut det nobis aliquid corollarii. Heus amita! puella hæc de te emet ceraſa, ſi nobis aliquid donaveris. *Ol.* Nihil mihi donatur, omnia venduntur. *C.* Nec ſordes iſtæ donantur tibi quas habes in manibus & collo? *Ol.* Niſi procul hinc faceſſis impudenticule, has ſordes ſentient genæ tuæ. *C.* Quomodo ſentient meæ genæ, cum tu habeas in manibus? *Ol.* Redde ceraſa, furuncule *C.* Sumo exemplum; nam volo emere. *Ol.* Eme igitur; ad exemplum poterant vel duo ſufficere. *C.* Si placuerint. Quanti? *Ol.* Nummo libram. *C.* Ah! acerba ſunt. Tu, venefica, vendis hic populo ceraſa ſtrangulatoria. *Ter.* Abeamus hinc ad ludum, nam vos argutiis veſtris intricatis me, & detinetis. Jam ut puto, mea vetula furit domi ob moram meam. Hoc eſt oſtium, pulſate.

Collo-

Colloquium VII.

MONITA PRÆCEPTORIS.

Præceptor, Puer.

TU mihi videre non in aula natus, ſed in caula, adeo moribus es agreſtibus. Puerum ingenuum decent ingenui mores. Quoties alloquitur te quiſpiam, cui debes honorem compone te in rectum corporis ſtatum; aperi caput, vultus ſit nec triſtis nec torvus, nec impudens, nec protervus, nec inſtabilis, ſed hilari modeſtia temperatus, oculi verecundi, ſemper intenti in eum cui loqueris; juncti pedes; quietæ manus; nec faciles alternis tibiis, nec ſint geſticuloſæ manus, nec mordeto labrum, nec ſcabito caput, nec fodito aures; veſtis item ad decorum componatur; ut totus cultus, vultus, geſtus, & habitus corporis ingenuam modeſtiam, & verecundam indolem præ ſe ferat. *P.* Quid ſi mediter? *Præ.* Fac. *P.* Siccine ſatis? *Præ.* Nondum. *P.* Quid ſi ſic? *Pr.* Prope modum. P. Quid ſi ſic? *Pr.* Hem! ſatis eſt. Iſtuc tene. Ne ſis inepte loquax, aut præceps; nec vagetur animus interim, ſed ſis attentus quid ille dicat. Si quid erit reſpondendum, id facito paucis, ac prudenter; ſubinde præfatus honorem, nonnunquam & addito cognomento honoris gratia; atque identidem modicè flectas alterum genu; præſertim ubi reſponſum abſolveris; nec abeas niſi præfatus

tus veniam, aut ab ipſo dimiſſus. Nunc age, ſpeciem hujus rei nobis præbe. Quantum temporis abfuiſti à maternis ædibus? *Pu.* Jam ſex ferme menſes. *Præ.* Addendum erat, *Domine*. *Pu.* Jam ſex ferme menſes, Domine. *Præ.* Non tangeris deſiderio matris? *Pu.* Nonnunquam ſane. *Præ.* Cupis eam reviſere? *Pu.* Cupio, Domine, ſi id pace liceat tua. *Præ.* Nunc flectendum erat genu. Bene habet. Sic pergito. Quum loqueris, cave, ne præcipites ſermonem, aut hæſites lingua, aut palato immurmures, ſed diſtincte, clare, articulate conſueſcito proferre verba tua. Si quendam præteribis natu grandem, Magiſtrum, Doctorem, aut alioqui virum gravem, memento aperire caput; nec pigeat inflectere genu. Itidem facito, cum præteribis ædem ſacram, cum ſacra peragantur. In convivio ſic te præbebis hilarem, ut ſemper memineris quid deceat ætatem tuam. Poſtremus omnium admoveto manum patinæ. Si quid datur lautius, recuſato modeſte; ſi inſtabitur, accipe, & age gratias: mox, decerpta portiuncula, quod reliquum eſt illi reddito, aut alicui proxime adcumbenti. Si quis præbibet, hilariter illi bene precator, ſed ipſe bibito modice. Si non ſitias, tamen admoveto cyathum labiis. Arride loquentibus: ipſe ne quid loquaris, niſi rogatus. Si quid obſcæni dicetur, ne arride, ſed compone vultum, quaſi non intelligas. Ne cui obtrectato, ne cui temet

met anteponito, ne tua jactato, ne aliena deſpicito. Eſto comes etiam erga tenuis fortunæ ſodales. Neminem déferto: Ne ſis lingua futili. Ita fiet, ut ſine invidia laudem invenias, & amicos pares. Si videris convivium eſſe prolixius, precatus veniam, ac ſalutatis convivis, ſubducito te à menſa. Vide, ut horum memineris. *Pu.* Dabitur opera, mi Præceptor, Num quid aliud vis? *Præ.* Adito nunc libros tuos. *Pu.* Fiet.

Colloquium VIII.

SCRIPTIO.

Cornelius, Andreas.

SCite tu quidem pingis, ſed charta tua perfluit. Charta ſubhumida eſt, ac tranſmittit atramentum. *And.* Quæſo, ut appares mihi pennam hanc. *Cor.* Deeſt mihi gladiolus ſcriptorius. *A.* En tibi. *Cor.* Hui, quam obtuſus! *And.* Accipe coticulam. *Cor.* Utrum amas ſcribere cuſpide duriuſcula, an molliore? *And.* Attempera ad manum tuam. *C.* Ego molliore ſoleo. *And.* Quæſo, ut mihi deſcribas ordine figuras elementorum. *C. Græcas*, an *Latinas*? *And. Latinas* primum conabor imitari. *C.* Suppedita chartam. *A.* Accipe. *C.* Sed meum atramentum dilutius eſt ſubinde infuſa aqua. *And.* At meum linteolum prorſus exaruit. *C.* Immunge. *A.* Imo potius

potius rogabo aliunde. C. Præſtat hab
domi quàm rogare accommodato. *A.* Qu
eſt ſcholaſticus abſque calamo & atrament
C. Quod miles abſque clypeo & glad
A. Utinam mihi eſſent articuli tam celer
Equidem non poſſum dictantis voc
ſcribendo aſſequi. C. Prima cura ſit, ut
ne ſcribas; proxima, ut celeriter. *Sat*
ſi ſat benè. *A.* Belle; ſed iſtam cantion
cane Præceptori cum dictat. *Sat. cito ſi*
bene.

Colloquium IX.

CONFABULATIO DOMESTICA.

Petrus, Michael, Jodocus.

HEus, heus puer! nemon' huc prodit
M. Hic, opinor effringet fores; Famili
arem oportet eſſe. O lepidum caput! Quid
affers, *mi Petre*? P. Me ipſum. M. Næ tu rem
haud magni pretii huc attuliſti. P. Atqu
magno conſtiti patri meo. M. Credo, pluris
quam tu vendi poſſis. P. *Jodocus* eſtne do
mi? M. Incertus ſum. ſed viſam. P. Quin
tu potius abi & roga ipſum an velit nunc
eſſe domi. M. Abi tu potius, ſisque tibi ipſi
Mercurius. P. Heus, *Jodoce* num es domi?
Jod. Non ſum. P. Impudens! non ego audio
te loquentem? *J.* Imo tu impudentior. Nu
per ancillæ tuæ credidi, te non eſſe domi, &
tu

Qui non credis mihi ipſi? P Æquum dicis, par pari relatum. *Jod.* Equidem, ut non omnibus dormio ita non omnibus ſum domi; tibi poſthac ſemper ero P. Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere. *Jod.* Qui ſic! P. Quia perpetuo domi latitas; nec uſquam prorepis. Non ſecus atque claudus ſutor, jugiter domi deſides. Tu tibi domi ſitum contrahis. *Jod.* Eſt quod agam domi foris nihil eſt negotii. Et ſi quid eſſet, tamen hoc cœlum me dies aliquot à publico cohibuiſſet. P. At nunc ſudum eſt, & invitat ad deambulandum. Vide, ut blanditur! *Jod.* Si prodeambulare lubet, non recuſo. P. Plane videtur hoc utendum cœlo. *Jod.* Aſciſcendus eſt unus aut alter congerro. P. Fiet, modo dicas quos velis. *Jod.* Quid ſi *Hugonem?* P. Haud multum intereſt inter *Hugonem* & nugonem. *Jod.* Age placet. P. Quid *Alardum?* *Jod.* Homo minime mutus eſt. Quod auribus deminutum eſt, lingua penſat. P. Si videtur, *Nævium* adjungemus. *Jod.* Si quidem dabitur illius copia, nunquam erit fabularum inopia. Placent confabulones; ſupereſt ut locum diſpicias amœnum. *H.* Ego vero tibi locum oſtendam, ubi nec nemoris umbram, nec pratorum ſmaragdinum virorem, nec fontium vivas ſcatebras deſiderabis. Dices dignam Muſis & ſedem. *Jod.* Magnifice polliceris. P. Nimium aſſides libris. Immodico ſtudio te macerас.

ras. *Jod.* Malim ſtudio marceſcere, quam amore. *Petr.* At non ideo vivimus ut ſtudeamus, ſed ideo ſtudemus ut ſuaviter vivamus. *Jod.* Mihi vero vel immori charis dulce eſt. *Pet.* Equidem immorari probo, immori non probo. Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio? *Iod.* Me quidem vehementer oblectavit.

Colloquium X.

JENTACULUM.

Crato, Michael.

OTe miſerum hominem! *M.* Quid me miſerum vocas? *C.* Quia domus tua hinc longe diſtat: non potes jentare. *M.* Aſſuetus ſum famem tolerare ad prandium uſque. *C.* Id certe meo ſtomacho non arrideret. *M.* Tu vel in ipſo nido pranderes. *C.* Si eſuris, veni mecum jentatum. *M.* Iſtud tibi cordi non eſt: non ex animo loqueris. *C.* Imo vero ſerio loquor; comitare me. *M.* Sed quid mater tua dictura eſt? *Cr.* Illa abeſt domo. *M.* Age, nunc comitare lubet. *C.* Sed id tibi prædico, præter panem jurulentum, nihil nos habituros edulii. *M.* Nempe quia caro fortaſſe nondum erit percocta. *C.* Recte conjicis; nam famula focum ſerius inſtruit. *M.* Quî ſic? *C.* Quia non niſi undecima hora demum menſæ accumbimus.

M. Eccur

M. Eccur tam ſero? *C.* Rogas? Pater non redit temporius à negotiis domum. *M.* Ergo non prandetis, niſi ipſe præſto fuerit? *C.* Adeone inciviles nos deputas, ut prandeamus, ipſo nondum reverſo? *M.* Equidem iſthuc non ſuſpicabar, quærebam tantum animi gratia. *C.* Eamus intro, ne coctrici ſimus in mora. *M.* I præ, ſequar. *C.* Nunc poſtquam fames depulſa eſt, quid incæptamus? Num exſpatiari libet? *M.* Libet ſane. *C.* Tu præcede, ego mox ſequar, poſtquam denuo bibero; nam ſitio etiamnum. *C.* Mihi quoque palatum adhuc aret. Mane, eo allaturus hauſtum. *M.* At redi actutum. *C.* Promamne pluſculum tua gratia? *M.* Non abnuo. *C.* En adfero. *M.* Gratum eſt. *C.* Sed præbibere eſt meum. *M.* Non diſplicet. *C.* Medium tibi propino. *M.* Proſit. Sed ne exhaurias totum. *C.* Ne ſis ſollicitus, ſupererit tibi quod ſufficiat. *Mich.* Nunc bibe ocyus. *C.* Vides plus tibi relictum, quam à me potatum. *M.* Factum bene. Partiar tecum rurſus. *C.* Non admodum moror. Si lubet, exſicca totum. *M.* Plus eſt, quam ut poſſim ebibere.

Colloquium XI.

PRANDIUM.

Scopas, Crito, Simonides, Democritus, Polæmon.

UBi nobis *Simonides*? *Crit.* Illico dixerat ſe venturum, ſimul ac conveniſſet debitorem apud forum. *Scop.* Recte habet, à debitore facilius ſe extricabit quàm à creditore. *Crit.* Qui iſtuc? *Scop.* Sicut in victoria, belli conditiones fert victor, non victus. Nam à debitore, cum ipſe idem volet; â creditore, cum alter. Sed conveniſtiſne omnes, ut erat condictum, relicta domi ſeveritate, afferentes vobiſcum hilaritatem, lepores, venuſtates, gratias? *Crit.* Plane ita ſpero: & erimus, ſicut monet *Varro*, *belli homines.* *Scop.* Reliqua meæ curæ ſunt. *Crit.* Ecce tibi *Simonides.* *Scop.* Feliciter. *Sim.* Et vobis fauſte. *Scop.* Exſpectatiſſime. *Sim.* Atqui ad prandendum eram invitatus, non ad exſpectandum. *Scop.* Ludis tuo more. *Sim.* Sed extra jocum, quæſo, fui vobis diu in mora? *Scop.* Non valde. *Sim.* Cur non accumbebatis ſine me? eſſetis ſaltem prooemiati de fructibus, quibus ego non admodum capior. *Scop.* Bona verba! te abſente aſſediſſemus? *Crit.* Satis comitatum; exordiamur jam opus. Opimum panem & leviſſimum! non plus habet ponderis, quam ſi eſſet ſpongia; ſiligineus, ſitanius; induſtrium habetis

betis pollinctorem. *Scop.* Roſcius eſt piſtrini curator. *Sim.* Nunquam in id conjicitur? *Scop.* Abſit, tam frugi ſervus? *Dem.* Adfer mihi ſiligineum. *Sim.* Mihi vero ſecundarium. *Scop.* Cur talem? *Sim.* Quoniam audivi, & ita ſum expertus, minus me eſſe, quum panis non eſt ſciti ſaporis. *Scop.* Heus puer! Adferto ei panem cibarium, & vulgarem, etiam ex atro, ſi ita mavult: ita demum jucundiſſime convivabimur, ſi quiſque quod maxime collubitum erit ſumpſerit. *Pol.* Panis hic, quem tu tantopere probas ſpongioſus, aquaticus, eſt: malo denſiorem. *Crit.* Mihi vero non diſplicet ſpongioſus, modo ne ſit ſpenſticus. hic vero etiam hectas attollit, quod focarii ſolent facere: quum ſit, uti ſatis apparet fornaceus. *P.* Cibarius hic panis aceroſus eſt. *S.* Sic aſſueverunt noſtri agricolæ triticum omne, quod huc important, acerare prius in villa, & miſcere multis generibus ſeminum: ſapor autem ex fermento eſt nimio. *P.* Nullum hominum genus eſt hoc fraudulentius. Non benefaciunt, niſi cum neſciunt. *Scop.* Panis hîc non eſt ſatis fermentatus. *Democr.* Puta te hodie Judæum, qui azymo veſcebantur juſſu DEI *Cr.* Id quidem, quod homines eſſent peſſimi: ut interdicta eſt illis ſuilla, qua nihil palato gratius; nec, ſi moderate ſumas, ſalubrius. Et quidem azyma juſſi ſunt comedere cum lactucis agreſtibus.

quæ ſunt perquam amaræ. *P.* Illa omnia ſenſus habent altiores: omittamus hæc. *St.* Et quidem diſputationem de pane. Si de obſoniis fuerit tanta controverſia, magna erit in toto convivio diſcordia. *C.* Accidit nimirum, quod Horatius inquit:

Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.

Scop. Appone lances illas & tympana, cum ceraſis & prunis, & malis granatis, & perſicis pomis, & perſicis præcocibus. *P.* Cur Marcus, Varro dixit, convivas non debere excedere numerum Muſarum, quum de numero non conſtet? Alii enim ponunt tres, alii ſex, alii novem. *C.* Dixit tanquam ſi conſtaret eſſe novem, & ita erat vulgo receptum. Unde Diogenis jocus in ludomagiſtrum, qui paucos haberet diſcipulos depictas autem muſas in ludo: *Præceptor*, inquit, *cum Muſis multos habet diſcipulos. Dem.* Sed eſtne verum, Perſas pomum hoc, quod apud ipſos eſt lethale, invexiſſe in Græciam, ad peſtem eorum quibuſcum bellum gerebant? *Crit.* Sic accepi. *Dem.* Admirabilis eſt in ingeniis terrarum varietas. *Crit. India mittit ebur*, inquit Virgilius, *molles ſua thura Sabæi.* Hem cydoniperſica. *Sim.* Novum inſitionis inventum, priſcis incognitum. Cedo nobis pateram illam cum duricoriis qui ſunt (ut noſtis) prodromi. *Scop.* Satis eſt fructuum, expleamus nos rebus aliis ſalubrioribus

oribus corpori. *Crit.* Quid his ſalubrius? *Scop.* Nihil, ſi ſalubre & ſapidum idem ſunt, ſicut in meridiano ſomno. *Crit* Ego condono illis nocumentum propter oblectamentum. Non meminiſti verſiculum Catonis: *Pauca voluptati debentur, plura ſaluti?* Dato ſingulis ſingulas gabbatas cum jure carnium, ut ſorbeant. Id verò & calefaciat inteſtina, & blandè abluet ad molliendum ventrem. *Sim.* Profectò puer, amote de ſuilla hac ſalita; O pernam ſapidiſſimam! majalis eſt. Braſſicas illas cum lardo, ſi mihi vis auſcultare, redde coquo, per hoc quidem temporis, aut ſerva in brumam. Lucanicæ hujus ſcinde mihi buccam unam aut alteram, quò ſuaviùs ebibam primum cyathum. *Scop.* Pareamus medicorum conſilio, admonentium ut porcinæ addatur merum; funde vinum. *Crit.* Sequitur actus fabulæ fortaſſis hoc anni tempore præcipuus. Spectate hujus actûs apparatum. Primùm omnium, qui eſt à calculis, ſeu cuſtos abaci ſcyphos expoſuit vitreos cryſtallini vitri, cum vino albo puriſſimo; aquam putes ſolo aſpectu. *Scop.* Sanmartinium eſt, & partim Rhenenſe, non infectum, ut ſolent in Belgio, ſed quale in media Germania bibitur. Oenophorus replevit hodie ſerias duas, alteram vini Helvoli, ſeu flavi ex agro Pariſienſi, alteram ſanguinei Burdegalenſis. Habetis in frigidario alia parata, fuſcum

Aquitanicum, & nigrum è Sagunto: petat quiſque ex ſententia palati ſui. *Crit.* Quid poteſt nunciari lætius? ut nihil eſt durius quàm perire ſiti. *Sim.* Ego verò mallem optimam nobis aquam proſpexiſſes; hunc nuncium audiviſſem libentiùs, quàm de vino. *Scop.* Nec ea deerit. *Sim.* Nuper, quum eſſem in urbe Roma, bibi apud Cardinalem quendam vina generoſiſſima omnifariam ſaporis, (nam eram præfecto cellæ vinariæ perquam familiaris) vinum dulce, acutum, lene, ſuave, auſterum. *Democri.* Mihi vehementer placet aigleuces. *Pol.* Sic féré Belgicis fæminis. *Simonid.* In pagis quibuſdam Galliæ floces apponuntur; ſecundarium autem vinum & ternarium habent in deliciis; ſed ea villa ſunt magis quám vina, & alioqui vinum Gallicum toto genere nec aquam, nec ætatem fert; itaque paulò poſtquam eſt diffuſum, bibitur; quippe poſt annum inclinat illico, & fit dubium, tum fugiens aceſcit, quod ſi manſerit diutius, emucet, & in vappam vertitur. Hiſpanum vinum & Italicum bene fert & aquam, & ætatem. *Dem.* Quid rei eſt vinum fugiens? vieantur probè dolia, & obſerentur cellæ, imò & domus claudatur, ſi ſit opus. *Pol.* Ut poma fugientia, quæ ætati cedunt, nec ſervantur, diſcedere vulgò dicimus; cujus contrarium eſt vinum conſiſtens. *Demo.* Funde mihi priûs aquâm ad dimidium calicis,

cis, ſuper hanc infundes vinum more veteri. *Crit.* Imò & hodierno gentium multarum; Galli & Germani contrà faciunt. *D.* Quæ nationes volunt bibere aquam vinatam aquæ addunt vinum; quæ vinum aquatum, vino ſuperinfundunt aquam. *Crit.* Quæ verò vino aquam non adfundunt, quid bibunt? *Democr.* Vinum, purum putum. *Crit.* Etiam, niſi prius à vinario ſit vitiatum. *Dem* Pejùs agunt qui injiciunt calcem, ſulphur, mel, alumen, & alia dictu tetriora, quibus nihil eſt corporibus perniciosius; in quos publicè debebat animadverti, ut in latrones & ſicarios: inde ſunt enim incredibilia morborum genera, & potiſſimùm arthritica. *Crit.* Ex conſpiratione cum medicis id agunt, ut utrique rem augeant. *Dem.* Nimis mihi porrigis plenum calicem; deple, quæſo eum aliquantum, ut ſit locus aquæ infundendæ. *Crit.* Funde mihi in ſcyphum illum coloris caſtanei. Quid rei eſt? *Scop.* Nux prægrandis Indica, ac labris argento circumcluſa: viſne in culullo illo ligni habeni, quod ferunt eſſe ſaluberrimum? Ne addas tantum aquæ; Neſcis vetus verbum? *Perdis vinum infusâ aquâ?* *Dem.* Imò perdis utrumque; aquam & vinum. *Pol.* Malo utrumque perdere, quàm ab alterutro perdi. *Scop.* Lubétne potare more Græco ex illis pateris, & capacioribus

poculis? *Dem.* Minimè verò; Admoneba nos modò antiqui proverbii, viciſſim te admoneo præcepti Paulini; *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria,* & Servatoris noſtri; *Videte ne graventur corda veſtra crapulâ & ebrietate.* *Crit.* Unde eſt hæc frigida tam pura & pellucida? *Scop.* E fonte proximo. *Crit.* Ad vinum diluendum malim ciſternam modò defæcatiſſimam. *Dem.* Quid putealem? *Crit.* Uſibus lavandi aptior eſt quàm bibendi. *Pol.* Fluvialem commendant plurimi. *Crit.* Rectè, ſi fluant amnes per venas auri ut ferè in Hiſpania; & ſit quieta, & liquida. *Sim.* Mihi verò in phiala Samia illa adfer aliquantum cereviſiæ, quam puto refrigerando corpori hoc æſtu utiliſſimam. *Scop.* Ex qua tandem cereviſia? *Sim.* Ex tenuiſſima; nam aliæ nimium incraſſant ſpiritus & reddunt obeſum corpus. *Pol.* Mihi item dato ſed in vitro illo terete. *Scop.* Curre ad culinam; quid illi ceſſant? quin mittunt miſſum alium? vides jam huic neminem attingere? Adfer pullos Gallinaceos, elixos cum lactucis, bugloſſa hortenſi, & intubo, vervecinam quoque & vitulinam. Adde etiam in ſcutellis paulùm ſinapis, aut petroſelinati. *Democ.* Violenta res videtur ſinapis. *Crit.* Non admodum congruit bilioſis; iis tamen qui craſſis & frigidis humoribus redundant, haud inutilis. *Polæmon.* Idcirco ſapiunt populi ſeptentrionales,

onales, quibus illa eſt magno uſui, præcipuè cibis craſſis & duris addita, ut bubulæ & ſalſamentis. *Scopas.* Hoc loco exiſtimo pultes & ptiſanas venturas in tempore ſimilaginem, amylum, oryzam, vermiculos; edat quiſque ex quibus volet. *Democritus.* Vidi qui à vermiculis hujuſmodi vehementer abhorreret, quòd autumaret collectos fuiſſe ex terra, aut ſono & vixiſſe aliquando. *Crito.* Scilicet metuebat, ne in aqualiculo ſuo reviviſcerent Oryzam ferunt naſci in aqua, mori in vino; cedò igitur vinum. *Democritus.* Ne bibe ſtatim à cibo calido, intermiſce priùs frigidi aliquid, & ſolidi. *Crit.* Quid? *Democ.* Cruſtam panis aliquam vel turundam unam aut alteram carnium. *Sim.* Vah! piſces cum carnibus in eadem menſa? Mare miſcetur terræ. Sed qui ſunt piſces iſti? *Scop.* Appone ordine; primùm lupum illum aſſum cum aceto & capparibus, tum paſſeres elixos, cum ſuccò lapathi acuti, ſoleas frixas. lucium recentem & capitonem, lucium ſalitum ſerva tibi thynnum aſſum recentem & thynnum in ſalſamento, menas recentes frixas, cruſtulata, in quibus inſunt multi barbati, murenæ & trutæ multis conditæ aromatis, gobios frixos, cammaros & cancros elixos. Admiſce ſcutellas cum intritis, alliato, piperato, erucato. *Sim.* Ego verò de piſcibus loquar, non edam. *Crit.* Si Philologus

cœperit de piſcibus movere controverſiam hoc eſt, de re incertiſſima & controverſiſſima, incipite nobis lectulos inſternere, hic erit cubandum. *Scop.* Nemo dignatur vel guſtare hoc: tolle hæc. *Sim.* Atqui convivia olim Romæ lautiſſima, & (ut ipſi ſoliti erant dicere) pollucibilia, ex piſcibus conſtabant. *Crit.* Ita ſunt mutata tempora, etſi hoc etiamnum durat apud quoſdam. *Scop.* Importate aſſa, pullos, perdices, turdos, anaticulas, querquedulas, palumbos, cuniculos, lepuſculos, vitulinam & hœdinam, & intinctus, ſeu embammata, acetum, omphacium, oxypora, mala etiam medica, & cydonia, & olivas Balearicas conditivas, quaſſas, & in muria aſſervatas. *Crit.* Quid fiet grandibus illis belluis, anſeri, cycno, pavoni? *Scop.* Oſtende tantùm, & refer in culinam. *Pol.* Hem pavonem! Ubi eſt Quintus Hortenſius cui erat in deliciis? *Scop.* Tolle agninam, quia inſalubris. *Crit.* Vidi quendam devorare oſſa olivarum ſtruthionicè. *Sim.* Ex quibus carnibus ſunt artocreæ iſtæ? *Scop.* Hæc eſt ex cervina; hæc eſt damica; illa eſt, ut puto, aprugna. *Crit.* Condituras ipſas malim, quàm carnes. *Sim.* Planè ita eſt, etiam res amaras condimentum reddit ſuaviſſimas. *Crit.* Ecquid eſt vitæ totius condimentum? *Dem.* Æquus animus. *Crit.* Aliud quiddam ego proferam amplius & auguſtius.

Dem.

Dem. Quid tandem hoc rei? *Crit.* Pietas; ſub qua & animi æquitas comprehenditur, & ad res univerſas aſperas, faciles, medias, condimentum aptiſſimum & jucundiſſimum. *Scop.* Infunde Hiſpanicum vinum album in carcheſium illud, & circumfer per convivas. *Dem.* Quid paras agere? Sub prandii finem propinas nobis vinum forte ac generoſum. Dilutius poſthac bibendum, ſi conſultum cupimus valetudini. *Sim.* Rectè mihi videris admonere: frigida enim oportet eſſe in convivio poſtrema, quæ pondere ſuo cibos ad ventriculum detrudant, & vapores, caput impetentes, cohibeant. *Scop.* Tolle iſta, muta orbes & quadras; da ſecundum menſam: nam nemo extendit uſquam manum. *Crit.* Adeò comedi initio avidè ut ſtatim amiſerim appetitum. *Dem.* Ego non item appetitione, ſed impetu feror ad primas dapes: inde me expleo. *Pol.* Neſcio quid ederim de piſcibus, id guſtum meum prorſus retudit. *Sim.* Tantumne bellariorum apparatum, ut cupedines, cum nihil ſupereſt amplius cupediæ? pyra mala, caſeus multiplex: ſed palato meo congruentiſſima eſt hippace. *Crit.* Non reor hippacen eſſe hunc, ſed Phrygium, ex lacte aſini, qualis è Sicilia uſque advehitur columellari formâ, & quadratâ: qui cum frangitur, in laminulas finditur. *Scop.* Caſeus hic, etſi Britannicus, fiſtuloſus eſt; non erit meâ utique

ſententiâ vobis gratus, ſed neque hic ſpongioſus Hollandicus. *Crit.* Parmenſis hic eſt bene compactus, & ſatis (ut videtur) recens; & ille Penafellicus facilè cum Parmenſi certârit. *Dem.* Non eſt Parmenſis, ſed Placentinus. *Crit.* Etiam, ſi placet, vulgo Germanorum ſuaviſſimus eſt caſeus vetus, putris, confricatus & vermiculoſus. *Sim.* Qui talem edit caſeum, ſitim venatur, & edit, ut bibat. *Scop.* Piſtor dulciarius nimiùm moratur, quin adfert ſcribilitas, & artolagana teſtacea, & ſartaginea, conſperſione in cacabum injectâ olei ferventis, melle ſuperfuſo. *Crit.* Caryotas da mihi aliquot ad edendum & ad ſervandum; fortaſſe nocte hâc nihil edam aliud. *Scop.* Cape igitur ſpatalium hoc integrum; vin' ex malogranatis? *Pol.* Heus puer! ſpolia nobis hanc palmam agreſtem, & da quod eſt eſui. *Scop.* Potionis vos admoneo; Scitis Ariſtotelis eſſe opinionem, tragemata eſſe inventa, ut ea nos ad bibendum invitent, ne cibus in arido coquatur. *Crit.* Oportet ergo inventorem fuiſſe vel nautam vel piſcem, qui adeò timeret ariditatem. *Scop.* Adfer ea, quæ ſolent vocari ſigillum ſtomachi poſt quæ nihil eſt nec edendum, nec bibendum; buccellatum cydoniatum, coriandrum ſaccharo contectum; hoc verò manducandum eſt, non edendum; ſed quod ex manſo reliquum

eſt

eſt aridum, exſpuendum. Collige fruſta, & reliquias in caniſtris; adfer aquas odoriferas, roſaceam, flores mali medici, moſchatam. *Pol.* Agamus Chriſto gratias. *Puer* Agimus tibi gratias, pater, qui tam multa ad hominum uſus condidiſti; annue, ut tuo favore ad cœnam illam veniamus tuæ beatitudinis. Amen. *Pol.* Agamus nunc hoſpiti gratias. *Crit.* Agamus.

Colloquium XII.

FRUCTUS NOVELLI.

Bartholomæus, Ægidius.

HO, ho! quid ego vidi novi? *Æ.* Quid? cedò quid vidiſti? *B* Vidi quippiam in foro, unde valde ſum exhilaratus. *Ægid.* Quid obſecro? ediſſere. *B.* Matura ceraſa. *Æ.* Quid ais! Vix credo. *B.* Vera loquor; Erant petiolis colligata in faſciculos. *Ægid.* Quanti venibant? *B.* Faſciculus ceraſorum forte viginti nummos. *Æ.* Satis chare. Tanti ego ceraſa non edam. *B.* Nihil mirum, cùm ſint novelli fructus, primitiæ anni. Mihi ſi tum in promptu nummi fuiſſent, mercatus eſſem illico. *Æ.* Suſtine pauliſper, propediem decreſcet pretium, & obolo ementur vel manipuli decem. *B.* At ego miſerè metuo, ne deficiat ceraſorum meſſis antequam me iis probè exſaturavero. *Æ.* Metuis ne cœlum ruat: Securus eſto; iſto metu te planè libero.

libero. *B.* Quamdiu igitur duraturum putas mercatum iſtum? *Æ.* Omnino menſem & amplius. *B.* Euge, beas me. *Æ.* Tum licebit adjungere fraga quæ nunc paſſim venalia ſunt, ſi ceraſorum ſatietas te ceperit. *B.* Dicis probè. *Æ.* Ubi utraque defecerint, ſuccedunt poma præcocia; mala muſtea, rubeiliana, pulmonea; pyra dolabelliana, auguſtalia, volema, muſtacea; Perſica, Armeniaca. *B.* Quid inde? *Æ.* Pruna, cerea, decumana, aſinina, nana. *B.* Perge obſecro. *Æ.* Nuces, avellanæ, juglandes, mora Idæa, meſpili, uvæ albæ, & purpureæ, præciæ apianæ: Item uvæ criſpæ, uvæ urſinæ quas Medici ribes appellant: denique caſtaneæ. *B.* Oh geſtio! Tu ut video, omnia in numerato habes. *Æ.* Quidni? Sed ad ceraſa redeamus. Dic mihi, utra tibi gratiora ſunt, dulcia an acida? *B.* Dulcibus magis delector, preſertim actiis. *Æ.* Ego verò acida malo, imprimis amarena: quæ ſalubriora exiſtimo. *B.* Audivi qui aproniana cæteris præferrent. Sed heus tu, num colligis è ceraſis oſſicula? *Æ.* Colligo utique ut aſſervo. *B.* At in quem uſum? an ut nucleos eximas? an ut ludas par impar? *Æ* Quaſi verò nuclei tam ſapidi ſunt, ut iis eruendis tantum temporis impendatur. *B.* Cui igitur bono aſſervas? *Æ.* In hyemem, ut me foveant, cùm à furno calent. *B.* Quomodo iſthuc?

Æ. Col-

Æ. Collecta in ſacculos & impoſita furno, vehementer incaleſcant: inde membra frigentia mirificè recreant, admota & affricata. *B.* Intelligo. Dicam tibi locum, ubi permulta reperias. *Æ.* Ubinam? *B.* Dicam in aurem. *Æ.* Apage iſtinc; tu lege. *B.* Atqui non indigeo. *Æ.* Et mihi ſufficiunt aliunde. At enim tu cave ſis, ne quid tibi mali adſciſcas nimiâ aviditate & edacitate. *B.* Quid ita? *Æ.* Quia plerique fructus æſtivi ſunt proclives ad putredinem, unde oriuntur morbi, tormina, profluvium alvi, dyſenteria, febris, & alii. Imprimis ceraſis dulcibus, prunis noſtratibus, & perſicis abſtineto, vel ſaltem parcè iis veſci memento, cæteriſque item non niſi exactè maturis. *B.* Ero memor.

Colloquium XIII.

NUNDINÆ.

Severinus, Balthaſar.

VIdiſtine, quam fervidè mercatores erigant tentoria? *B.* Vidi: quid tum poſtea? *S.* Nundinales feriæ appetunt. *B.* Illic mihi nihil metitur. *S.* At ego nonnihil ſpero commodi. *B.* Quomodo? *S.* Ab amicis exſpecto munera. *B.* Ah! expectare miſerum eſt. *S.* Satius tamen eſt expectare, quàm nihil habere ſpei. *B* Qui ſpe vivit, miſerè vivit. *S.* Non omnes ſpe fruſtrantur.

B. Plures

B. Plures certè fruſtrantur, quàm voti compotes fiunt. *S.* Nundinaria munera quotannis his nundinis mihi donantur affatim. *B.* Tu quidem me fortunatior es, cui nec teruncius datur. *S.* Nec mirum; Tu peregrinus es, ego indigena & civis ſum. *B.* Sanè & mihi, ſi in patria agerem, idem liceret ſperare. *S.* Exſpecto hâc vice & calceos, & tiaram, & cingulum, & chirothecas ſeu manicas, & alia. *B.* Quis mercabitur tibi? *S.* Cognati & agnati mei, qui ex vicinia adſunt. *B.* Vide, ne mercimoniis impediti, tui obliviſcantur. *S.* Ego verò ipſos ſæpe admoneo & interpello. *B.* Rogare mendicorum eſt. *S.* Non ſtipem rogo, ſed munus. *B.* Parùm intereſt. *S.* Ut urſit, ego talia munuſcula libens accipio. *B.* Certò deſiperes, ſi data recuſares.

Colloquium XIV.

PEREGRINATIO.

Pamphagus, Cocles.

AUt parùm proſpiciunt oculi, aut Coclitem veterem compotorem meum video. *Cocl.* Imò nihil te fallunt oculi tui, vides ſodalem ex animo tuum. Nulla cuiquam erat ſpes reditûs tui qui tot annos abfueris, ignaris omnibus, quæ te terrarum haberet regio. Sed unde, dic quæſo: *Pam.* Ab Antipodibus. *Cocl.* Imo ab inſulis, opinor,

opinor, Fortunatis. *Pam.* Gaudeo quòd agnoveris ſodalem tuum, nam verebar, ne ſic domum redirem, quemadmodum rediit Ulyſſes. *Cocl.* Quonam pacto rediit ille? *Pam.* Nec ab uxore eſt agnitus, canis jam vetulus motâ caudâ dominum agnovit. *Cocl.* Quot annos ipſe domo abfuerat? *Pam.* Viginti. *Cocl.* Tu plures abfuiſti, nec tamen me fefellit tua facies. Sed quis iſthuc narrat de Ulyſſe? *Pam.* Homerus. *Cocl.* Oh! ille, ut aiunt pater eſt omnium fabularum. Sed quî tandem agnitus eſt? *Pam.* E tuberculo quod habebat in digito pedis: id animadvertit nutrix jam admodum anus, dum illi pedes lavat. *Cocl.* O curioſam lamiam! Et tu miraris, ſi ego te agnovi ex iſto tam inſigni naſo? *Pam.* Nihil me pœnitet hujus naſi. *Cocl.* Nec eſt cur pœniteat, quum organum tibi ſit ad res tam multas utile. *Pam.* Ad quas! *Cocl.* Primùm ad extinguendas lucernas erit vice cornu. *Pam.* Perge, *Cocl.* Deinde, ſi quid exhauriendum erit è cavo profundiore, fuerit loco promuſcidis. *Pam.* Papæ! *Cocl.* Si manus erunt occupatæ, licebit uti vice paxilli. *Pam.* Etiámne ampliùs? *Cocl.* Conducit excitando foculo, ſi defuerit follis. *Pam.* Bellè narras. Quid præterea? *Cocl.* Si lumen officiat ſcribenti, præbebit umbraculum. *Pam.* Ha, ha, hæ. Eſt præterea quod dicas? *Cocl.* In bello navali

vali præbebit usum harpaginis. *Pam.* Quid in bello terrestri? *Cocl.* Erit loco clypei: *P.* Quid deinde? *Coc.* Findendis lignis erit cuneus. *Pam.* Probè. *Coc.* Si præconem ágas, erit tuba; si classicum canas, cornu; si fodias, ligo, si metas, falx; si naviges, anchora; in popina fuerit fuscina; in piscando hamus. *Pam.* O me felicem! nesciebam me circumferre ad tam multa conducibilem supellectilem. *Cocl.* Sed quis interim terrarum angulus te habuit? *Pam.* Roma. *Cocl.* At quî fieri potuit, ut in tanta luce nemo te sciret vivum? *Pamph.* Imò nusquam magis latent boni viri, adeò ut sæpe clarissimâ luce neminem videas in frequenti foro. *Cocl.* Redis igitur nobis onustus sacerdotiis? *Pam.* Venatus equidem sum sedulò, at parùm favit Delia. Nam complures illic piscantur hamo, quod dici solet, aureo. *Cocl.* Stultum piscandi genus! *Pam.* Et tamen pulchrè succedit nonnullis. Sed non omnibus feliciter cadit hæc alea. *Cocl.* At non insigniter stulti sunt, qui plumbum commutant auro? *Pam.* Sed non intelligis in plumbo sacro venas auri subesse. *Cocl.* Quid igitur? rediisti nobis nihil aliud quàm Pamphagus? *Pamph.* Non. *Coc.* Quid igitur? *Pam.* Lupus hians. *Cocl.* Feliciùs redeunt, qui asini redeunt sacerdotiorum sarcinâ graves. Cur mavis sacerdotium, quàm uxorem? *Pam.* Quia

mihi

mihi placet otium. Arridet Epicurea vita. *Cocl.* Sed triſtis eſt ſolitudo, adeò ut nec Adam ſuaviter victurus fuerat in Paradiſo, niſi Deus illi adjunxiſſet Evam. *Pam.* Non deerit Eva, cui ſit opulentum ſacerdotium. *Coc.* Sed voluptas non eſt voluptas, quæ cum mala fama, maláque conſcientia conjuncta eſt. *Pam.* Verum dicis, & idcirco mihi in animo eſt, confabulatione librorum ſolitudinis tædium fallere. *Coc.* Iſtis quidem ſodalibus nihil jucundius. Sed rediſne ad tuam piſcationem? *Pam.* Redeo, ſi liceat parare novam eſcam. *Cocl.* Aureamne an argenteam? *Pam.* Utramlibet. *Coc.* Bono animo es, pater ſuppeditabit. *Pam.* Nihil illo tenacius. Nec crediturus eſt denuo, cùm intellexerit mihi fortem etiam periiſſe. *Cocl.* Verùm iſta lex eſt alea. *Pam.* Sed ille non delectatur hâc aleâ. *Coc.* Si pernegabit ille, commonſtrabo tibi unde poſſis quantum voles pecuniæ ſumere. *Pam.* Tu verò mihi voluptatem narras; age monſtra; jam jam cor mihi ſalit. *Cocl.* In promptu eſt. *Pam.* Nactus es theſaurum aliquem? *Cocl.* Si nactus eſſem, mihi nactus eſſem, non tibi. *Pam.* Si queam corradere centum ducatos. revixerit ſpes. *Cocl.* At ego tibi commonſtro unde poſſis haurire centum millia. *Pam.* Quin tu igitur me beas? Ne diutiùs eneca. Dic, unde? *Cocl.* Ex aſſe Budæi, illic reperias innumeras myriadas, ſive auream malis mone-

monetam, ſive argenteam. *Pam.* Abi quò dignus es cum tuo joco. Illinc tibi ſolvam, ſi quid debuero. *Cocl.* Reſolves, ſed quod illinc numerâro. *Pam.* Age, novi naſum tuum. *Cocl.* At mihi præ te naſus eſt nullus. Imò nihil te naſutius. Nihil es niſi naſus. *Pam.* Ludis in re ſeria. Hac in re ringi poſſim citiùs quàm ridere. Res gravior eſt, quàm ut ridere libeat. Tu ſi hic eſſes, non luderes. Sum tibi ludibrio. Illudis mihi. Illudis me. Joco me tractas in re neutiquam jocoſa. *Cocl.* Minime rideo, ſed id quod res eſt dico. Non rideo quidem, imò rem ipſam dico: ſeriò loquor. Ex animo loquor. Simpliciter loquor. Vera loquor. *Pam.* Ita tibi ſemper ſtet in capite pileum, ut iſta tu ſimpliciter loqueris. Sed ceſſo abire domum, cogniturus quo ſtatu ſint illic omnia? *Cocl.* Offendes nova permulta. *Pam.* Credo, ſed utinam omnia ex animi ſententia! *Coc.* Iſthuc optare licet omnibus, ſed hactenus obtigit nemini. *Pam.* Hoc quoque commoditatis adfert utrique noſtrum ſua peregrinatio, quod dulcior erit poſthac domus. *Cocl.* Neſcio. Nam video quoſdam ſepties illò recurrere. Adeò ſcabies illa ſine fine ſolet prurire, ſi quem ſemel invaſerit.

Colloquium XV.

LUSUS VENIA.

Nicolaus, Cocles, Pædagogus, Hieronymus.

JAmdudum & animus, & cœlum, & dies invitant ad ludendum. *Cocl.* Invitant quidem hæc omnia, ſed ſolus Præceptor non invitat. *Nic.* Subjungendus eſt orator quiſpiam, qui veniam extorqueat. *Hieron.* Apte quidem dictum, extorqueat: nam citiùs clavam extorſeris è manu Herculis, quàm ab hoc ludendi veniam. At olim ille oblitus eſt ſe fuiſſe puerum. Ad verbera facilis eſt, & liberalis; hic parciſſimus, idemque difficillimus. *Hieron.* Attamen protrutendus eſt, aliquis legatus, non admodum verecundæ frontis quem non illico protelet ſuis ſævis dictis. *Nicol.* Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare. *Hieron.* Nemo magis accommodus ad hanc legationem, quam Cocles. *Nicol.* Nemo profecto; nam perfrictæ frontis eſt, ac bene linguax; deinde ſenſum hominis pulchrè callet. *Hieron.* Cocles, i, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam. *Coc.* Equidem experiar ſedulò. Verùm ſi non ſucceſſerit, ne conferte culpam in oratorem veſtrum. *Hieron.* Bene ominare, ſi te ſatis novimus, impetrabis. Abi orator, redibis exorator. *Coc.* Eò, bene vertat mea legatio. Salve Præceptor. *Pædag.* Quid ſibi vult nugamentum hominis? *Cocl.* Salve

Salve præceptor obſervande. *Pædag.* Inſidioſa civilitas. Satis jam ſalveo. Dic, quid velis? *Cocl.* Totus diſcipulorum tuorum grex orat ludendi veniam. *Pædag.* Nihil aliud quàm luditis, etiam abſque venia. *C.* Scit tua prudentia, vigorem ingeniorum excitari moderato luſu, quemadmodum nos docuiſti ex Quintiliano. *Pæd.* Sanè tu iſthuc tenes quod pro te facit! Laxamento opus eſt iis, qui vehementer laborant; vobis, qui ſegniter ſtudetis, & acriter luditis, fræno magis opus eſt, quàm laxatis habenis. *C.* Adnitimur pro viribus. Et ſi quid hactenus ceſſatum eſt, diligentiâ ſarcietur. *Pæd.* Oh, Sartores! Quis erit fidejuſſor, aut ſponſor, iſthuc feturum? *Cocl.* Ego capitis mei periculo non dubitem eſſe ſponſor. *Pæd.* Scio, quàm non ſit tutum tibi credere; tamen hîc periculum faciam, quàm ſis bonæ fidei: Si dederis verba poſthac nequicquam mecum egeris. Ludant, ſed gregatim in campis. Ne divertant ad compotationes; aut alia nequiora. Maturè ſe recipiant domum, ante ſolis occubitum. *Cocl.* Fiet. Exoravi, quamquam ægrè. *Nic.* O lepidum caput! Omnes amamus te plurimùm. *Coc.* Sed interim cavendum ne quid peccemus, alioqui de meo tergo dependendum foret; fidejuſſi veſtro omnium nomine. Quòd ſi quid accidat, non eſt quòd me poſthac utamini legato. *Hier.* Cavebitur. Sed quod luſûs genus potiſſimum pla-

placet? *Cocl.* De hoc in campo conſultabimus.

Colloquium XVI.
LUSUS PILÆ.

Nicolaus, Hieronymus.

NUlla res meliùs exercet omnes corporis partes, quàm pila palmaria, ſed aptior hyemi quàm æſtati. *Hieronym.* Nullum annitempus nobisparùmaccommodum eſt ad ludendum. *Nicol.* Minùs ſudabimus, ſi ludamus reticulo. *Hieron.* Imò reticulum piſcatoribus relinquamus, elegantius eſt palmâ uti. *Nic.* Age, nihil moror: ſed quanti certabimus? *Hieron.* Talitro; ſic parcetur pecuniæ. *Nicol.* At ego malo fronti parci, quàm pecuniæ. *Hieron.* Et mihi frons charior eſt pecuniâ Aliquo periculo certandum eſt, alioqui friget ludus. *Nic.* Sic res habet, ut dicis. *Hieron.* Utra pars prior evicerit tres luſus, ei victa pendet ſextam drachmæ partem: ſed hâc lege ut quicquid è victoriis collectum fuerit, inſumatur in convivium, ad quod pariter vocentur omnes. *N.* Placet lex & rata eſto; ſupereſt igitur, ut ſortiamur partes: nam ſumus ferme pares omnes, ut non admodum referat, quis cui conjungatur. *Hieron.* Tu tamen me longè peritior es. *Nicol.* Ut ſim, ſed tu me felicior. *Hieron.* Etiam.

Etiam hîc valet fortuna? *Nicol.* Illa nul quam non regnat. *Hieron.* Age, fiat ſorti tio: euge, bene cecidit; contingere quo volebam. *Nicol.* Et nos noſtræ ſodalitatis non pœnitet. *Hieron.* Agedum, ſimus viri. A mat victoria curam: ſuum quiſque locum gnaviter tueatur. Tu mihi conſiſte à tergo, accepturus pilam, ſi me tranſvolet: Tu iſtic obſerva, repulſurus huc ab adverſariis revolantem. *Nicol.* Ne muſca hac quidem prætervolârit impuné *Hieron.* Agite, nunc mittite pilam in tectum. Qui miſerit nihil præfatus, fruſtra miſerit. *Nicol.* Hem, accipe igitur. *Hieron.* Mittito: Si miſeris extra lineas, aut infra ſupráve tectum veſtro damno fuerit; aut certé nobis fraudi eſſe nolim. Tu ſanè parùm commodè mittis. *Nicol.* Tibi quidem, at nobis commodé. *Hieron.* Ut miſeris, ita remittam. Par pari referam. Sed præſtat ingenué legitimèque ludere. *Nicol.* In ludo pulchrum eſt arte vincere. *Hieron.* Fateor atque etiam in bello. Sed habet utraque pars ſuas leges. Et ſunt artes illiberales. *Nicol.* Credo, plures ſeptem. Signo terminum teſtulâ, aut rudere, aut ſi mavis pileo tuo. *Hieron.* Tuo malim. *Nicol.* Rurſus accipe pilam. *Hieron.* Mitte. Pone notam. *Nicol.* Habemus duos terminos ſatis longinquos. *Hieron.* Utcunque, ſed tamen vincibiles. *Nicol.* Si nemo repugnet. *Hieron.* Euge; priorem metam prætercurrimus. Vicimus quindecim,

decim. Heus præbete vos viros: viceramus & hic, ſi tu tuo conſtitiſſes loco. Sumus igitur pares. *Nic.* Non diu futuri. Vicimus triginta, vicimus quadraginta quinque. *Hier.* Seſtertia? *Nic.* Non. *Hier.* Quid igitur? *Nic.* Numeros. *Hier.* Quò pertinent numeri, ſi nihil eſt quod numeres? *Nic.* Noſter hic ludus eſt. *Hier.* Præproperè tu quidem, ante victoriam canis triumphum. Vidi qui vincerent ab hoc numero, qui nihil habebant. Varia eſt ut Martis, ita luſus àlea. Habemus triginta. Jam rurſus pares ſumus. *Nic.* Nunc ſeria res agitur. Euge ſucceſſit, habemus potiores. *Hier.* Non diu habituri. Dixine? Rurſum æquali fortuna ſumus. *Nic.* Diu nutat fortuna velut anceps, utris velit addicere victoriam. O fors fortuna, ſi nobis faveris, dabimus tibi maritum. Euge audivit votum; Penes nos eſt hujus certaminis victoria Pone notam cretaceam, ne excidat. *Hier.* Jam appetit veſpera, & ſudatum eſt ſatis, præſtat à ludendo deſiſtere ne quid nimis. Supputemus lucrum. *Nic.* Nos evicimus tres drachmas, vos duas. Reſtat igitur una ad compotatiunculam. Sed interim quis ſolvet precium pilarum? *Hier.* Omnes ex æquo, pro ſua quiſque portione. Nam lucrum exilius eſt, quam ut inde poſſit aliquid decidi.

Colloquium XVII.

LUDUS GLOBORUM MISSILIUM.

Adolphus, Bernhardus, Arbitri.

TU toties apud me gloriatus es, te mirum quendam eſſe artificem in certamine mittendorum globorum. Age, libet experiri qui vir ſis. *Bern.* Nihil detrecto, huc ſi quid libet. Nunc tu planè quod dici ſolet, in planitiem provocas equum. *Adol.* Et tu ſenties me non eſſe aſinum. *Bern.* Placétne monomachia, ut unus cum uno congrediatur? an mavis adjungi ſocios periculi? *Ad.* Malo prius; nequa pars victoriæ decidatur alteri. *Bern.* Iſthuc & ipſe malo, ut laus in ſolidum ſit mea. *Adol.* Hi ſpectatores erunt & arbitri. *Bern.* Sed quod erit victori brabeium aut quæ victo pœna! *Adol.* Quid ſi victo amputetur auricula? *Bern.* Non eſt magnificum certare pro pecunia. Tu Germanus es, ego Gallus; decertemus pro ſua uterq; gentis gloria. Si vicero, tu ter exclamabis, Floreat Gallia: ſi victus, quod abſit, fuero, totidem verbis celebrabo tuam Germaniam. *Adol.* Age, placet conditio. *Bern.* Adſit fortuna. Quando periclitantur hoc ludo duæ maximæ nationes, ſint æquales ſphæræ. *Ad.* Nôſti ſaxum illud prominens, haud procul à porta? *B.* Novi. *Ad.* Ea erit meta, & hæc linea. *Bern.* Eſto, ſed ſint, inquam, pa-

res.

res globi. *Adol.* Minùs diſcernas ovum ab ovo, aut ficum à ficu. Sed meâ non refert utrum malis elige. *Bern.* Mitte. *Adol.* Heus! tu mihi non brachium, ſed baliſtam habere videris, ita torques globum. *Bern.* Satis momordiſti labrum, ſatis rotâſti brachium; tandem mitte. O vires Herculeas! Sed tamen vinco. *Adol.* Niſi ſceleratus ille laterculus obſtitiſſet, præverteram te. *Bern.* Conſiſte in ſphæræ tuæ veſtigio. *Adol.* Non utor dolo malo. Cupio virtute, non fraude vincere, quandoquidem de gloriâ certamen eſt. Bene vertat! *Bern.* Ingens profectò jactus! *Adol.* Ne ride priuſquam viceris. Adhuc penè ſumus pares. *Bern.* Nunc res agitur. Uter prior metam contigerit, is vicerit. *Adol.* Vici; canta. *Bern.* Sed definiendum erat, quoto ludo conſtaret victoria: nam primo nondum incaluere vires. *Adol.* Definiant arbitri. *Arb.* Tertio. *Bern.* Placet. *Adol.* Quid ais? Agnoſciſne victorem? *Bern.* Tibi fortuna magis aſpiravit, viribus & arte non tibi ceſſero. Sed quod arbitri pronunciaverint, id ſequar. *Arb.* Germanius vicit; & hoc glorioſor eſt victoria, quod talem artificem vicerit. *Adol.* Nunc canta Galle. *Bern.* Sum raucus. *Adol.* Hoc gallis novum non eſt, ſed tamen coccyſſa. *Bern.* Floreat Germania ter. *Adol.* Imò ter hoc erat canendum. *Ber.* Contraximus ſiriculam eamus ad compotatiunculam ibi perficietur cantio.

Adol. Non recuſo, ſi ita videtur arbitro. *Arb.* Ita commodius eſt. Melius canet Gallus colluto gutture.

Colloquium XVIII.

LUDUS GLOBORUM PER ANNULUM.

Caſpar, Eraſmus.

AGè, nos auſpicabimur. Victo ſuccedat Marcolphus. *Eraſm.* Sed quod erit victori præmium? *Ca.* Victus ex-tempore faciat & recitabit diſtichon in laudem victoris. *Eraſm.* Accipio legem. *Caſp.* Viſne ſortiamur, uter prior incipiat? *Eraſm.* Eſto tu Prior, ſi lubet, ego malim eſſe Abbas. *Caſp.* Hoc tua conditio potior eſt, quod tibi nota eſt area. *Eraſm.* Verſaris in tua arena. *Caſp.* In hac exercitatior ſum quàm in libris. Tamen iſtud perquam exiguì momenti eſt. *Eraſm.* Æquum eſt ut tantus artifex hoc certamine mihi largiatur non nihil. *Caſp.* Imo abs te peterem juſtius ſed parum eſt honeſta precaria victoria. Is demum vincit, qui ſuo Marte vincit. Impares ſumus pares, ut non melius commiſſus fuerit olim cum Bitho Bacchius. *Eraſm.* Tua ſphæra commodior eſt meâ. *Caſp.* Et tua pila vincit meam. *Eraſm.* Ludito legitimè abſque technis, ac dolo malo. *Caſp.* Dicet

ces tibi rem eſſe cum homine probo. *Eraſm.* Sed prius audire cupio hujus ſphæriſterii plebiſcita. *Caſp.* Quaternio ludum abſolvit. Qui hanc lineam præterierit, in damno eſt. Reliquos limites ſi tranſilias non erit fraudi. Qui globum ſuo loco moverat, perdit jus feriendi. *Eraſmus.* Intelligo. *Caſp.* En occluſi tibi portam. *Eraſm.* Sed Iſtinc te excutiam. *Caſp.* Id ſi feceris, cedam tibi hujus certaminis victoriam. *Eraſ.* Bonâ fide? *Caſp.* Optimâ. Non enim potes aliâ viâ, niſi ſic mittas ſphæram tuam in parietem, ut reſiliat in meam. *Eraſm.* Id experiar. Quid ais bone vir? Nonne depulſus es? *Caſp.* Fateor, utinam tam ſapiens eſſes, quàm es felix. Sed iſthuc centies tentanti, vix ſemel ſucceſſerit. *Eraſm.* Imo ſi quid audes deponere pignoris, niſi tertio quoque experimento ſucceſſerit, vinces. Sed interim redde pactum præmium. *Caſp.* Quoddam? *Eraſ.* Diſtichon. *Caſp.* Reddam. *Eraſ.* Et quidem ex-tempore. Quod arrodis unguem? *Caſp.* Habeo. *Eraſ.* Recita claré. *Caſp.* Clariſſimé.

Plaudite victori juvenes, hic quotquot adeſtis,
Nam me qui vicit doctior eſt nebulo.

Nonne diſtichon habes? *Eraſ.* Habeo, ſed quale abs te allatum eſt, tale tibi referetur.

Colloquium XIX.

LUSUS SALTUS.

Vincentius, Laurentius.

LIbetne decertare ſaltu? *Laur.* Ludus iſte non convenit pranſis. *Vinc.* Quamobrem? *Laur.* Quia ventris ſaburra gravat corpus. *Vinc.* Non admodum ſanè, qui pranſi ſunt in pædagogio. Nam hic plerumque cœnaturiunt priuſquam abſolverint prandium. *Laur.* Quod igitur ſaliendi genus placet? *Vinc.* Auſpicemur ab eo quod eſt ſimpliciſſimum, utraque tibia, ſed junctis pedibus. Qui longiſſimè promoverit cingulum, coronam feret. Hujus ubi erit ſatietas, aliud atque aliud genus experiemur. *Laur.* Equidem nullum recuſabo genus, niſi quod geritur cum periculo tibiarum: nolim mihi rem eſſe cum chirurgis. *Vinc.* Quid ſi certemus unica tibia? *Laur.* Iſte ludus eſt Empuſæ; valeat. *Vinc.* Haſtæ innixum ſalire, cum primis eſt elegans. *Laur.* Liberalius eſt certare curſu. Siquidem hoc certaminis genus apud Virgilium propoſuit & Æneas. *Vinc.* Verum; ſed idem propoſuit & cæſtuum certamen, quo non delector. *Laur.* Deſigna ſtadium. Hoc loco ſit carcer, quercus iſta ſit meta. *Vinc.* Sed utinam adeſſet Æneas, qui proponat & præmia victori. *Laur.* Victori abunde magnum præmium eſt gloria. *Vinc.* Victo potius

dandum

dandum erat præmium, ſolatii gratia. *Laur.* Sit igitur victo præmium, ut lappa coronatus redeat in urbem. *Vinc.* Equidem non recuſârim, ſi tu præcedas tibia canens. *Laur.* Eſt ingens æſtus. *Vinc.* Nec mirum, cum ſit ſolſtitium æſtivum. *Laur.* Præſtiterit natare. *Vinc.* Mihi non placet ranarum vita. Animal ſum terreſtre, non amphibion. *Laur.* Sed tamen hoc exercitamenti genus olim cum primis habebatur liberale. *Vincent.* Imo etiam utile. *Laur.* Ad quid? *Vinc.* Si fugiendum ſit in bello, ibi potiſſimum valent qui ſeſe curſu pedum & natatu exercuerunt. *Laur.* Artem narras haudquaquam aſpernandam. Neque enim minus laudis eſt aliquando bene fugere, quàm fortiter pugnare. *Vinc.* Sum plane rudis, & imperitus natandi, nec ſine periculo verſamur in alieno elemento. *Laur.* Sed aſſueſcere oportet: nemo naſcitur artifex. *Vinc.* At ego iſtius generis artifices permultos audio natâſſe, ſed non enatâſſe. *Laur.* Experieris primum innixus ſuberi. *Vinc.* Nec ſuberi fido magis quàm pedibus; ſi vobis cordi eſt natatio, ſpectator eſſe malo, quàm certator.

Colloquium XX.

RECREATIO VARIA.

Paulus, Thomas, Vincentius, Laurentius, Bartholus.

Trahit ſua quemque voluptas. Mihi placet venatio. *Tho.* Placet & mihi: Sed ubi canes, ubi venabula, ubi caſſes? *Paul.* Valeant apri, urſi, cervi, vulpes; nos inſidiabimur cuniculis. *Vinc.* At ego laqueos injiciam locuſtis. Inſidiabor gryllis. *Laur.* Ego ranas captabo. *Bar.* Ego papiliones venabor. *Lau.* Difficile eſt ſectari volantia. *Bar.* Difficile, ſed pulchrum: niſi pulchrius eſſe ducis ſectari lumbricos, aut cochleas, quia carent alis. *Lau.* Equidem malo inſidiari piſcibus; eſt mihi hamus elegans. *Bart.* Sed unde parabis eſcam? *Laur.* Lumbricorum ubique magna eſt copia. *Bar.* Eſt, ſi tibi velint prorepere è terra. *Lau.* At ego mox efficiam, ut multæ myriades proſiliant. *Bart.* Quo pacto? incantamentis? *Laur.* Videbis artem. Imple hanc ſitulam aqua. Hos juglandium ſummos cortices virentes confractos immitto. Hac aqua perfunde ſolum. Nunc obſerva pauliſper. Vides emergentes? *Bart.* Rem prodigioſam video. Sic olim, opinor exſiliebant armati, ex ſatis ſerpentis dentibus, velut Poetæ fabulantur. Sed plerique piſces delicatioris & elegantoris ſunt palati, quam

ut

ut eſca tam vulgari capiantur. *Lau.* Novi quoddam inſecti genus, à quo talibus inſidiari ſoleo. *Bart.* Tu vide an poſſis imponere piſcibus, ego ranis faceſſam negotium. *Lau.* Quomodo? reti? *Bar.* Non, ſed arcu. *Laur.* Novum piſcandi genus. *Bart.* At non injucundum. Videbis & fateberis. *Vin.* Quid ſi nos duo micemus digitis? *Pauc.* Ignavum eſt & ruſticum luſûs genus. Ad focum deſidentibus magis convenit quàm in campo verſantibus. *Vin.* Quid ſi certemus nucibus? *Pau.* Nuces relinquamus admodum pueris: nos grandiuſculi ſumus. *Vin.* Quid tum? *Pau.* Sed quibus decorum eſt ludere nucibus, iiſdem non indecorum eſt equitare in arundine longa. *Vinc.* Tu igitur præſcribito luſûs genus; ſequar quocunque vocâris. *Pau* Et ego futurus ſum omnium horarum homo.

Colloquium XXI.

INFORTUNIUM.

Mauritius, Cyprianus.

REdiſti nobis obeſior ſolito. Rediſti procerior. *Cyp.* At equidem mallem ſapientior, aut doctior, aut felicior. *Mau.* Imberbis abieras, rediiſti barbatulus. Contraxiſti tibi abſens nonnihil ſenii. Quid ſibi vult hic pallor? quid macies? quid frons caperata? *Cypr.* Ut eſt fortuna, ſic eſt corporis habitus.

bitus. *Maur.* Num adverſa? *Cypr.* Nunquam mihi reſlavit odioſius, quanquam & alias minus mihi ſecunda. *Maur.* Quid ais? Doleo tuam vicem. Dolet mihi tua calamitas. Sanè moleſtè fero tuum iſtud infortunium. *Cypr.* Res meæ ad incitas redactæ ſunt. Res in pejore ſtatu eſſe non poteſt. Pejore in loco negotium non poteſt eſſe. Occidi; nullus ſum; actum eſt de me. Heu, quanta ſpe decidi! Heu, in quod malum incidi! *Maur.* Quid iſthuc eſt mali? *Cypr.* Univerſæ pecuniæ jacturam feci. *Maur.* Ubi? in mari? *Cypr.* Non. *Maur.* Ubinam igitur? *Cypr.* In itinere, ſpoliatus à latronibus. *Maur.* Quieſce: bene habet quod ipſe evaſiſti incolumis. Præſtat pecuniæ jacturam facere, quàm vitæ. Levius eſt pecuniæ diſpendium, quàm famæ. *Cypr.* Vita quidem famaque incolumis, ſed pecunia periit. *Maur.* Vita ſarciri nullo pacto poteſt, fama ægrè poteſt, pecunia facilè aliunde ſarcietur, facile recuperabitur. Sed quî malum hoc accidit? *Cypr.* Neſcio, niſi quod ita viſum eſt Deo. *Laur.* Ergo patienter illud tolerare convenit. Interim ſoletur te & hoc, quod doctrina & virtus quæ ſunt, tutiſſimæ divitiæ, tibi remanſerunt, quippe quæ nec eripi poſſunt, nec gravant circumferentem.

Colloquium XXII.

CONFABULATIO OTIOSA.

Conradus, Henricus.

QUid fit? Quid agitur Henrice? *Henr.* Sedetur. *Con.* Video. Sed quomodo se res habent tuæ. *Henr.* Ut solent iis, quibus Deus est parum propitius. *Conr.* Isthuc ominis avertat Deus. Quid agis? *Henr.* Equidem otium ago. Id ago quod vides, nimirum nihil. *Con.* Præstat otiosum esse, quám nihil agere. Ego te fortassis occupatum seriis negotiis interpello. *Hen.* Imo maximè vacuum. Jam enim me cepèrat otii tædium, & congerronem desiderabam. *Con.* Fortassis impedio, interrumpo, interturbo tua negotia. *Hen.* Imo tædium otii discutis. *Con.* Da veniam, si te parum in tempore interpellavi. *Hen.* Imo in tempore advenis. Oportunè advenis. Optatus ades. Interventus tuus est mihi vehementer gratus. *Conra.* Fortassis aliquid seriæ rei inter vos agitur, cui nolim esse impedimento. *Hen.* Imo lupus, quod aiunt, ades in fabula. Nam de te sermo erat. *Con.* Facilè crediderim. Nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris. *Hen.* Utra? *Con.* Læva. Unde conjicio, nihil magnificè de me fuisse prædicatum. *Hen.* Imo nihil non honorificum. *Con.* Vanum igitur fuerit oportet. Sed quid causæ est

quòd tandiu me non inviſeris? Quid rei eſt, quòd me tam rarò viſis? Quid ſibi vult, quòd me tandiu non veneris? Quid accidit, quòd tanto tempore me non adieris? Quid obſtitit, quid impedimento fuit, quo minus viſeres me frequentius? *H.* Non licuit per occupationes. Non patiebantur negotia, quibus involvebar. Negotiis meis imputabis, non mihi. Non defuit voluntas, ſed vetuit neceſſitas. Hactenus non vacavit. Non licuit per valetudinem. *Con.* Equidem accipio tuam excuſationem, ſed ea lege, ne ſæpius utaris.

Colloquium XXIII.
COENA.

Chriſtianus, Auguſtinus, Petrus.

SAlve multum, jucundiſſime Auguſtine. *Aug.* Salve tantundem, mi humaniſſime Chriſtiane. Felix ſit tibi hujus diei exortus. Proſper ſit tibi hic dies. Quid tandem agitur? *Chr.* Suaviter, ut nunc noſtræ res ſunt. Et cupio omnia, quæ vis. *Aug.* Merito te amo. Benigne dicis. Habeo gratiam. *Chr.* At ego nonnihil tibi ſuccenſeo. *Au.* Quidnam eſt iſtud obſecro? Quid ita? Quamobrem tandem oro? Quid admiſi ſceleris? Quid commerui? *Chr.* Quod nulla mei tibi cura ſit. Quod tam raro nos reviſas. Quod me plane negligis. *Aug.* At nihil eſt cauſæ, cur ſuccenſeas.

ſuccenſeas. At præter meritum meum. Neque enim meâ culpâ accidit, quòd te rariùs viſam. Dabis veniam occupationibus meis, per quas mihi non licet toties, quoties cupio te reviſere. *Chr.* Ita demum tibi ignoſcam, ſi hodie apud me cœnes. *Aug.* Haud iniquas pacis leges præſcribis, Chriſtiane, quare haud invitus faciam. Equidem faciam volens. Perlubenter; haud gravatè faciam. Hîc ſanè non me præbebo difficilem. Nihil hâc re fecero libentiùs. *Chriſt.* Laudo tuam facilitatem, & in hac re, & in cæteris omnibus. *Auguſt.* Sic ſoleo amicis obſequi, præſertim non iniqua petentibus. Ridiculum! an tu me recuſaturum putabas oblatum, quod ultro etiam erat rogandum? *Chr.* Agè, at cave ne me deluſeris. Cave fallas. Cave luſeris expectantem. Cave mihi verba dederis. *Auguſt.* Nihil opus jurejurando. In cæteris, in aliis time perfidiam; hac in re non fallam. Sed heus tu, cave quidquam paraveris, præter quotidiana: meâ causâ diem feſtum nolo. Scis me convivam minime edacem, bibacem multò minùs. Nôſti enim me convivam non multi cibi, ſed joci plurimi. *Chr.* Curabitur diligenter. Ego te Pythagoricâ cœnâ excipiam, aut fortaſſe frugaliore. *Aug.* Imò Diogenicâ, ſi me delectare voles. *C.* Certe Platonicâ cœna te excipiam, in qua multum ſit literatarum fabularum, cibi minimum, cujus

cujus voluptas durat etiam in poſterum diem; alioqui, qui prolixe fuerit acceptus fortaſſis eo die ſuaviter afficitur, ſed poſtridie dolet caput, crudus eſt ſtomachus. Apud Platonem qui cœnabat, unam voluptatem capiebat ex apparatu facili, fabuliſque Philoſophicis; alteram poſtridie, quòd nec capitis gravedinem, nec ſtomachi cruditatem ſentiret. Ita prandebat etiam ſuaviter ex condimento cœnæ pridianæ. *Auguſt.* Placet, fiat ut mones. *Chr.* Tu vide omnes curas tuas, ac rugas etiam iſtas domi relinquas. Huc præter nugas & riſum nihil adferas; &, ut inquit Juvenalis; *Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen.* *A.* Quid? Literas mecum venire non vis? Muſas meas mecum adducam, niſi quid aliter cenſes. *Chr.* Tetricas Muſas unà cum negotiis domi claudas. Blandas Camœnas omnes, deinde ſales tuos, dicteria, ſcommata, facetias, lepôres, ridicula omnia tecum adducito. *Aug.* Ita fiet. Exporrigemus frontem. Bellos homunculos agemus. Ridebimus affatim. Curabimus cutem, indulgebimus genio, Genialiter cœnabimus. *C.* Quò nunc properas? *Aug.* Ad generum meum. *Chr.* Quid illuc? Quid eo? Quid illo? *Aug.* Audio neſcio quid turbæ inter eos natum. ut redigam eos in gratiam, ut reducam in concordiam, ut pacem inter eos componam. *C.* Benigne facis, quanquam nihil

nihil te opus eſſe arbitror. Nam ipſe inter ſe meliùs hoc bellum compoſuerint. *Aug.* Fortaſſis. Sed nunquid me aliud vis? *Chr.* Vocabo te per puerum meum. *Aug.* Ubi voles, domi ero. Bene vale. *Chriſt.* Bene ſit tibi. Fac hîc ad quintam horam adſis. Heus Petre, accerſe ad cœnam Auguſtinum, qui hodie, ut ſcis, cœnam condixit. *Pet.* Eo. Salve Poeta. Cœna jamdudum parata eſt, te herus expectat domi; ubi voles accedas. *Auguſt.* Venio. Salve mi Chriſtiane. *Chr.* Bene factum quod veniſti. Gaudeo te adveniſſe. Gratulor mihi quòd veniſti. *Aug.* Nondum quinta ſonuit, credo. *Pet.* Imò jamdudum præterita eſt. Haud longè ſexta abeſt. Inſtat hora ſexta. Mox ſextam audies. *Chr.* Parvi refert, an poſt quintam veneris necne, modò ne poſt cœnam. Nam poſt feſtum venire, miſerum eſt. *Aug.* At quorſum tantus apparatus? Quorſum tot epulæ? Num me lupum exiſtimas? Num tibi lupus videor? Num me vulturem putas? *Chr.* Non vulturem; ſed tamen nec cicadam, ut rore vivas. Nihil eſt luxûs. Mundities mihi ſemper placuit, ſordes deteſtor. Nec Apitius mihi placet, nec Diogenes. Præſtat aliquid ſupereſſe, quàm deeſſe. Si præter cicer nihil apponeretur, & fuligo forte illapſa in ollam condîret legumen, quid tum ederetur? Nec omnia ſapiunt omnibus. Itaque mihi placet moderata

rata varietas. *Aug.* Non tu metuis leges ſumptuarias? Imò peccavi frequenter in diverſum. Nihil nobis opus lege Fanniâ. Satis nos docet frugalitatem ipſa tenuitas. *Aug.* Haud ita convenerat. Longe aliter pollicitus es. *Chr* Age inepte nec ipſe conventa ſervas. Convenerat enim, ne quid præter nugas inferres. Quin hæc miſſa faciamus. Lavemus, ac diſcumbamus. Heus tu puer, cape guttum, ac patinam, linteum ex humero ſuſpende, miniſtra aquam. Quid ceſſas? Lava Auguſtine. *Aug* Lava tu prior. C. Bona verba. Hoc anno perpetuò illotus cœnare mallem. *Au* Ridiculum! Non honoratiori, ſed ſordidiori ante alios lavandum eſt. Lava igitur, ut immundior. C. Tu es urbanus plùs ſatis. Es urbanior quàm ſat ſit, quàm par eſt. Quorſum attinet iſta urbanitas? hujusmodi ceremonias mulierculis relinquamus; quæ nunc & ab aulicis faſtidiuntur, unde tamen olim profectæ ſunt. Lavetis terni aut quaterni ſimul. Ne teramus tempus hujuſmodi moris. Ego nulli deſignabo locum: ſumat ſibi quiſque quem velit. Qui delectatur igni, hîc commodius accumbet. Qui offenditur luce, deligat hunc angulum. Quem delectat proſpectus, hîc ſedeat. Agite, ſatis morarum. Accumbite. Ego domi ſum; vel ſtans cœnabo ſi lubeat, vel obambulans. Ceſſatis? At interim cœna corrumpitur. *Au.* Vivamus nunc, curemúſq;

cuticulam,

cuticulam, ut ſolebant Epicurei. Nihil nobis cùm fronte Stoica. Valeant curæ, abſit omnis livor, exulet obtrectatio. Sit mens læta, frons hilaris, ſermo lepidus. *C.* Quinam ſunt iſti Stoici, atque Epicurei, Auguſtine? *Au.* Stoici Philoſophorum quoddam genus erat triſte, ſeverum, jejunum, qui hominis ſummum bonum honeſto metiebantur. Epicurei his longe diverſi, felicitatem hominis voluptate terminabant. *Ch.* Heus Dromo, ades huc. Tuo munere fungere, conſecra cœnam. *Aug.* Quicquid appoſitum eſt, & quicquid apponetur, felix ac ſacrum eſſe jubeat, qui ſua benignitate paſcit univerſa, Amen. *C.* Appone epulas. Quid cunctamur capum hunc diſcerpere? Quid ceſſamus hunc gallum diſſecare? *Auguſt.* Ego Herculem præſtabo, ac belluam hanc conficiam. Utrùm mavis de ala, an de poplitibus? *C.* Utrum vis, nihil meâ refert. *Auguſt.* In hoc genere alis primæ partes tribuuntur, in cæteris poplites lautiores putat vulgus. *Chr.* Tu multum laboris meâ cauſâ capis. Tu permultùm laborem meâ cauſâ ſumis. Tu omnibus miniſtras, ipſe nihil edis. Ego tibi hanc alam miniſtrabo; at eâ lege, ut dimidium mihi reſtituas. *Aug.* Itáne igitur? At iſtud eſt tibi miniſtrare, non mihi. Tibi ſerva, ego enim mihi ipſe proſpiciam. *Ch.* Probe facis. *Aug.* Eho, tu lupo cibum miniſtras? Vulturem invi-

tas?

tas? *Chr.* Atqui jejunas, non cœnas. *Aug.* Imò me uno nihil edacius. *Chriſt.* Imò abſtinentius nihil. Proinde agito ac ſi domi ſis tuæ. *Auguſt.* Iſtud jam plenè mihi perſuaſi. Iſtud jam in animum induxi. Sit ſtat ſententia. Conſilium eſt iſtud facere. *Chr.* Quid tibi hoc vinum placet? Quid hoc villi delectat? *Aug.* Mihi quidem perplacet. Me certè vehementer juvat. Me ſatis delectat. Me non mediocriter juvat. *Chr.* Utrum mavis? rubrum, an candidum? *Aug.* Equidem utroque juxtà delector. Nihil refert, quo ſit colore, modo ſapor placeat. Non laboro quantum oculis placeat vinum, modò palatum juvet. Nihil me movet aſpectus, ſi ſapor gratus ſit. Parvi refert quo ſit colore, quem habeat colorem, ſi ſapiat bene. Non cupio oculos paſcere, ſi palato ſatisfacere queam. Nihil moror colorem, modò gratus ſit ſapor. *Chr.* Credo. Atqui ſunt cœnaticæ Philoſophiæ cum primis periti, qui negant vinum eſſe probandum, niſi quod placeat quatuor ſenſibus; oculis colore, naribus odore, palato ſapore, auribus famâ & nomine. *Aug.* Ridiculum! quid fama conducit ad potum? *Chr.* Tantum ut multi non ſtupidi palati vehementer probârint villum Lovanio vernaculum, cùm crederent eſſe Belnenſe. *Aug.* Fortaſſe jam longâ potione palatum obſurduerat. *Chr.* Imò nondum attigerant poculum. Tamen judicium

tuum

tuum audire cupio, hominis his in rebus peritiſſimi. *Aug.* Album noſtrates rubro præferunt, quòd rubrum paulò ſit acerbius, & alterum exilius quidem, ſed illud mitius, &, ut arbitror, ſalubrius. *Chriſt.* Habemus & ſubrubrum, & flavum, & purpureum. Hoc muſtum eſt hornum. Hoc bimum eſt, ſi quem capit vetuſtas. Habemus & quadrimum. Sed jam vappeſcit ac deſipiſcit ſenio. Ætate vigor evanuit. *Auguſt.* Luculli divitias audio. *Chr.* Heus puer, ubi ceſſas? Nos hîc plane negligis: non vides quanta ſit hîc ſiccitas? Quod ſi hoc rerum ſtatu incendium contingeret, quo reſtingueremus? Dato ſingulis plenos cyathos. Auguſtine, quid habes quòd parùm es hilaris? Quid accidit tibi quòd ſedes triſtior? Quid eſt tibi quòd minime lætaris? Aut doles, aut carmina condis. Tu nunc Cryſippum agis, Meliſsâ tibi opus eſt. *Aug.* Quam hîc mihi fabulam narrat? *C.* Cryſippus adeò fertur intentus fuiſſe ſuis aſtutiis Logicis, ut ad menſam etiam fame periturus fuerit, niſi ancilla Meliſſa cibum in os ingeſſiſſet. *Aug.* Ille verò indignus erat, qui ſervaretur. Sed ſi te offendat taciturnitas, placeátque convivium vocalius, eſt quo id efficias. *C.* Memini: rectè admones: liberaliùs bibendum; largiùs, copioſiùs, meraciùs oportet bibere *Aug.* Rem acu tetigiſti. Rectè judicas. Nam:

Fœcundi calices, quem non fecere diſertum?

Chr. Per-

Chr. Perdoctè tu quidem Auguſtinè, ut omnia ; ſed quoniam in ſe ſermonem vinarium, quando in mentionem incidimus vinorum, libet interrogare quonam conſilio veteres illi Gentiles Bacchum, quem vini authorem videri volebant, Poetarum Deum dixerint. Quid enim illi temulento gentili Deo cum Poetis, Muſarum virginum cultoribus? *Auguſt.* Quæſtio poculis digna: verùm quorſum tuæ quæſtiones ſpectent, ſatis intelligo. *Ch.* Quorſum amabò? *Auguſt.* Aſſutè de vino diſputationem injicis Gallicâ technâ, quam didiciſſe te Pariſiis ſuſpicor, nimirum quò minus interim abſumatur vini. Abi, virum te judico ; non fruſtra in tanta Schola verſatus es. *Chr.* Accipio tua dicta. referam paria ſcommata ubi erit commodum. Sed ad rem. *Auguſt.* Diſſolvam, ubi bibero. Siquidem abſurdum fuerit ſicco palato de quæſtione vinoſa diſputare. Præbibo tibi Chriſtiane. Propino tibi hunc ſcyphum dimidiatum. *Chr.* Accipio abs te libenter. Sit ſaluti ; Proſit. *Auguſt.* Jam accingor, ut me miſſum facias. Ego meo more præpoſterè faciam. Quòd Baccho pueritiæ effigiem tribuerint, id habet myſterii, quòd vinum potum curas & ſollicitudines animis noſtris eximit, hilaritatémque quandam inducit. Quare ſenibus quoque ipſis juventam quandam reddere videtur, dum & hilariores facit, & formoſiores. Id quod Horatius, cùm multis

multis in locis, tum præcipuè his verſibus apertè teſtatur.

Ad mare cùm veni, generoſum & lene requiro.
Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet.
In venas animúmque meum, quod verba miniſtret.
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.

Jam quòd huic dicârunt Poetas, id ſignificatum voluiſſe ſuſpicor, quòd & ingenium excitat, & facundiam miniſtrat, quæ duo Poetæ ſunt aptiſſima. Unde frigent carmina, quæ ſcribuntur ab aquæ potoribus. Eſt quidem igneus ſuâpte naturâ Bacchus, ſed adhibitis Nymphis redditur temperatior. Habes quod quærebas? *Chr.* Nihil unquam audivi veriſimilius dici ab homine Poeta; dignus es, qui bibas gemmâ. Heus puer, tolle hanc patinam, atque appone cætera. *Aug.* Puerum habes admodum inurbanum. *Chriſt.* Eſt veterator nequiſſimus. *Auguſt.* Cur non inſtituis alio pacto? *Chr.* Difficile eſt canem vetulum loris aſſueſcere Difficillimum eſt veteratoris mutare mores. Vetulus canis non facilè aſſueſcit loro. Me quidem dignus eſt. *Aug.* Dignum patellâ operculum. *Chr.* Decerperem tibi quidpiam, ſi palatum tuum tenerem. Miniſtrarem tibi; apponerem tibi, ſi quid potiſſimùm juvaret ſcirem.

ſcirem. Si nôſſem ingenium palati tui, eſſem tibi ſtructor. *Aug.* Equidem tantundem palato, quantum animo ſapio. *C.* Palatum habes eruditiſſimum ; nec eo te puto inferiorem, de cujus ſingulari peritia teſtatur Satyricus.

Oſtrea callebat primo deprendere morſu,
Et ſemel aſpecti dicebat litus echini.

Aug. Et tu mihi, Chriſtiane, ut par pari referam, ipſum audiviſſe Epicurum, aut in Schola Catiana inſtitutus videris. Quid enim tuâ gulâ aut accuratius, aut faſtidioſius? *C.* Si oratoriam æquè artem ut culinariam callerem, nec Cicero ipſe me vinceret. *Aug.* Equidem ſi alterutrâ carendum eſſet, culinariam quàm rhetoricam mallem. *C.* Subſcribo tuo judicio. Quid tandem habes Eraſme quòd parum ſis hilaris? Quid ſibi vult corrugata frons? Quid ſilentium ? An mihi ſuccenſes quòd te frugaliore cœnâ acceperim? *Eraſm.* Imò tibi ſum iratus, quòd tantum impendii meâ causâ ſit factum. Interminatus erat Auguſtinus, ne ſuâ causâ diem feſtum faceres: vis nos poſthac redire nunquam. Nam talem cœnam dare ſolent ii, qui unam duntaxat dare conſtituiſſent. Quos tandem convivas videris accepiſſe? Non amiculis, ſed ſatrapis cœnam paraſſe videris. An nos heluones eſſe credis? Hoc non eſt dare cœnam, ſed triduanam ſaturitatem. *C.* Etiam tu pergis eſſe Demea ? Cras ut

ut lubet, diſputa; hodie Mitionem te præbeas, oro. De impendio cras ſobrii diſputabimus; nunc non niſi meras nugas audire libet. *Auguſt.* Chriſtiane, utrum de bubulis an de ovillis carnibus mavis? *Ch.* Bubulis quidem magìs delector, at ovillos magìs ſalutares arbitror. Ita ingenium eſt hominum ut pernicioſiſſima quæque appetant vehementiſſimé. *Aug.* Galli ſuillas carnes mirum in modum amant. *Chr.* Galli amânt quæ parvo conſtant. *Aug.* Hac una in re Judæus ſum; nam nihil æquè odi ac carnes ſuillas. *C.* Nec injuria; quid enim inſalubrius? Ego in hoc non cum Gallis, ſed cum Judæis ſentio. *Eraſ.* At ego ovillas pariter amo & ſuillas; ſed diversâ ratione. Nam ovillis, quòd amem, libenter veſcor; Suillas præ amore non attingo, ne quid offendam. *C.* Bellus homo es, Eraſme, ac feſtivus. Equidem mirari mecum ſoleo, unde tanta in palatis humanis diverſitas. Nam, ut Horatiano carmine utar:

Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multùm diverſa palato.

Eraſ. Quanquam, ut ait Comicus, quot homines, tot ſententiæ; &, ſuus cuique mos, tamen nemo me adduxerit, ut credam plus ingeniis eſſe varietatis quàm palatis. Ita vix duos invenies, quos eadem juvent. Permultos vidi, qui butyri ac caſei ne olfactum quidem ferrent. Sunt, quibus carnes nauſea

ſint:

ſint: alius elixis, alius aſſis abſtinet: Multi aquam vino præferunt. Et, quod incredibile eſt, vidi hominem, qui nec pane nec vino uteretur. *Ch.* Et quibus tandem miſer ille victitabat? Quibus veſcebatur? *Eraſ.* Cæterorum nihil faſtidiebat, non carnes, non piſces, non olera, non poma. *Cur.* Vis ut iſtud tibi credam? *Eraſ.* Si lubet. *C.* Credo, at eâ lege, ut viciſſim mihi mentienti fidem ſis habiturus. *Braſ.* Agè, faciam; modò verecundè mentiaris. *Chr.* Quaſi vero ſit quidquam tuo commento impudentius. *Eraſ.* Quid dicet frons tua, ſi hominem tibi commonſtrem? *Chr.* Macilentum quempiam ac monogrammum eſſe oportet. *Eraſ.* Imò diceres athletam. *Chr.* Polyphemum potiùs. *Eraſm.* Hoc tibi mirum videri demiror, cùm multi ſint, quibus piſces vento durati ſint panis loco: nonnullis hoc præſtant herbarum radices, quod nobis panes. *Chr.* Credo, ſed perge mentiri. *Eraſ.* Quendam in Italia, cùm illic agerem, videri memini qui nullo neque cibo, neque potu adjutus, ſomno ſaginabatur. *Chr.* Ut nihil pudet! Non poſſum illud ſatyricum non dicere. *Tunc immenſa cavi ſpirant mendacia folles.* Tu poetaris. Tu nunc poetam agis. Nam mentiris diſcere, mihi religio eſt. *Eraſ.* Mentiar, ſi non Plinius autor certiſſimus ſcripſit, urſum quatuordecim dies ſolo ſomno mirum in modum ſaginari, quo tamen ita altè premitur,

mitur, ut ne vulneribus quidem queat excitari. Imò quò magis mireris, addam quòd Theophraſtus ſcribit, per id tempus urſorum carnes coctas quoque, ſi aſſerventur, reviviſcere. Vereor ne Parmeno ille Terentianus iſta non contineat: mihi facilè fidem facis. Miniſtrarem tibi de cervinis carnibus, ſi ſatis eſſem urbanus. *Eraſm.* Unde tibi nunc venatio? Unde ferina? *Chr.* Midas, homo hominum, qui vivunt, liberaliſſimus, noſtrique amantiſſimus, mihi miſit dono: dono quidem; ſed ſic ut ego minoris emam ſæpenumero. *Eraſm.* Qui ſic? *Chr.* Quia famulis plus dandum quàm daretur in macello vendenti. *Eraſm.* Quæ res cogit hoc facere? *C.* Tyrannus omnium violentiſſimus. *Eraſm.* Quis iſte? *C.* Mos. *Eraſ.* Profectò tyrannus iſte frequenter iniquiſſimas leges obtrudit mortalibus. *Chr.* Idem ſuo more nudiuſtertius hunc cervum venatus eſt. Quid tu, qui ſoleas iſtius ſtudii eſſe amantiſſimus? *Auguſt.* Equidem hoc ſtudio planè relicto, jam præter literas nihil venor. *C.* At mihi videntur literæ quovis cervo fugaciores. *Auguſt.* Duobus tamen potiſſimum canibus alias aſſequimur, admiratione ſcilicet atque improbitate laboris. Nam admirari plurimum diſcendi ardorem miniſtrat; &, ut facundiſſimus Poeta ſcripſit, *Labor omnia vincit improbus*. *Chr.* Amanter admones, Auguſtine, ut ſoles: propterea

pterea non desistam, non quiescam, non defatigabor, donec consequar. *Aug.* Carnes cervinæ sunt nunc admodum tempestivæ. Meminit Plinius de hoc animante quiddam admirabile. *Chr.* Quidnam obsecro? *Au* Quoties arrexere aures, acerrimi esse auditûs: at contrà, cùm remisere, surdos. *C* Istud ipsum mihi sæpenumero obvenit. Nam si quando fiat sermo de recipiendis aureis nihil tam auritum; hîc enim cum Pamphilo illo Terentiano aures arrigo; ubi de numerando verba fiunt, illico demitto, & surdus fio. *Augusst.* Laudo te, facis ut te decet. *C.* Vis de his leporinis clunibus? *Aug.* Tibi sumito. *Chr.* An de tergo mavis? *Aug.* Hoc animal præter illa & clunes nihil habet appetendum. *C.* Vidistine unquam leporem candidum? *Aug.* Sæpenumero Plinius in Alpibus candidos reperiri scribit, quibus hybernis mensibus nivem pro cibatu esse sit creditum. An verum sit, Plinius ipse viderit. Quòd si leporis cutem candidam reddit nix, stomachum habeat candidum necesse est. *C.* Mihi verisimile non fit *Aug.* Accipe magis admirandum & fortasse tibi non inauditum. Idem utramque vim singulis inesse testatur, maris & fœminæ; ac fœmellas sine mare æquè gignere. Istud ipsum multi asseverant, præsertim venandi studiosi. *Christ.* Est ita ut dicis. Sed hos cuniculos, si placeat, tentemus, quia pinguiusculi sunt, ac tenelli. Ministrarem

niſtrarem illi Nymphæ, ſi propiùs aſſiderem. Auguſtine, iſtius tibi vicinæ curam age, ſi libet. Calles enim, quo geſtu ſit miniſtrandum iſtis Veneribus. *Aug.* Teneo quid dicas, naſute. *Ch.* Quid te anſerinæ carnes delectant? *Aug.* Me quidem non mediocriter juvant, ut ſum minimè faſtidioſus. *Ch.* At hîc anſer, neſcio, quo pacto, nihil me juvat; nihil enim in vita vidi ſiccius: ſiccior eſt pumice, aut etiam noverca Furii illius, in quem Catullus multùm jocatur. Ligneus mihi videtur. Et profectò, quantum ſuſpicor, veteranus miles immodicis excubiis ſeſe maceravit. Aiunt enim, anſerem inter omnia animalia longè eſſe vigilantiſſimum. *Aug.* Niſi conjectura fallor, hic anſer ex eorum numero eſt, qui canibus unà cum excubitoribus ſomno ſcpitis, Romanum olim Capitolium defenderunt. *Ch.* Veriſimile dicis: nam ex eo ſeculo relictum arbitror. *A.* Hæc quoq; gallina, aut parcum ſaginatorem habuit, aut amavit, aut certe, zelotypa vixit, quo quidem morbo hoc animantis genus maxime laborat. Hic capus longe meliùs pinguet. Vide curæ quid faciant. *Ch.* Libétne de jecore anſerino, quod apud veteres in deliciis cumprimis habebatur? *A.* Non ſum rejecturus quod à tua manu venerit. *Chr.* Non eſt quod exſpectes Romanas delicias. *Au.* Quas? *Chr.* Carduos, cochleas, teſtudines, fungos, boletos, tubera.

Aug. Istis omnibus vel rapam præferam. *Chr.* Has perdices nemo attingit, ne columbas quidem. *Aug.* Benignus es, Christiane. Satisfactum est appetitui. *Chr.* Agnoscite hospites humanissimi, quæso ut cœnulam nostram, licet tenuem, æqui bonique consulatis. Præbete vos hilares ac lubentes quamvis convivium tenue sit, & frugale ego vestrâ facilitate fretus, familiariter vos vocare sum ausus. Est sanè vester mihi adventus conspectúsque non modò gratissimus verùm etiam jucundissimus. *Aug.* Cœna tua, Christiane optime, multis modis elegans, lautáque nobis videtur. Quod excusas, id unum habet accusandum. Nam magnificentior est, quám sat sit. Siquidem hoc convivium opiparum inprimis, ac lautum judicarim quòd primum simplicibus epulis, deinde hilaritate, risu, salibus sic conditum, quæ omnia nostro convivio non defuerunt. *Chr.* Verùm de convivarum numero hîc mihi quiddam in mentem venit, quos neque pauciores tribus, neque plures novem esse oportere scripsit Varro. Tres enim sunt Charites, id est, Gratiæ, humanitatis ac benevolentiæ præsides; & novem sunt Musæ, honestiorum studiorum duces. At hîc decem convivas esse video, virginibus acceptis. *Aug.* Nihil convenientius accidere potuit. Nos sumus Varrone ipso paulo sapientiores. Nam tres puellas lepidissimas

tanquam

tanquam tres Charites adhibuimus. Deinde, quia à novem Musarum choro Apollo abesse nunquam credendus est jure decimum adjecimus convivam. *Chr.* Poetice dixisti. Si mihi laurus adesset, laureâ coronâ caput tuum cingerem fieréque Poeta laureatus. *Aug.* Si malvâ coronatus essem, malvatus. Tantum honoris mihi non arrogo. Honor hic major, quàm ut mihi conveniat. Haud equidem tali me dignor honore. *Chr.* Vultisne singuli tantundem meâ causa facere, quantum vestrâ sum facturus? *Con.* Volumus, ac lubentes quidem. *Chr.* Ebibetis igitur ordine suum quisque calicem: à me exemplum capietis. Tibi hoc primum propino Mida. *Mid.* Accipio abs te libenter. Equidem non recuso. Nihil tuâ causâ recusabo. *Chr.* Tu deinde cæteris propina. *Mid.* Erasme, præbibo tibi dimidiatam pateram. *Eras.* Precor, ut sit tibi bono. Sit tibi bonum atque commodum Prosit tibi. *Chr.* Sed cur cessat patera? Cur non obambulat? Deficit nos vinum. Ubi sunt oculi tui, furcifer? Vola, adfer ejusdem generis sextarios duos. *Pu.* Erasme, salve; quidam præ foribus te conventum expetit. *Eras.* Quisnam est? *Pu.* Mori se famulum dicit, herum ejus ex Britannia advenisse; cupere, ut se visas, quandoquidem primâ luce iter parat in Germaniam. *Eras.* Christiane, subducatur ratio; nam mihi quidem abeun-

dum. *Ch.* Rationem, Eraſme doctiſſime, hujus cœnæ ego confecero. Non eſt quòd calculum fruſtra teras. Gratiam habeo, qui dignatus ſis noſtro adeſſe convivio. Sed avocari te moleſtum eſt, nondum peracta fabula. *Eraſ.* Quid ſupereſt, niſi ut dicam, Valete & plaudite? *Ch.* Age, boni conſulemus, quando tu non ab equo ad aſinos, ſed ab amicis ad amiciſſimos properas. *Eraſ.* Ego pariter tibi gratias ago, quòd pro tua humanitate ad hoc convivium longè ſuaviſſimum me vocâris. Valete ſodales optimi. Bibite non ſegniter, & vivite ſuaviter. *Ch.* Heus dromo! Sedetis jamdudum otioſi omnes. Libetne cuiquam quidquam ampliùs? *Con.* Nihil omnino. Strenuè munus noſtrum adminiſtravimus. *Chr.* Tolle igitur hæc, ac bellaria appone. Muta quadrulas atque orbes. Tolle cultrum meum qui humi decidit. Pyra vino perfunde. Adſunt mora præcoqua, etiam domi noſtræ nata. *Aug.* Tantò erunt ſuaviora, quòd vernacula. *Ch.* En pruna cerea; en Damaſcena rarum apud nos ſpectaculum. En mitia mala. En mali novum genus, cujus matrem ego hiſce manibus conſevi. Nuces caſtaneæ: omne deliciarum, quas horti noſtri benignè effundunt, genus. Sed floſculi deſunt. *Aug.* Iſti Gallici ſunt apparatus qui magnificentiam eam potiſſimum amant, quæ minimo conſtat. Nobis non eſt ea mens, aut ingenium.

Chr.

Chr. Non apud Gallos tantum reperies quibus ea placent quæ minimo conſtant. Sed heus tu Auguſtine, num tu credis te hîc immunem bibiſſe? Egóne te meis immunem tinxero poculis? At interim propinatori tuo dimidium ſcyphi debes. *Aug.* Is jamdudum me miſſum fecit. Is mihi hujus debiti gratiam fecit. *Ch* Unde ille ſibi vendicat tantum autoritatis? Vix Romanus Pontifex hoc vinculi relaxet. Nôſti priſcam convivarum legem; Aut bibe, aut abi. *Aug.* Remittendi jurisjurandi jus dabit, cui factum eſt, & cujus intererat ſervari. *Chr.* Sed omnium convivarum intereſt, ſervari leges inviolabiles. *Aug.* Age, quando hæc eſt Germanorum religio, exſorbebo quod reliquum eſt. Sed quid tibi rei mecum eſt? *Chr.* Impendium reddas oportet unus nomine omnium. Quid expalluiſti? Ne verere, perfacilè poteris. Fac quod ſæpe feciſti, ut aliquâ elegantiâ doctiores à cœna ſurgamus. *Aug.* Sed convivis parcendum eſt, quos hæc non omnes perinde delectant. A cœna inter deambulandum, id quod rationi deerit perſolvemus, niſi quid aliud cenſes. *Chr.* Fiat ex tua ſententia. Agamus gratias divinæ benignitati, deinde pauliſper deambulaturi. *Aug.* Pulchre dicis. Nihil enim hoc veſpertino cœlo amœnius, nihil ſalubrius. *Chr.* Petre, adesdum. Tolle ſuo quæque ordine, ac vinum cyathis infunde.

Petr. Jubesne agi gratias? *Chr.* Age. *Petr.* Græce mavis an Latine? *Chr.* Utroque modo. *Petr.* Gratias agimus tibi, Pater cœlestis, qui tuâ ineffabili potentiâ condidisti omnia, tuâ inscrutabili sapientiâ gubernas universa, tuâ inexhaustâ bonitate cuncta pascis ac vegetas, largire filiis tuis, ut aliquando tecum bibant in regno tuo nectar illud immortalitatis, quod promisisti, ac præparâsti verè diligentibus te, per Jesum Christum, Amen. *Chr.* Habeo vobis, hospites candidissimi, gratiam, qui ad hoc conviviolum venire dignati sitis; Oro, æqui bonique consulatis. *Con.* Nos vicissim gratiam referre volumus, non tantùm habere. Proinde ne multis agantur gratiæ. Quin potiùs surgamus, & expatiamur. *Aug.* Ducamus nobiscum virgines; nam eo minùs molesta erit perambulatio. *Chr.* Rectè sentis. Ne desint nobis flosculi, si fortè locus flores non habebit. Utrum mavis, nostris in hortis more poetico reptare, an foris ad amnem expatiari? *Aug.* Habent quidem horti tui amœnitatis permultum, verùm eam voluptatem matutinis deambulationibus serva. At sole inclinato, amnium aspectus oculos mirum in modum juvat. *Con.* Antecede igitur Augustine, ut Poetâ dignum est; latus tuum claudam. *August.* Bone Deus! quantum comitum, quantam pompam nobiscum ducimus? Dici non potest, Christiane, quantum

quantum mihi nunc placeam: Satrapes mihi videor. *Chriſtian.* Agè, nunc promiſſum præſta. Solve quod recepiſti. *Auguſtinus.* Fiet. *Chriſtian.* Sed ſol nos relinquit. Humeſcit cœlum; præſtat imitari aviculas, tectóque ac lecto nos condere. *Auguſtinus.* Proinde vale, mi Chriſtiane ſuaviſſime, in craſtinum. *Chr.* Tu itidem bene valeas, Auguſtine omnium doctiſſime.

Colloquium XXIV.

LUCUBRATIO.

Plinius, Epictetus, Celſus, Didymus.

HOra eſt à meridie quinta. Heus Epicte-te! claude mihi feneſtras illas, & infer huc lumina ad lucubrandum. *Epict.* Quæ lumina? *Plin.* Interea dum hi adſunt, candelas ſebaceas aut cereas; ubi receſſerint, tolletis eas, & ſtatuetis hîc mihi lychnum. *Celſ.* Quorſum id? *Plin.* Ad lucubrandum. *Celſ.* Quin ſtude potiùs de manè; tunc enim videtur & temporis ratio & qualitas corporis invitare, cùm eſt minimum vaporum in cerebro, peractâ concoctione illâ evaporatoriâ. *Plin.* Etiam hæc hora tranquilliſſima eſt, cùm quieſcunt & ſilent omnia; atque iis, qui ſimul prandent & cœnant, non incommoda. Nam ſunt qui cœnant tantum, more priſco; alii prandent ſolùm, ex placitis recentium Medicorum; alii & prandent, & cœnant, more Gothico. *Celſ.* An-

non ante Gothos erant prandia ? *Plin.* E-rant, ſed levia. Gothi morem invenerunt, bis in die ſaturum fieri. *Celſ.* Qua de cauſa Plato menſas Syracuſanas damnat, in quibus quotidie exſaturentur bis ? *Plin.* Ex eo colligas fuiſſe rariſſimas. *Celſ.* Sed miſſa iſthæc faciamus. Cur lucubras ad lychnum potius quàm ad candelam ? *Plin.* Propter flammam æquabilem ; minus lædit oculos: Illa enim criſpatio myxi officit oculis, & ſebi odor inamœnus eſt. *Celſ.* Utere cereis, quorum odor non eſt ingratus. *Plin.* Myxus eſt in his magis tremulus nec vapor ſalubris: & in ſebaceis ellychnium eſt lineum plerumque, non xylinum: ut propolæ iſti ex omnibus quærunt compendium cum fraude: Infunde oleum in lucernam hanc, profer acu myxum, & emunge. *Epictet.* Quam hæret fungus acui! Signum dicunt eſſe pluviæ, quemadmodum eſt apud Virgilium; *Scintillare oleum, & putres concreſcere fungos. Plin.* Adfer etiam furcillam, & emunge candelam hanc; Ne projicias fungum in pavimentum, ne fumiget; ſed opprime intra emunctorium. Profer mihi pallam lucubratoriam, prælongam illam pellitam. *Cel.* Ego te tuis libris commendabo. *Plin.* Statue menſam ſuper tibicines in cubiculo. *Epict.* Mavis menſam quàm pluteum ? *Plin.* Etiam hoc quidem tempore; ſed pone ſupra menſam pluteo-

pluteolum. *Epict.* Stabilem, an volubilem? *Plin.* Quem malis. Ubi eſt Didymus meus à ſtudiis? *Epict.* Eo illum accerſitum. *Plin.* Et huc adducito puerum exceptorem; nam lubet aliquid dictare. Da mihi illos calamos, & pennas duas aut tres cannæ amplæ, & thecam pulverariam. Profer mihi ex armario Ciceronem & Demoſthenem tum ex pluteo codicem exceptorium, & regeſta majuſcula: audin'? & meas ſchedas, ſeu adverſaria in quibus libet nonnulla expolire. *Didym.* Non arbitror eſſe ſchedas tuas in pluteo, ſed in ſcrinio conclavis. *Plin.* Id verò ipſe ſcrutabor. Adfer mihi Nazianzenum. *Didym.* Non noſco. *Plin.* Liber eſt minimè ſpiſſus, conſutus, & tectus membranâ ruditer. Adfer quoque codicem quintum à primo. *Did.* Quæ eſt inſcriptio illius? *Plin.* Xenophontis commentarii; liber eſt expolitus, tectus corio cum uncinulis, & umbilicis cupreis. *Did.* Non invenio. *Plin.* Nunc memini, in quarto loculamento eum repoſui, illinc prome. In eo loculamento non ſunt niſi libri ſoluti & rudes, quales recens adferuntur ab officina. *Didym.* Ecquod corpus Ciceronis poſcis? Nam ſunt quatuor. *Plin.* Secundum. *Epict.* Nondum eſt relatum à librario glutinatore, cui dedimus nudius ut puto, quintus. *Didym.* Quam placet tibi hæc penna? *Plin.* Non ſum in eo valde ſollicitus; quæcunque in manus ve-

nit eâ ſic utor, tanquam bonâ. *Didym.* Hoc habes Ciceronis. *Plin.* Conquieſcite; reclude mihi Ciceronem, aperi, evolve adhuc tria aut quatuor folia ad quartum Tuſculanarum quæſtionum, quære ibi de manſuetudine & lætitia. *Epict.* Cujus ſunt hi verſus? *Didym.* Ejus ipſius, quos de Sophocle vertit; quod facit ſane lubens, ac proinde ſæpe. *Epict.* Erat credo ad carmen componendum ſatis aptus. *Celſ.* Aptiſſimus ac facillimus; nec, ut illo ſeculo, infelix, contrà quàm exiſtimant plurimi. *Epict.* Sed tu quomodo intermiſiſti ſtudium Poeticæs? *Celſ.* Aliquando repetemus ſubciſivis horis, ut ſpero; nam habet multum levamenti à ſtudiis gravioribus. *Plin.* Defeſſus ſum jam ſtudendo, meditando, ſcribendo; ſterne mihi lectum. *Epict.* In quo cubiculo? *Plin.* In lato illo & quadrato: & tolle ex angulo lectulum lucubratorium, transfer in cœnationem, pone ſuper culcitram plumeam alteram tomenti lanei; vide ut fulcra lecti ſint ſatis firma. *Epict.* Quid refert tuâ, qui non cubas in alterutra ſpondarum, ſed in medio? Sed ſalubrius foret, ſi lectus eſſet durior, & qui corpori reſiſteret. *Plin.* Tolle cervical, & pro tempore pulvinos duos: in hoc æſtu malo plagam illam, quàm arcta iſthæc lintea. *Epict.* Sine lodice? *Plin.* Etiam. *Epict.* Algebis, nam ſurgis à ſtudiis extenuato corpore. *Pl.*

Injice

Injice ergo ſtragulum aliquod leve. *Epict.* Iſtud? Nullum aliud ſtragulum? *Plin.* Nullum: ſi ſentiam frigus in lecto, poſcam plus veſtium. Aufer illa velaria; nam ad culices excludendos malo linea. *Epict.* Culices paucos hîc ſenſi, pulices, & pediculos ſatis multos. *Plin.* Ego verò miror te aliquid ſentire, qui ſic dormias & ſtertas. *Ep.* Nemo dormit meliùs, quàm qui non ſentit quàm malè dormiat. *Plin.* Nihil horum animalculorum, quibus per æſtatem in cubiculis infeſtamur, tam movet nauſeam quàm cimices odore illo teterrimo. *Epict.* Satis bonus proventus eſt eorum Lutetiæ, ac Lovanii. *Plin.* Eſt genus ligni, quod illos creat Lutetiæ, & argilla Lovanii. Colloca hîc mihi horologium excitatorium, & obicem infigito in horam quartam matutinam, neque enim volo diutiùs dormire. Excalcea me: pone hîc ſellam plicatilem, in qua ſedeam: matula in ſcabello ſit mihi juxta lectulum parata. Neſcio quid hîc oleat malè; ſuffias paulum thuris, aut juniperi. Lege aliquid ex ſacris, ubi heri ſubſtitiſti. Dehinc cane lyrâ aliquid lectum ingredienti, more Pythagorico, ut citius obdormiam, & ſomnia ſint placidiora.

Colloquium XXV.

CUBICULUM.

Adrianus, Gualtherus.

QUid ita ſedes nutanti capite? *Gual.* Dormiturio. *Adr.* Certè non dormiturus, ſed reverâ dormis. *Gual.* Fortaſſis. *Adr.* Quin ergo ſurgis, & cubitum pergis? *Gual.* I mecum unà. *Adr.* Cur me petis comitem? An lemures times? *Gual.* Minimè? ſed quia friget lectus. Dic obſecro, ecquota hora? *Adr.* Octava. *Gual.* Quotam dicis? Quota audita eſt? *Adr.* Octava inquam; Adeóque nona imminet. *Gual.* Quid ais? Vix fidem habeo. *Adr.* Atqui vera loquor: nona prope inſtat. Atque audin' illam? Hem, nonne prædixi? *Gual.* Ergo tempus eſt eundi cubitum. *Adrianus.* Ego nondum dormiturio. *Gu.* Vigila tu quoad placuerit; ego ibo. *Adr.* Abi tu, ſomnolente Endymion. *Gua.* Ita quidem tu me appellas, ſed id nominis rectiùs tibi convenit. *Adr.* Res ipſa nunc loquitur, uter major ſit Endymion. *Gua.* Nempe tu, qui alias ſemper me prior tu cubitum confers. Ac demiror, unde hæ jam tibi vigiliæ. Mirum, ni interdiu alicubi protenſus in gramine, ſtertendo aliquot horas perdidiſti. *Adr.* Scilicet. De te conjecturam facis. *Gua.* Novi ingenium tuum. *Adrian.* Ex tuo ingenio alios

alios judicas. *Gua.* Agè, voco te in pignus quodcunque: Si unquam poſthac ante nonam lectum petiero, ſolidum pendam. Viciſſim tu, ſi idem feceris, eâdem teneberis lege. *Adr.* Placet conditio. *Gua.* Nunc opto fauſtam noctem. *Adr.* Eho, oblitus precum? *Gua.* Precabor in cubiculo tacitè. *Adr.* Niſi te ſomnus opprimat. Legendum priùs aliquid erat ex ſacris. *Gua.* Id quidem facere ſoleo, ſed jam me urget ſomnus. *Adr.* Abi ſanè, dormi feliciter: ſubſequar, quando commodum fuerit.

PARS SECUNDA.

Colloquium XXVI.

VESTITUS.

Malvenda, Bellinus, Joannius, Gomezulus.

NEmpe *hoc aſſidue? jam clarum mane feneſtras Intrat--Stertimus, indomitum quod deſpumare Falernum. Sufficiat--* Bellin. Apparet profectò inſanire te, nam alioqui nec tam multò eſſes manè experrectus, nec verſus funderes, & quidem ſatyricos, quo manifeſtius rabiem tuam patefacias. *Mal.* Accipe ergo Epigrammatarios, edentulos & falſos. *Surgite; jam pueris vendit jentacula piſtor: Criſtataeque ſonant undique lucis*

lucis aves. *Bel.* Iſtud de jentaculo citius mihi ſomnum excuteres, quàm clamores tui. *Mal.* Feſtiviſſime nugator, precor tibi felicem hunc diem. *Bel.* Ego tibi fauſtam hanc noctem, & bonum cerebrum, ut ſimul & dormire poſſis, & ſolutâ oratione loqui. *Mal.* Quæſo te, ſeriò reſponde, ſi modò ſeriò potes unquam loqui; quotam horam cenſes nunc eſſe? *Bel.* Medium noctis, vel paulò amplius. *Mal.* In quo horologio? *Bel.* In meo domeſtico. *Mal.* Ubi tandem eſt horologium tuum domeſticum? Tu horologium unquam habueris, aut inſpexeris, cui omnis hora eſt ſemper dormiendi, edendi, ludendi, ſtudendi verò nunquam? *Bel.* Atqui hîc ego habeo horologium mecum. *Mal.* Ubi? Oſtende. *Bel.* In meis oculis; vide ut nullâ vi aperiri poſſint obdormi rurſus obſecro, aut certe tace. *Mal.* Quid (malum!) eſt veternus hic? Quamdiu putas nos jam dormîſſe? *Bel.* Horas duas, vel ad ſummum tres. *Mal.* Ter ternas. *Bellin.* Quî fieri iſtud poteſt? *Mal.* Gomezule, i, curriculo ad ſolarium Franciſcanorum, & contemplare quota ſit hora. *Bellin.* Apage ſolarium, cum ſol nondum ſit ortus. *Mal.* Ortus vero? Aperi feneſtram iſtam vitream, heus tu puer, ut verberet ſol hujus oculos ſuis radiis; plena ſunt jam ſole omnia, & umbræ minores. *Bel.* Quid tibi eſt rei cum ortu ſolis,

ſolis, & occaſu? Sine illum priorem te ſurgere, cui majus eſt conficiendum iter diurnum. Gomezule, curſim contendito ad D. Petri, ibi aſpicito & in horologio machinali quæ ſit hora, & in gnomone. *Gom.* Utrumque ſum intuitus. In ſolario parùm abeſt umbra à ſecunda linea. In horologio digitus indicat horam paulò plùs quintam. *Bellin.* Quid narras? Aliud reſtat ergo agendum tibi; ut huc ſiſtas mihi fabrum ferrarium ex vico lapideo, qui forcipe diſjungat has palpebras tam adfixas; dic ei, revellendam eſſe è foribus feram aliquam, cujus ſit amiſſa clavis. *Gom.* Ubinam habitat? *Mal.* Iſte verò ſeriò accerſeret. Deſine jam nugari & ſurge. *Bellin.* Surgamas tandem, quando ita obſtinâſti animo. Vah! quàm es odioſus ſodalis? Exſuſcita me, Chriſte, ex ſomno peccati ad vigiliam juſtitiæ; transfer me ex nocte mortis ad lucem vitæ, Amen. *Mal.* Feliciter procedat tibi hæc lux. *Bel.* Et tibi hæc edam, & aliæ quàm plurimæ lætæ, ac fauſtæ? Hoc eſt, ut eam ita tranſigas, ne cujus famam lædas, neu quis tuam. Puer, adferto ſubuculam mundam; nam hanc jam totos ſex dies geſtavi. Hem arripe pulicem illum ſaltitantem. *Joan.* Omitte nunc venationem pulicum; quantulum erit, pulicem unum in cubili hoc extinxiſſe? *Mal.* Quantum guttam unam aquæ Rheni adimere. *Bel.* Imo vero mari ipſi,

ipſi, vel Oceano. Nolo hanc ſubuculam collari rugato, ſed alteram illam plano. Nam rugæ hæ quid aliud ſunt hoc tempore, quàm nidi aut receptacula pediculorum & pulicum? *Mal.* Inepte, exſiſtes repentè dives; habebis pecus album & pecus nigrum. *Bel.* Peculium numeroſum magis quàm quæſtuoſum! & comites, quos malim ſemper videre in vicinia, quàm domi meæ. Jube famulam reſuere latera hujus ſubuculæ, & quidem filo ſerico. *Gom.* Non habet. *Bel.* Lineo igitur, aut laneo, aut etiam, ſi ita libet ei, ſparteo. Nunquam famula hæc habet quod eſt opus: quid verò non eſt opus, affatim. Te verò nolo ego eſſe divinatorem. Exſequere mandatum meum, & renuncia: ne arioleris quid ſit futurum. Excute pulvere è fœminicruralibus concuſſu. Hinc purga diligenter muſcario illo ſetaceo. Udones dato itidem mundos, nam hi ſunt jam exſudati & pedore olidi. Phui; amove eos iſthinc continuò, offendit me fœtor graviſſimé. *Gom.* Vis interulam? *Bell.* Non; nam ex luce ſolis colligo diem fore calidam. *Gom.* Vin' veſtem goſſipinam, an coccinam, aut ſericam, aut polymitam, aut laneam, aut laneam heteromallam, an potiùs ſericam heteromallam, ſeu holoſericam, an vero ſubſericam? *Bell.* Thoracem illum dimidiis manicis, & tunicam ſimplicem goſſipinam, cum vinculis veſtiariis oblongis. *Mal.* Quid iſthuc

iſthuc rei eſt? Quonam ire cogitas ut tam ornes te præter morem tuum? Præſertim cum ſit dies profeſtus? *Bell.* Et tu, cur induiſti bombycinam levem recentem ab officina, cum habeas capripiliam, & damaſcenam detritam. *Mal.* Ego verò in hiſce meis magis commoditatem ſpecto veſtitûs, quàm ornatum. *Bell.* Uncinuli iſti & orbiculi ſunt laxati. Tu improbe, inconſiderate ſemper diſſolvis. *M.* Ego potius utor globulis, & ocellis, quod eſt decentius, & minus in induendo & exuendo moleſtum. *Bell.* Non eſt idem omnium judicium in his, ut in reliquis omnibus. Pectorale hoc tunicæ condito in arcam, nec proferas tota æſtate. Aſtrigmenta hæc ſtrenue ſunt exarmata ſuis ferreis. Limbus hic eſt diſſutus & diſcerptus; cura reficiendum, ſed vide ne adſuantur deformes commiſſuræ. *Gom.* Non poterit id perfici ante ſeſquihoram. *Bel.* Adfige ergo acicula, ne pendeat; dato periſcelides. *Gom.* Adſunt: Calceolos cum crepidis longi abſtraguli paravi tibi, pulvere bene excuſſo. *Bel.* Calceos potius exterge ſitu, ac nitide. *Mal.* Quid, eſt ligula in calceo? *Bel* Illa adſuitur calceis Hiſpanicis in ſumma planta; hîc non habent *Malv.* Et in Hiſpania jam deſueſcunt apponere, calceatu Gallico. *Bel.* Accommoda mihi tuum pectinem eburneum. *M.* Ubi eſt tuus ligneus, & quidem pariſienſis? *Bel.* Non audiſti heri me objurgantem Gomezulum?

lum? *Mal.* Objurgare vocas tu ferire? *Bel.* Hoc illud erat: fregerat quinque, aut ſex radios pectinis ex denſis, ex raris penè omnes. *Mal.* Legi nuper ſcriptorem quendam præcipere, ut eburno pectine pectamus caput, quadragies ducto à ſincipite ad verticem & inde ad occipitium. Quid agis? Hoc non eſt pectere, ſed mulcere: cedò pecten. *Bellin.* Neque iſtuc eſt pectere, ſed radere, aut verrere. Credo habere te caput teſtaceum. *Mal.* Et ego te butyraceum, adeo non audes attingere. *Bellin.* Vin' tu igitur, ut mutuo arietemus capita? *Mal.* Nolo tecum contendere inſaniâ, nec committam bonam mentem meam cum tua dementia. Abluejam tandem manus & faciem, ſed os potiſſimùm, ut mundiùs loquaris. *Bell.* Utinam adeò citò animum perpurgarem, ut manus! Dato malluvium. *Mal.* Cohfrica paulò diligentius nodos iſtos manûs quibus hærent ſordes denſiſſimæ. *Bell.* Falleris. Nam puto eſſe potiùs decoloratam pellem & rugatam. Abjice has malluvias, Gomezule, in cloacam illam, & cedò mihi reticulum, & pileum clavatum. Adfer jam ocreas. *Gom.* Itinerariaſne? *Celſ* Non, ſed urbanas. *Gom.* Vis cucullionem, an pallium? *Bell.* Sumus foràs prodituri? *Mal.* Quidni? *Bel.* Adfer igitur lacernam.

Colloquium

Colloquium XXVII.
DEAMBULATIO.

Eædem perſonæ.

PRodeamus jam tandem, ne amittamus è manibus deambulàndi tempus. *Bel.* Duc nos, Chriſte, per vias tibi gratas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen. O quàm formoſa aurora! verè roſea, & (ut poetæ vocant) aurea! quàm gaudeo me ſurrexiſſe! Exeamus urbem; nam ego hâc totâ hebdomade pedem portâ non extuli. Sed quo ibimus primum? inde, qua? *Bel.* Ad arcem, an ad mœnia Carthuſiana? *Mal.* An potiùs ad prata divi Jacobi? *Bel.* Minimè illuc de manè, ad ſerum potiùs. *Mal.* Ad Carthuſianos igitur, per Franciſcanos & Xiſtum, inde per portam Bruxellenſem; tum redibimus per Carthuſianos ad rem divinam. Ecce tibi Joannium. Sis ſalvus Joanni. *Jo.* Et vos plurimùm. Quid iſthuc eſt inſolitum? Tam bene manè ſurrexiſtis? *B.* Ego vero arctiſſimo ſomno eram conſopitus. Sed Malvenda hic clamando & tundendo avellit me è lectulo: *Jo.* Rectè fecit; nam totum te reficiet ac recreabit hæc deambulatio. Eamus ad pomœrium. O admirabilem & adorandum artificem tantæ pulchritudinis! Non immerito vocatur hoc opus mundus, quaſi ornatus & elegans. *Mal.* Ne contentè deambulemus, ſed lentè ac molliter. Confi-

ciamus

ficiamus quæſo, in hac mœniali ambulatione duo aut tria ſpatia, ut otioſiùs & liberiùs tam decoram ſpeciem contemplemur. J. Attende: nullus eſt ſenſus, qui non egregia aliqua voluptate perfundatur. Oculi primum: Quæ varietas colorum! Qui veſtitus terræ & arborum! Qui tapetes! Quæ picturæ comparari huic poſſunt? Hæc ſunt naturalia & vera, illa altera ficta & falſa. Non injuria vates ille Hiſpanus. Majum appellavit pictorem mundi. Jam aures: Qui concentus avium, & potiſſimum luſciniæ! Auſculta eam è ſalice, à qua (ut Plinius inquit) perfectæ Muſicæ ſcientiæ modulatus editur ſonus. Animadverte accurate, & annotabis varietates omnium ſonorum, nunc non interquieſcit, ſed continuo ſpiritu trahitur in longum æquabiliter, ſine mutatione; nunc inflectitur; jam minutius, & conciſius canit; nunc intorquet, & quaſi criſpat vocem; nunc extendit; jam revocat; alias longos concinit verſus, alias breves; interdum breviſſimos. Quinetiam quaſi Muſicæ ludos & ſcholas habent. Meditantur aliæ juniores, verſuſque, quos imitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magna. (Utinam nos præceptores noſtros pari!) & reddit vicibuſque reticet. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehenſio. Sed illas ducit natura recta, nos voluntas prava. Adde his: Qui odor ſpirans undique, ſive

ſive ex pratis, ſive ex ſegetibus, ſive ex arboribus, etiam ex ipſis agris ceſſantibus & ſqualidis! Sapor: quicquid ori admoveas, vel ex ipſo aere, qualis primi & tenerrimi mellis? *Mal.* Hoc puto eſſe quod à nonnullis audivi, apes conſuêſſe mel ſuum colligere menſe Majo ex cœleſti rore. *J.* Ea fuit multorum opinio. Si aliquid vis dari tactui, quid mollius aut ſalubrius hac aura ubique ſpirante, quæ ſalutari ſpiritu per venas & univerſum corpus ſeſe inſinuat? Veniunt mihi in mentem nunc aliquot verſuum Virgilii de vere; quos utique cantillabo, ſi me poteſtis ferre voce mea non olorina, ſed anſerina: tametſi hanc malo, ſi non aliàs cycnus canit dulce, niſi fato ſuo proximus. *Bel.* Ego quidem, ut pro me reſpondeam, vehementer eos verſus aveo audire, qualicunque voce, modò etiam exponas eos nobis. *Ma.* Nec ego diſſentio. *J.* Sunt deſumpti ex intima Philoſophia, ut alia vatis illius permulta. *M.* Quæramus ab Orbilio literatore, quem habemus obvium. *Jo.* Imò eſt homo admodum obvius: ſalutemus modò, & ſinamus abire hominem rabioſum, & plagoſum, ingentis ſupercilii, imbutum magis literis quàm eruditum, tametſi perſuaſit ſibi ſeriò ſe eſſe literatorum alpha. Cæterùm diximus de corpore: Quid porrò? Animum & mentem quantopere exhilarat, & excitat hujusmodi aurora? Nullum eſt tempus ad diſcendum

æque

æquè idoneum, nullum ad percipiendum, continendúmque quæ audias, quæque legas, nec aliud ad meditandum, & excogitandum, quocunque applicâris animum. Non immeritò quidam dixit; *Aurora gratiſſima muſis. Bel.* At ego jam exiſtimulor appetentiâ; redeamus domum jentatum. *Mal.* Quid tandem? *Bellinus.* Panem & butyrum, vel decerpemus folia aliquot bugloſſæ, & ſalviæ, quæ addamus butyro. *Mal.* Bibemus vinum? *Bel.* Minimè vero, ſed cerevisiam; & quidem tenuiſſimam ex flava iſta Lovanienſi; vel aquam puram & limpidam, hauſtam é fonte Latino, aut Græco. *Mal.* Quem fontem Latinum vocas? Quem Græcum? *Bellin.* Illum, qui juxta portam eſt, Græcum ſolet nominare Vives; ulteriorem illum, Latinum: cauſas ipſas reddet tibi, cùm illum convenies.

Colloquium XXVIII.

DILUCULUM.

Nephalius, Philypnus,

HOdie te conventum volebam, Philypne, ſed negabaris eſſe domi. *Phi.* Non omnino mentiti ſunt; tibi quidem non eram, ſed mihi tum eram maximé. *Nep.* Quid iſtud ænigmatis eſt? *Ph.* Nôſti illud vetus proverbium; Non omnibus dormio. Nec te fugit ille. Naſicæ jocus cui cùm, Ennium familiarem

familiarem inviſere volenti, ancilla juſſu heri negaſſet eſſe domi; ſenſit Naſica, & diſceſſit. Cæterùm ubi viciſſim Ennius Naſicæ domum ingreſſus rogatum puerum num eſſet intus, Naſica de conclavi clamavit, Non, inquiens, ſum domi. Cúmque Ennius agnita voce dixiſſet impudens! non te loquentem agnoſco? Imò tu, inquit Naſica, impudentior, qui mihi ipſi fidem non habeas, cùm ego nuper crediderim ancillæ tuæ. *Nep.* Eras fortaſſe occupatior. *Ph.* Imo ſuaviter otioſus. *Nep.* Rurſum ænigmate torques. *Ph.* Dicam igiter explanatè, nec aliud dicam ficum quàm ficum. *Neph.* Dic. *Ph.* Altùm dormiebam. *N.* Quid ais? Atqui jam præterierat octava, cùm ſol hoc menſe ſurgat ante quartam. *Ph.* Per me quidem ſoli liberum eſt vel media nocte ſurgere, modò mihi liceat ad ſatietatem uſque dormire. *Nep.* Verùm iſthuc utrùm caſu accidit, an conſuetudo eſt? *Ph.* Conſuetudo prorſus. *Neph.* Atqui rei non bonæ conſuetudo peſſima eſt. *Ph.* Imò nullus eſt ſomnus ſuavior quàm poſt exortum ſolem. *Neph.* Qua tandem hora ſoles lectum relinquere? *P.* Inter quartam & nonam. *Neph.* Satis amplum ſpatium; vix tot horis comuntur Reginæ. Sed unde veniſti in iſtam conſuetudinem? *Ph.* Quia ſolemus convivia, luſus, & jocos in multam proferre noctem: id diſpendii matutino ſomno penſamus. *Neph.* Vix unquam vidi hominem

minem te perditiùs prodigum. *Ph.* Mihi parſimonia videtur magis quàm profuſio. Interim nec candelas abſumo, nec veſtes detero. *Ne.* Præpoſtera ſanè parſimonia, ſervare vitrum, ut perdas gemmas. Aliter ſapuit ille Philoſophus, qui rogatus quid eſſet pretioſiſſimum, reſpondit, tempus. Porrò, cùm conſtet diluculum eſſe totius diei partem optimam, tu quod in re pretioſiſſima pretioſiſſimum eſt gaudes perdere. *Ph.* An hoc perit, quòd datur corpuſculo? *N.* Imò detrahitur corpuſculo, quod tum ſuaviſſimè afficitur, maximéque vegetatur, cum tempeſtivo moderatóque ſomno reficitur, & matutina vigilia corroboratur. *P.* Sed dulce eſt dormire. *N.* Quid eſſe poteſt dulce nihil ſentienti? *Ph.* Hoc ipſum dulce eſt, nihil ſentire moleſtiæ. *Neph.* Atqui iſto nomine feliciores ſunt qui dormiunt in ſepulchris. Nam dormienti nonnunquam inſomnia moleſta ſunt. *Ph.* Aiunt eo ſomno maximè ſaginari corpus. *Neph.* Iſta glirium ſaginа eſt, non hominum. Rectè ſaginantur animalia quæ parantur epulis; homini quorſum attinet accerſere obeſitatem, niſi ut graviore ſarcina onuſtus incedat? Dic mihi, ſi famulum haberes, utrum obeſum malles an vegetum, & ad omnia munia habilem? *Ph.* Atqui non ſum famulus. *Neph.* Mihi ſanè eſt, quòd miniſtrum officiis aptum malles quàm bene ſaginatum. *Ph.* Plane mallem.

lem. *Neph.* At *Plato* dixit, Animum hominis hominem esse, corpus nihil aliud esse quàm domicilium, aut instrumentum. Tu certe fateberis, opinor, animum esse principalem hominis portionem, corpus animi ministrum. *Ph.* Esto, si vis. *Neph.* Cum tibi nolles ministrum abdomine tardum, sed agilem malles & alacrem, cur animo paras ministrum ignavum & obesum? *Ph.* Vincor veris. *Neph.* Jam aliud dispendium accipe, ut animus longe præstat corpori; ita fateberis opes animi longe præcellere bona corporis. *Ph.* Probabile dicis. *Ne* Sed inter animi bona, prima tenet sapientia. *Ph.* Fateor. *Nep.* Ad hanc parandam nulla diei pars utilior quàm diluculum, cum sol novus exoriens vigorem & alacritatem adfert rebus omnibus, discutitque nebulas è ventriculo exhalari consuetas, quæ mentis domicilium solent obnubilare. *Ph.* Non repugno. *Neph.* Nunc mihi supputa, quantum eruditionis tibi parare possis quatuor illis horis, quas somno intempestivo perdis. *Ph.* Profecto multum. *Neph.* Expertus sum in studiis plus effici una hora matutina, quàm tribus pomeridianis; idque nullo corporis detrimento. *Ph.* Audivi. *Neph.* Deinde illud reputa; si singulorum dierum jacturam in summam conferas; quantis sit futurus cumulus. *Ph.* Ingens Profecto. *Neph.* Qui gemmas & aurum temere profundit, prodi-

gus habetur, & tutorem accipit, hæc bo
tanto pretioſiora; qui perdit, nonne mul
turpius prodigus eſt? *Ph.* Sic apparet, ſi re
recta ratione perpendamus. *Neph.* Jam i
lud expende, quod ſcripſit. *Plato.* Nihil e
pulchrius nihil amabilius ſapientia; quæ
corporeis oculis cerni poſſet, incredibiles ſu
amores excitaret. *Ph.* Atqui illa cerni no
poteſt. *Neph.* Fateor corporeis oculis; ve
rum cernitur oculis animi, qui pars eſt ho
minis potior. Et ubi amor incredibilis, ib
ſumma voluptas adſit oportet. *Ph.* Veri
mile narras. *Neph.* I nunc, & ſomnum mo
tis imaginem cum hac voluptate commut
ſi videtur. *Ph.* verum interim pereunt no
ctturni luſus. *Neph.* Bene pereunt quæ pejo
melioribus; inhoneſta præclaris, viliſſim
pretioſiſſimis permutantur. Bene perdi
plumbum, qui illud vertit in aurum. Noctem
natura ſomno tribuit; ſol exoriens cum
omne animantium genus, tum præcipu
hominem ad vitæ munia revocat. *Qui dor
miunt* (inquit paulus) *nocte dormiunt*; &
qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt. Proinde quid
turpius, quàm cum omnia animantia cum
Sole expergiſcantur, quædam illum etiam
nondum apparentem, ſed adventantem, can
tu ſalutent cum elephantus ſolem orientem
adoret, hominem diu poſt Solis exortum
ſtertere? Quoties aureus ille ſplendor illu
ſtrat cubiculum tuum, nonne videtur ex

pro-

probrare dormienti, *Stulte, quid optimam vitæ tuæ partem gaudes perdere? Non in hoc luco, ut abditi dormiatis, ſed ut rebus honeſtiſſimis invigiletis. Nemo lucernam accendit ut dormiat, ſed ut aliquid operis agat; & ad hanc lucernam omnium pulcherrimam nihil aliud quàm ſtertis? Ph.* Belle declamas. *Neph.* Non belle, ſed vere. Age non dubito, quin frequenter audiveris illud *Heſiodeum*; *Sera in fundo parſimoniâ. Ph.* Frequentiſſime. Nam in dolii medio vinum eſt optimum. *Neph.* Atqui in vita prima pars, nimirum adoleſcentia, eſt optima. *Ph.* Profecto ſic eſt. *Neph.* At diluculum hoc eſt diei quod adoleſcentia vitæ. Annon igitur ſtulte faciunt qui adoleſcentiam nugis, matutinas horas ſomno perdunt? *Ph.* Sic apparet. *Neph.* An eſt ulla poſſeſſio, quæ cum hominis vita ſit conferenda? *Ph.* Ne univerſa quidem *Perſarum* gaza. *Neph.* Annon vehementer odiſſes hominem, qui tibi vitam poſſet, ac vellet malis artibus ad annos aliquot decurtare? *Ph.* Illi mallem ipſe vitam eripere. *Nep.* Verum pejores ac nocentiores arbitror, qui ſibi volentes reddunt vitam breviorem. *Ph.* Fateor, ſi qui tales reperiantur. *Neph.* Reperiantur? Imo id faciunt omnes tui ſimiles. *Ph.* Bona verba. *Neph.* Optima. Sic tuo cum animo reputa; nonne videtur rectiſſime dixiſſe, *Plinius, Vitam eſſe vigiliam, & hoc pluribus horis*

hominem vivere, quo majorem temporis partem impenderet ſtudiis. Somnus enim mors quædam eſt. Unde ab inferis venire fingitur, & ab *Homero mortis germanus* dictus eſt. Itaque quos ſomnus occupat nec inter vivos, nec inter mortuos cenſentur, ſed tamen potius inter mortuos. *Ph.* Ita videtur omnino. *Neph.* Nunc mihi rationem ſubducito; quantam vitæ portionem ſibi recenſent, qui ſingulis diebus tres aut quatuor horas perdunt ſomno. *Ph.* Videas ſummam immenſam. *Neph.* Nonne pro Deo haberes Alchymiſtam, qui poſſet decem annos vitæ humanæ adjicere, & provectiorem ætatem ad adoleſcentiæ vigorem revocare? *Ph.* Quidni habeam? *Neph.* Sed hoc tam divinum benficium ipſe tibi præſtare potes. *Ph.* Quì ſic? *Neph.* Quia mane diei eſt adoleſcentia, uſque ad meridiem fervet juventus; mox virilis ætas, cui ſuccedit pro ſenecta veſpera; veſperam excipit occaſus, velut diei mors. Magnum autem vectigal parſimonia eſt, ſed nuſquam majus quam hic. Annon ingens lucrum ſibi adjunxit, qui magnam vitæ partem, eamque optimam perdere deſiit? *Ph.* Vera prædicas. *Neph.* Proinde videtur admodum impudens eorum querimonia, qui naturam accuſant, quod hominis vitam tam auguſtis ſpatiis finierit, cum ipſi ex eo, quod datum eſt, ſibi ſponte tantum amputent. Satis longa eſt cuique vita,

vita, ſi parce diſpenſetur. Nec mediocris profectus eſt, ſiquis ſuo quæque tempore gerat. A prandeo vix ſemi-homines ſumus, cum corpus cibis onuſtum aggravet mentem, nec tutum eſt ſpiritus ab officina ſtomachi, concoctionis officium peragentis, ad ſuperiora evocare; à cœna multo minus. At matutinis horis homo totus eſt homo, dum habile eſt ad omne miniſterium corpus, dum alacer viget animus, dum omnia mentis organa tranquilla ſunt ac ſerena. *Ph.* Eleganter tu quidem concionaris. *Neph.* Apud *Homerum* audit *Agamemnon* opinor,

Turpe duci totam ſomno conſumere noctem.

Quanto turpius eſt, tantam diei partem ſomno perdere? *Ph.* Verum, ſed Duci. Ego non ſum dux exercitus. *Neph.* Si quid aliud tibi charius eſt, quàm ipſe tibi, ne quid te moveat *Homeri* ſententia. Faber ærarius ob vile lucellum ſurgit ante lucem; & nos amor ſapientiæ non poteſt expergefacere, ut ſaltem Solem, ad lucrum inæſtimabile evocantem, audiamus? Medici non fere dant pharmacum, niſi diluculo: Illi nôrunt horas aureas, ut ſubveniant corpori; nos eas non novimus, ut locupletemus ac ſanemus animum? Quod ſi hæc leve pondus habent apud te, audi quid apud *Solomonem* loquatur illa cœleſtis ſapientia; *Qui mane*, inquit, *vigilaverint ad me, invenient me.* Jam in myſticis *Pſalmis*, quanta *matutini* tempo-

ris commendatio? *Mane.* Propheta extolli Domini miſericordiam, *mane* exauditur vox ejus, *mane* illius deprecatio prævenit Dominum. Et apud *Lucam* Evangeliſtam, Populus, ſanitatem ac doctrinam expetens à Domino, *mane* ad illum confluit. Quid ſuſpiras, *Philypne*? *Ph.* Vix lacrymas teneo, cum ſubit quantam vitæ jacturam fecerim. *Neph.* Supervacaneum eſt ob ea diſcruciari, quæ non revocari, ſed tamen poſterioribus curis ſarciri poſſunt. Huc igitur incumbe potius, quàm ut præteritorum inani deploratione futuri quoque temporis jacturam facias. *Ph.* Bene mones, ſed me jam ſui juris fecit diutina conſuetudo. *Neph.* Phy! *Clavus clavo pellitur*; conſuetudo conſuetudine vincitur. *Ph.* At *Durum eſt ea relinquere quibus diu aſſueveris.* *Neph.* Initio quidem, ſed eam moleſtiam diverſa conſuetudo primum lenit, mox vertit in ſummam voluptatem, ut te brevis moleſtiæ non oporteat pœnitere. *Ph.* Vereor, ut ſuccedat. *Neph.* Si ſeptuagenarius eſſes, non retraherem te à conſuetis, nunc vix decimum ſeptimum, opinor, annum egreſſus es. Quid autem eſt, quod iſta ætas non poſſit vincere, ſi modo adſit promptus animus? *Ph.* Equidem aggrediar, conaborque, ut ex *Philypno* fiam *Philologus.*

Colloquium

Colloquium XXIX.

SCRIPTIONIS REQUISITA.

Adamus, Puer, Petrus, Magiſter.

HEus puer! ubi eſt magiſter; *Pu.* In illo conclavi. *Ad.* Quid agit? Docet quoſdam. *Ad.* Significa illi, adſtare hic pro foribus, qui & ipſa ab eo doceri cupiunt. *Mag.* Qui pueri ſunt iſti? quid petunt? *Pu.* Te cupiunt conventum. *Mag.* Admitte eos recta. *Ad.* & *Pet.* Optamus tibi ſalutem, & omnia proſpera. *Mag.* Et ego viciſſim vobis felicem ingreſſum. Quid eſt? Quid vultis? *Ad.* Doceri abs te artem eleganter ſcribendi, ſi modo vacas, & ſi vis. *Mag.* Profecto apparet vos eſſe pueros honeſte educatos, qui & ſic loquamini, & tam modeſto ſitis vultu. Eritis compotes voti veſtri. Ingredimini. Venitis huc armati? *Ad.* Minime vero, optime Magiſter: vapularemus à noſtris Pædagogis, ſi hac ætate arma auſi eſſemus attingere. *Mag.* Ego vero non loquor de armis ferreis, ſed ſcriptoriis, quæ ad rem præſentem faciunt. Eſtiſne inſtructi charta, & calamario, & calamis? Antiquiſſimi homines ſolebant ſtylis ſcribere; quibus ſucceſſerunt calami. *Agareni* arundinibus ſcribunt à dextra ad ſiniſtram, ſicut omnes pene cæteræ ad Orientem nationes. *Græci* contra, à ſiniſtra ad dextram: atque ſic *Latini*, *Germani*, cæteræque omnes in *Europa* nationes.

Scribimus pennis anſerinis, aliqui gallinaceis. Veſtræ iſtæ ſunt egregie habiles, nam ſunt caule amplo, nitido, & firmo. Detrahite primum plumulas ſcalpello, & detruncate aliquid è cauda, tum eradite, ſi quam habent ſcabritiem, nam lævigati ſiunt aptiores. *Ad.* Nunquam ego gero, niſi deplumatas & nitidas; ſed præceptor meus docuit me eas lenes facere ſaliva, & affricatione ad adverſam tunicam, vel caligas. *Aug.* Præſens conſilium. *Pet.* Doce nos aptare pennas. *Mag.* Primum omnium reſcindetis utrinque caput, ut fiat bifurcata, tum in ſuperiore parte inciſuram facite ſcalpello ſenſim ducto, quæ crena vocatur; hinc æquate duos illos pedunculos, ſeu mavultis nominare cruſcula, ita tamen ut altius ſit dextrum in quod penna ſcribendo incumbit, id tamen diſcrimen vix perceptibile ſit oportet. Pennam ſi firmius vis chartæ imprimere tribus digitis teneto; ſin celerius, duobus, pollice & indice, more Italico. Nam medius inhibet magis curſum & moderatur, ne ſe immodice effundat, quam adjuvet. Annularis & auricularis incumbunt papyro. *Ad.* Profer atramentarium. *Pet.* Hem, elapſum eſt mihi venienti huc, & atramentum omne effuſum. *Mag.* Puer, profer ampullam illam atramentariam; ex ea effunde in hoc mortariolum plumbeum. *Ad.* Sine periculo.

Mag.

Mag. Ita hauries liquidius & commodius. Nam in goſſipio, vel lino bombycino, quum pennam intingis, adhæret ſemper crenæ fibra aliqua, vel flocculus in quo detrahendo ſit mora ſcriptioni, aut, ſi non detrahas, lituras verius effingas quàm literas. *Ad.* Ego ex ſodalium conſilio linteolum *Mileſium* indo, aut bombycinum leve ac tenue. *Mag.* Iſtud vero eſt ſatius: ſed multo præſtat ſolum atramentum infundere mortariolo quidem fixo; nam quod circumgeſtandum eſt omnino opus habet periculo. Cæterum, habetis chartam? *Ad.* Hanc. *Mag.* Aſperam admodum, & quæ pennam remoretur, ne inoffenſè decurrat, quod eſt ſtudiis noxium. Nam dum luctaris cum ſcabritie chartæ, elabuntur multa quæ ſcribenda cogitaveras. Hoc genus chartæ duræ ac ſcabræ, librariis relinquite. Sed nec illam grandem *Auguſtam*, ſive *Imperialem*, quotidiano uſui paraveritis. Acquirite vobis chartam epiſtolarem, tenuem, & firmam quam paſſim invenietis venalem in ſingulos codices nummis vigenis quaternis, plus, minus; dabitur vobis pro corollario philura una aut altera chartæ emporeticæ; quam bibulam dicimus. *Ad.* Quæ eſt horum nominum ratio? Nam ſæpe dubitavi. *Mag.* *Emporetica* eſt nomen *Græcum, ab involvendis mercibus dictum. Bibula* dicitur, quod atramentum abſorbeat

beat. Atqui ita non erit vobis opus ſcobe, aut ſabulo, vel pulvere eraſo de pariete, quanquam omnium optimum eſt, cum per ſe literæ exſiccantur; eo enim modo fiunt diuturniores. Proderit tamen emporetica, ne ſudore aut ſordibus maculetis papyrum, etiam inter ſcribendum ſubtenſa manu. Nunc capite exemplar. Id effingite & redite huc à prandio, ut ſcripturam veſtram emendem. *Ad.* Tentabimus, Heus *Petre*, mutua mihi dimidium chartæ folium, quod cras reddam. *Pet.* En tibi; ſufficitne hoc fruſtum? *Ad.* Hui! non capit ſex lineas, ex meis præſertim. *Pet.* Scribe in utraque facie, & duc lineas denſiores: quid neceſſe habes tam magna interſtitia relinquere? *Ad.* Egone? vix intervallum eſt ullum, Nam litera, quæ longas apices habent, aut pedes, ſeſe utriſque attingunt, ut *b* & *p*. *Pet.* Enimvero penna & atramento hoc ſcribi nullo modo poteſt. *Ad.* Quid ita? *Pet.* Non cernis ut penna chartam atramento reſpergit? *Ad.* Atramentum meum adeo eſt craſſum, ut limum eſſe credas; aſpice amabò, ut hæret ſumma in crena, nec defluit. *Pet.* Quin igitur utrique incommodo medemur? *Ad.* Quomodo? *Pet.* Tu de cuſpidibus pennæ reſcinde ſcalpello; quoad atramentum commode colligat in literas, ego inſtillabo guttas aquæ aliquot, quo atramentum fiat liquidius. *Ad.* Commodius

modius hoc præſtaret acetum; quod vi ſua ſtatim diſrarat denſum atramentum. *Pet.* Verum; ſed periculum eſt, ne acrimonia ſua chartam penetret. *Ad.* Nihil periculi: hæc charta firmiter continet atramentum, ne diffluat. *Pet.* Extremæ oræ hujus chartæ inæquales ſunt & aſperæ, non admittunt ſcripturam. *Ad.* Demarginato chartam aliquantum forfice; aut circa eam aſperitatem ſubſiſte. *Pet.* Redeamus jam tandem ad præceptorem. Effinximus exemplar tuum quinquies aut ſexies in eadem charta: nunc referimus ad te quod ſcripſimus, ut emendes. *Mag.* Recte facitis; oſtendite. Poſthac memineritis majorem intercapedinem relinquere, ut mihi ſit ſpatium corrigendi. Hæc literæ ſunt admodum inæquales, quod eſt in ſcribendo fœdum. Advertite, quanto ſit majus *n* quàm *m*. Literarum corpora omnia oportet eſſe æqualia. *Ad.* Quid quæſo vocas corpora? *Mag.* Medium in literis, præter apiculos & pedunculos, ſi quos habent. Jam, quod literas has tranſformare tentaris in alias, eraſis particulis, magis deturpaſti ſcripturam. Satius fuiſſet, tenuem lituram inducere. Hoc imprimis moneo, ut quantum poteritis, erecto capite ſcribatis. Nam inflexo atque incumbente, defluunt humores ad frontem & oculos, unde morbi naſcuntur multi, ut videndi imbecillitas. Accipite nunc alterum exemplar,

plar, & me ſcribentem accurate obſervate ut ductui literarum aſſueſcatis. Hoc cras exprimetis, ſi Deus voluerit. *Ad.* & *Pet.* Interea optamus te belliſſime valere.

Colloquium XXX.

EQUESTRIA.

Robinus, Sirus.

PRofer ocreas; nam equitandum eſt. *S.* En adſunt. *R.* Probe equidem abs te curatæ! Totæ albent ſitu. Opinor ne exterſas, nec unctas hoc anno, adeo rigent præ ſiccitate. Exterge ſub uvido panno, mox unge ad ignem diligenter, ac macera, donec molleſcant. *S.* Curabitur. *R.* Ubi calcaria? *S.* Adſunt. *R.* Verum, ſed obducta rubigine. Ubi frænum & ephippia? *S.* Sunt in promptu. *R.* Vide ne quid deſit, aut ne quid ruptum aut mox rumpendum, ne quid nobis ſit in mora cum erimus in curſu. Propera ad ſellarium, & hoc lorum cura ſarciendum. Reverſus inſpice ſóleas, ſive calceos equorum, num qui clavi deſint, aut vacillent, Quàm macilenti ſunt equi quámque ſtrigoſi! Quoties abſtergis aut pectis illos in anno? *S.* Imo quotidie *R.* Nimirum res ipſa loquitur. Jejunant, opinor, nonnunquam totum triduum. *S.* Minime. *R.* Negas tu quidem, ſed aliud dicturi ſint equi, ſi loqui liceat. Quanquam ſatis loquuntur ipſa macie.

S. Curo

S. Curo ſedulo. *R.* Cur igitur tu habitior equis? *S.* Quia non paſcor fœno. *R.* Hoc igitur reſtat. Adorna manticam celeriter. *S.* Fiet.

Colloquium XXXI.

TALIO.

Aulus, Phædrus.

DEum immortalem! quàm ſevero vultu incedit noſter *Phædrus*, & ſubinde in cœlum ſuſpicit! Adoriar. Quid accidit novæ rei, *Phædre*? *Phæd.* Quàmobrem iſthuc interrogas *Aule*? *Aul.* Quoniam è *Phædro* mihi videris factus *Cato*, tanta eſt in vultu ſeveritas. *Phæd.* Non mirum, amice; modo confeſſus ſum peccata mea. *Aul.* Phy, jam deſino mirari; ſed dic age bona fide, confeſſus es omnia? *Phæd.* Omnia quæ quidem in mentem veniebant, unico duntaxat excepto. *Aul.* Cur unicum hoc reticuiſti? *Phæd.* Quia nondum potuit mihi diſplicere. *Aul.* Oportet eſſe peccatum ſuave, *Phæd.* An peccatum ſit, neſcio; ſed tamen, ſi vacat, audias. *Aul.* Audiam equidem lubens. *Phæ.* Scis quanta ſit impoſtura apud noſtros in his qui vendunt, aut locant equos? *Aul.* Plus ſcio quàm vellem, non ſemel ab illis deluſus. *Phæd.* Nuper incidit mihi iter, cum ſatis prolixum tum etiam accelerandum. Adeo quendam ex illis, quem dixiſſes ejus generis minime malum; & incedebat mihi cum homine

nomine etiam nonnihil amicitiæ. Narro, mihi rem eſſe ſeriam; opus eſſe præſtrenuo equo; ſi nunquam præbuiſſet ſe mihi bonum virum, nunc præſtaret. Ille pollicetur ſeſe ſic mecum acturum, ut ageret cum fratre chariſſimo. *Aul.* Fortaſſis & fratri impoſiturus. *Ph.* Inducit in ſtabulum: jubet, ut eligam ex omnibus equis quemcunque vellem. Tandem unus plus cæteris arridebat; ille probat judicium meum, dejerans eum equum frequenter à multis expetitum eſſe. ſe eum maluiſſe ſervare amico ſingulari quàm ignotis addicere. Conventum eſt de pretio: numeratur pecunia præſens; conſcendo. Mira alacritate geſtiebat equus in egreſſu, dixiſſes feroculum eſſe, nam erat obeſulus & pulchellus. Ubi jam equitâſſem ſeſquihoram, ſenſi, planè laſſum, nec calcaribus quidem impelli poſſe. Audieram tales ab illis ad impoſturam ali, quos è ſpecie judicares inſignes, cæterum laboris impatientiſſimos. Ego continuo mecum, Captus ſum. Age, par pari referam, ubi rediero domum. *Aul.* Quid hic conſilii captabas, eques abſque equo? *Phæd.* Id quod res dabat. Deflexi in proximum vicum; illic clam apud quendam mihi notum depoſui equum & conduxi alterum. Profectus ſum quo deſtinabam, reverſus ſum; reddo conductitium equum; reperio meum ſophiſtam, ut erat obeſum & pulchre requietum, eo vectus

redeo

redeo ad impoſtorem; rogo, ut in ſtabulo ſuo alat dies aliquot, donec repetiero. Percontatur quàm commode me geſſerit. Ego vero dejero per omnia ſacra me nunquam in vitâ conſcendiſſe tergum equi felicioris; volâſſe potius quàm ambulâſſe; nec tam longo itinere unquam ſenſiſſe laſſitudinem, nec pilo factum ob laborem macriorem. Hæc cum illi perſuaſiſſem eſſa vera, tacitus ſecum cogitabat, equum illum alium eſſe, quàm hactenus ſuſpicatus eſſet. Itaque priuſquam abirem, rogabat, num mihi venalis eſſet equus? Primo negabam, quod ſi inciderit iter denuo nòn facile foret nanſciſci ſimilem. Attamen nihil eſſe mihi tam charum, quod non eſſet venale pretio largo, etiam ſi quis meipſum, inquam, cuperet emptum. *Aul.* Ne tu pulchre *Cretenſem* agebas cum *Cretenſi*! *Phæd.* Quid multis? Non dimittit me, niſi pronunciata equi indicatura. Indicavi non paulo pluris, quàm emeram. Digreſſus ab homine, mox ſubborno, qui mihi partem agat hujus fabulæ pulchre inſtructum, atque edoctum. Is ingreſſus domum inclamat locatorem; ait ſibi opus eſſe inſigni equo, & labores egregie patienti. Alter oſtendit multos, & peſſimum quemque maximè prædicat; ſolum illum, quem mihi vendiderat; quoniam exiſtimabat vere talem, qualem prædicaveram, non laudat. At alter illico

rogat

rogat, num & ille venalis eſſet: nam deſcripſeram illi formam equi, & locum indicâram. Locator primum obticeſcere, atque alios ambitioſe prædicare. Cum iſte, cæteris utcunque probatis, ſemper ageret de uno illo, tandem locator apud ſe; Plane fefellit me judicium de illo equo, ſiquidem hic peregrinus agnovit ſtatim hunc inter omnes. Cum inſtaret ille tandem, hic Venalis eſt, inquit, ſed pretio fortaſſis deterreberis. Non eſt, inquit ille, magnum pretium, ſi rei dignitas reſpondeat: Indica. Indicavit aliquanto pluris quàm indicâram ipſi, captans & hoc lucri. Tandem convenit de pretio; datur arrha ſatis magna, nempe regalis aureus, nequa ſuſpicio incideret ſimulatæ emptionis. Emptor jubet equo dari pabulum; ſe mox, ait rediturum, & abducturum, dat etiam ſtabulario drachmam. Ego ſimulatque cognovi pactionem eſſe firmam, ſicut reſcindi non poſſet, rurſus ocreis & calcaribus armatus redeo ad locatorem, anhelus clamo. Adeſt ille, rogat quid velim. Illico, inquam, adornetur equus meus; nam è veſtigio proficiſcendum eſt ob rem maxime ſeriam. Arqui modo, inquit, mandabas, ut aliquot dies alerem equum tuum. Verum, inquâm, ſed præter expectationem objectum eſt negotium, idque regium, quod nullam patitur dilationem. Hic ille, Eliges ex omnibus quem voles, cum habere non potes. Rogo quam-

quamobrem ? Quoniam venditus eſt, inquit. Ibo ego, ſimulata magna perturbatione, Prohibeat, inquam, Deus quod dicis. Hoc objecto itinere, non venderem eum equum, etiamſi quis numeret quadruplum. Incipio rixam, clamo me perditum. Tandem incaluit & ille. Quid opus, inquit, his jurgiis ? Indicâſti equum, ego vendidi : ſi numero pretium nihil habes, quod mecum agas; ſunt in hac urbe leges ; ad exhibendum equum me non potes compellere. Cum diu clamaſſem, aut equum exhiberet, aut emptorem ; tandem iratus numerat pretium. Emeram quindecim aureis æſtimaram viginti ſex. Ille æſtimarat triginta duobus. Cogitabat apud ſe, præſtat hoc lucri facere, quàm equum reddere. Abeo dolenti ſimulis, ac vix placatus etiam data pecunia. Ille rogat, ut boni conſulam, ſe aliis in rebus penſaturum hoc incommodi. Sic impoſitum eſt impoſtori. Habet equum nullius pretii. Exſpectat, ut, qui arrham dedit veniat numeratum pecuniam. At nemo venit, nec unquam venturus eſt. *Aul.* Interim nunquam tecum expoſtulavit ? *Phæd.* Qua fronte, aut quo jure id faceret ? Convenit quidem ſemel atque iterum, conqueſtus eſt de fide emptoris. Verum ego ultro expoſtulavi cum homine, dicens illum eo male dignum qui præpropera venditione tali equo me ſpoliarit. Hoc eſt crimen tam bene collocatum

catum mea ſententia, ut non poſſim inducere animum confiteri. *Au.* Ego mihi ſtatuam poſcerem, ſi quid tale deſignâſſem: tantum abeſt, ut confeſſurus ſim. *Phæd.* An ex animo loquaris, neſcio, mihi tamen addis animum, quo magis libeat talibus facere fucum.

Colloquium XXXII.
ITER.

Philippus, Miſippus, Miſoſpidus, Planetes, Puer, Ruſticus.

VUltiſne profiſcamur animi gratia *Bononiam*, quæ eſt ad *Sequanam*? *Miſip.* & *Miſo.* Nihil malumus, die præſertim ſereno & à ventis ſilenti; tum etiam in noſtro pædagogio feriato. *Phil.* Cur non eſt nobis operarius? *Miſoſp.* Quia *Pandulphus* madefacturus eſt hodie ingenti prandio Magiſtros omnes in honorem laureæ ſuæ Magiſtralis. *Plan.* Vah! quantum potabitur! *Miſoſp.* Multo plus ſitietur. *Miſip.* Ego habeo aſturconem. *Phil.* Et ego mecum meritorium, conductum de luſco impoſtore. *Miſoſp.* Ego & *Planetes* vehemur rheda, reliqui, ſi videtur, vel pedeſtres ſequentur nos, vel vi brachiorum agent cymbam contra curſum amnis. *P.* Imo equis trahetur. *Miſoſp.* Ut erit cordi: nam nobis pedeſtre iter magis placet. *Phil.* Eja puer, fræna equum meum, & inſterne.

ſterne. Quid (malum!) manno indis lupatum? Orna potius frænulo illo levi cum bullis. *Pu.* Hui! nec oream habet, nec aureas. *Ph.* Quid hoc rei? Si ſcirem quis fregiſſet, ego illi frangerem—— *Moſo.* Quid tu nunc dices concitatus? *Ph.* Panem in cœna; pene dixeram brachium & crura. Accipe unde poteris, commodato. *Pu.* Scilicet in mediis pædagogiis quæris tu vel equos, vel equorum ornamenta? *Ph.* Supple igitur quæ deſunt ex hoc fune. *Pu.* Erit indecorum. *Ph.* Abi, inſane; quis videbit extra urbem? *Pu.* Antilena eſt diſſuta. *Ph.* Sarcias ligula adſtrictoria aliqua. *Plan.* Non habet poſtilenam; *Ph.* Nec opus eſt. *Plu.* Magnum equitem & exercitatum! Delabetur ephippium ad collum, & effundet te equus ſupra caput. *Ph.* Quid ad me? Lutoſa eſt magis via, quàm lapidoſa: inficiar cœno, non cruentabor. Sed ſi hæc omnia apparanda, non hinc diſcedemus ante veſperum: adhuc equum qualicunque ornatu. *Pu.* Paratus eſt, conſcende. Ah! quid agis? Pedem dextrum ponis priorem in ſtapeda? *Ph.* Utrum ergo? *Pu.* Siniſtrum, & habenas ſiniſtra manu rege, dextrâ virgulam, quæ erit pro calcaribus. *Ph.* Non indigeo; calcanei erunt mihi vice calcarium. *Plu.* *Jubellium Taurean* videtis, aut, qui cum hoc eſt congreſſus, *Aſellum.* *Ph.* Apage hiſtorias in procinctu. Ubi reliqui? *Pl.* Ite; ego comitabor vos pedeſter.

Miſo.

Miſoſp. Equum moleſtiſſimum, ſuccuſſatorem! oſſa mihi omnia contuderit priuſquam perveniamus in oppidulum. *Ph.* Quid (malum!) eſt ſtratum iſtud tuum? Clitella eſt, ut puto. *Miſip.* Paulo minus. *Ph.* Quanti? quanti? *Miſip.* Nummis *Turonenſibus* quatuordecim. *Ph* Equum ipſum cum ſuo victu & veſtitu tanti non emerim: nec videtur mihi equus vector, nec ephippiarius, ſed jumentum clitellarium, & jugale, aut dorſuale. Animadverte, quæſo Ut paſſim ceſpitat! Vel in chartam, ut latum culmum impingeret. *Miſip.* Quid de eo dicis? pullus eſt adhuc. Sed garrias quæ voles. Vides tu hunc equum? Is qualis qualis eſt, me vehet, aut ego illum. *Ph.* Ungulam habet tenerrimam miſer. *Pl.* Quid admonuit te tam accurate Unoculus, cum tibi eum inſterneret. *Miſip.* Rogavit verbis amantibus, ne duo inſideremus equo, alter in ſtrato, alter ſuper clunes; &, ut in equili diligenter ei ſubſternerem. *Pl.* Nimirum eget miſellus, quid latera habet nudata carne. *Ph.* Quid agitis vos? Non aſcenditis in rhedam? *Pl.* Probe mones. Rhedarius petit nunc altero tanto plus quàm quanti eramus pacti. *Pu.* Cum rhedariis eſt vobis res, & cum naviculatoribus? Facile conficietis omnia & ex animi ſententia. Genus hominum eſt mite, manſuetum, comes, urbanum, pium *Ph.* Scilicet! Rhedarii ſunt fæx terræ, naviculatores fæx maris:

date

date illi dimidium ejus, quod plus poſcit, *Pu.* Quotam eſſe jam horam cenſetis ! *Ph.* Ex Sole conjicio eſſe ultra decimam. *Pu.* Appetit jam meridies. *Ph.* Itane ? Heus, *Miſippe* ! Eamus : ſequatur qui poterit. Invenient nos ad galerum purpureum : ea eſt taberna diverſoria, ſita contra regiam Pyramidem, non procul à domo *Curionis*. *Miſip.* Qua egrediemur ! *Ph.* Per portam *Marcellinam*, ad dextram ſimplici via & directa. *Miſoſp.* Imo teneamus hanc ſemitam via jucunda, & placidâ. *Ph.* Minime vero : nihil commodius ac tutius, quàm via regia ; nam tranſverſis in itineribus amittemus comites, præſertim quod trames ille, niſi me fallit memoria, eſt valde ſinuoſus & ambagioſus. *Miſip.* Qui ſunt iſti haſtati ? Videntur milites ex iſtis mercenariis. *Ph.* Quid agendum ! *Miſip.* Revertamus, ne nos ſpolient. *Ph.* Progrediamur ; nam facile evademus eos curſu equorum per campos. *Miſoſp.* Quid ſi geſtent tormenta manuaria ? *Ph.* Nihil tale cerno, ſed ſolas ſariſſas. *Miſip.* Accede propius puer. *Pu.* Quid rei eſt ? *Miſip.* Non tu vides illos *Germanos* ? *Pu.* Quos ? *Miſip.* Illos huc venientes adverſum nos. *Pu.* Non ſunt *Germani*. Sed *Pariſienſes* ruſtici duo cum ſuis baculis. *Miſ.* Profecto ita eſt ; bene ſit tibi ; animam mihi & vitam reddidiſti. Sed ubi *Miſoſpodus* & *Planetes* ? *Pu.* Rhedarius iratus quod non quantum poſtulaverit accipiat,

piat, duxit eos via ſalebroſa: equi dum magna enituntur vi rotas in alto cœno hærentes extrahere, temonem, & helcia confregerunt, nam canthi revulſi ſunt cum clavis, & ipſe rotam ſufflaminaverat imprudens excæcatus; nunc ea reficit ſtomachabundus, & convicians Divis omnibus vectores quoque diris devovens atrociſſimis. *Phil.* Quæ capiti illius ſunt. *Pu.* Puto eos, rheda relicta, tranſituros in ſarracum, quod ſine onere habet iter *Bononiam*, *Glaucus* & *Diomedes* ingreſſi erant in ſcapham quandam, ſed nautæ negant ſe hoc vento poſſe remis aut contis agere navigium; equos helciarios narrant omnes eſſe occupatos, neſcio quæ materia vehenda; ita nondum ſolverant oram. *Phil.* De naulo nihil novi? *Plan.* Nihil prorſus. *Phil.* Mirum eſt; ſed conjicio quod futurum ſit; non pervenient illi *Bononiam* ante ſerum diei. *Miſip.* Quid tum? Sumemus diem craſtinum totum ad reficiendum animum. Aſpice, ut fluviolus ille leniter labitur, æque plane cryſtallinæ inter ſcrupos aureos. Quam jucundum murmur? Audis luſciniolam & carduelem? Profecto territorium hoc *Pariſienſe* amœniſſimum eſt. *Phil.* Quod ſpectaculum poteſt eſſe huic par? Quam placido agmine fluit *Sequana*? Ut fertur navicula illa plenis ſinubus, & ſecundo vento? Mirifice his omnibus redintegrantur animi, O pratum miro artificio veſtitum!

ſtitum! *Miſoſp.* Nempe ab admirabili artifice. *Phil.* Quam ſuavem odorem eructat! *Miſip.* Hac, hac, ad ſiniſtram flectito, ut vites cœnum tenaciſſimum, id quo gradarius tuus ſtatim unguem amitteret. Quam contrarius hic campus ſuo vicino, obſitus ſitu, ſqualidus, carioſus, horrens Petris, & ſpinis armatus! *Pu.* Non vides agrum eſſe ruderatum ex villæ ruinis? Et alioqui frumentarius eſt. Hyberno pulvere, verno luto, magna farra. *Camille*, metes. *Phil.* Quæſo, cantilla verſus aliquot, ut ſoles. *Miſiſp.* Placet.

Felix ille animi, Diviſque ſimillimus ipſis
Quem non mendaci reſpondens gloria fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia luxus;
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

Ph. Verſus facetiſſimos & graviſſimos! Cujus, quæſo, ſunt; *Miſip.* Non agnôſti! *Ph.* Non. *Miſip.* ANGELI POLITIANI. *P.* Vetuſtos credidi, & habent gratiam antiquitatis, Suſpicor nos deerrâſſe. *Mi.* Heus bone vir! Quia itur ad *Bononiam*. *Ruſt.* Aberraſtis; obvertite cantherios veſtros ab bivium illud, & tenete viam, quam radii flumen; ea vos non ſinet falli; recta eſt, & ſimplex uſque ad vetuſtam quercum: inde ad manum hanc vos præcipitate. *Miſip.* Habemus gratiam. *Ruſt.* Ducat vos Deus. *Miſip.* Mallem currere, quàm ſic ab equo iſto concuti. *Phil.* Tanto cœnabis avidius. *Mi.* Imo non potero cœnare

nare delaſſatus, confractus toto corpore, citius quæram de lecto, quàm de menſa. *Phil.* Sede conjunctis cruribus, non divaricatis, minus ſenties laborem. *Miſip.* Hoc eſt fæminarum & facerem, niſi metuerem deriſus & ſannas prætereuntium. *Pu.* Siſte parumper, *Philippe*, dum hic faber ferrarius calcearit aſturconem tuum, cui excuſſa eſt ſolea dextra pedis. *Miſip.* Quin potius moremur hic, ut clauſo diverſorio ſub dio dormiamus. *Phil.* Quid tum? In aperto mundo an non id præſtabitis, quàm in clauſo? Gravis eſſet, quod incœnes.

Colloquium XXXIII.

DIVERSORIA.

Bertulphus, Gulielmus.

CUR ita viſum eſt pleriſque biduum aut triduum commorari *Lugduni*? Ego ſemel iter ingreſſus non conquieſco, donec pervenero quo conſtitui. *G.* Imo ego miror quemquam illinc avelli poſſe. *Ber.* Quamobrem tandem? *Gu.* Quia illic locus eſt, unde non poterant avelli ſocii *Ulyſſis*; illic *Sirenes*, nemo domi ſuæ tractatur melius, quam illic in pandocheo. *Bertulph.* Quid fit? *G.* Ad menſam ſemper adſtabat aliqua mulier, quæ convivium exhilararet facetiis, ac lepóribus. Et eſt illic mira formarum felicitas. Primum adibat mater familias, quæ ſalutabat,

tabat jubens nos hilares eſſe, & quod adponeretur boni conſulere. Huic ſuccedebat filia, mulier elegans, moribus ac lingua adeo feſtivis, ut poſſet vel ipſum *Catonem* exhilarare. Nec confabulantur ut cum hoſpitibus ignotis, ſed veluti cum olim notis ac familiaribus. *Ber.* Agnoſco *Gallicæ* gentis humanitatem. *Gu.* Quoniam autem illæ non poterant adeſſe perpetuo quia eſſent obeunda munia domeſtica, reliquique convivæ conſalutandi, continenter adſtabat puellula quædam ad omnes jocos inſtructa; hæc ſuſtinebat fabulam, donec rediret filia. Nam mater erat natu grandior. *Ber.* Sed qualis erat tandem apparatus? Nam fabulis non expletur venter. *Gu.* Profecto lautus, ut ego mirer, illos tam vili poſſe accipere hoſpites. Rurſus peracto convivio, lepidis fabulis alunt hominem, ne quid obrepat tædii. Mihi videtur domi eſſe, non peregre. *Ber.* Quid in cubiculis? *G.* Illic nuſquam non aderant aliquot puellæ ridentes, luſitantes; ultro rogabant, ſi quid haberemus veſtium ſordidarum; lavabant, ac lotas reddebant. Quid multis? Nihil illic vidimus præter puellas ac mulieres, niſi in ſtabulo; quanquam & huc frequenter irrumpebant puellæ. Abeuntes complectuntur, tantoque affectu dimittunt, ac ſi Fratres eſſent omnes, aut propinquiæ cognationis. *Ber.* Fortaſſis iſti mores

decent *Gallos*; mihi magis arrident *Germaniæ* mores; utpote maſculi. *Ber.* Sed non ubique eſt eadem tractandi ratio. In pagis ſæpe ſatis dura. Quid mihi contigerit aliquoties, narrabo; unde, qualis ſit pagana tractatio, cognoſcere poteris. Advenientem nemo ſalutat, ne videatur ambire hoſpitem. Id enim ſordidum & abjectum exiſtimant, & indignum ingenita ſeveritate. Ubi diu inclamaveris, tandem aliquis per feneſtellam æſtuarii (nam in his degunt fere uſque ad ſolſtitium æſtivum) profert caput, non aliter quàm è teſta proſpicit teſtudo. Is rogandus eſt, an liceat illic diverſari. Si non renuit, intelligis dari locum. Rogantibus ubi ſit ſtabulum, mota manu commonſtrat. Illic licet tibi tuum equum tractare tuo more. Nullus enim famulus manum admovet. Interdum famulus commonſtrat ſtabulum, atque etiam locum equo minimè commodum. Nam commodiora ſervant venturis, præſertim nobilibus. Si quid cauſeris, ſtatim audis; Si non placet, quære aliud diverſorium. Fœnum ægre ac perparcè præbent, nec multo minoris vendunt, quàm ipſam avenam. Ubi conſultum eſt equo, totus commigras in hypocauſtum cum ocreis, ſarcinis, luto: idem eſt unum omnibus commune. *Gu.* In lautioribus diverſoriis deſignant cubicula, ubi ſeſe exuant, extergant, calefaciant, aut quieſcant

ſcant etiam, ſi libeat. *Ber.* Hic nihil tale. In hypocauſto exuis ocreas, induis calceos, mutas, ſi voles, induſium, veſtes pluvia madidas ſuſpendis juxta fornacem, ipſe te admoves, ut ſicceris. Eſt & aqua parata, ſi libeat lavare manus, ſed ita munda plerumq; ut tibi poſt alia quærenda ſit aqua, qua lotionem eam abluas. *Gu.* Laudo viros nullis deliciis effœminatos. *Ber.* Quod ſi tu appuleris ad horam à meridie quartam, non cœnabis tamen ante nonam, nonnunquam & decimam. *Gu.* Quamobrem? *Ber.* Nihil apparant, niſi videant omnes; ut eadem opera miniſtretur omnibus. *Gu.* Quærunt compendium. *Ber.* Tenes. Itaque frequenter in idem hypocauſtum conveniunt octoginta, aut nonaginta, pedites, equites; negotiatores, nautæ, aurigæ, agricolæ, pueri, fœminæ, ſani, ægroti. *Gu.* Iſthuc vere cœnobium eſt. *Ber.* Alius ibi pectit caput, alius abſtergit ſudorem, alius repurgat ocreas, aut perones, alius eructat allium. Quid multis? Ibi linguarum aut perſonarum non minor eſt confuſio, quàm olim in turri *Babel.* Quod ſi quem conſpexerint peregrinæ gentis, qui cultu dignitatis nonnihil præ ſe ferat: in hunc intenti ſunt omnes defixis oculis, contemplantes, quaſi novum aliquod animantis genus adductum ſit ex *Africa*; adeo ut poſteaquam accubuerint, reflexo in tergum vultu, conti-

nenter aſpiciant, nec dimoveant oculos, cibi immemores. *Gu. Romæ, Lutetiæ*, ac *Venetiis* nemo quidquam miratur. *Ber.* Nefas eſt interim tibi quidquam petere. Ubi jam multa eſt veſpera, nec ſperantur plures adventuri, prodit famulus ſenex, barba cana, tonſo capite, vultu torvo, ſordido veſtitu. *Gu.* Tales oportebat *Cardinalibus Romanis* eſſe à poculis. *Gu.* Is circumactis oculis tacitus dinumerat quot ſint in hypocauſto; quo plures adeſſe videt, hoc vehementius accenditur hypocauſtum, etiamſi alioqui ſol æſtu ſit moleſtus. Hoc apud illos præcipua pars eſt bonæ tractationis, ſi ſudore diffluant omnes. Si quis non aſſuetus vapori, aperiat rimam feneſtræ, ne præfocetur, protinus audit, Claude. Si reſpondeas, Non fero; audis, Quære igitur aliud diverſorium, *Gu.* Atqui mihi nihil videtur periculoſius, quàm tam multos haurire eundem vaporem, maxime reſoluto corpore, atque hic capere cibum, & horas complures commorari. Jam enim omitto ructus alliatos, & halitus putres; multi ſunt, qui morbis occultis laborant, nec ullus morbus non habet ſuum contagium. Certe multi ſcabiem habent *Hiſpanicam*, ſive, ut quidam vocant, *Gallicam*, quum ſit omnium nationum communis. Ab his opinor non multo minus eſſe periculi, quàm à leproſis.

Jam

Jam tu divina, quantum diſcriminis ſit in peſtilentia. *Ber.* Sunt viri fortes, iſta rident ac negligunt. *Gu.* Sed interim multorum periculo fortes ſunt. *Ber.* Quid facias? ſic aſſueverunt; & conſtantis eſt animi non diſcedere ab inſtituto. *Gu.* Atqui ante annos viginti quinque nihil receptius erat apud *Brabantos*, quam thermæ publicæ; eæ nunc frigent ubique; ſcabies enim nova docuit nos abſtinere. *Ber.* Sed audi cætera. Poſt redit ille barbatus *Ganymedes*, ac linteis inſternit menſas, quot putat eſſe ſatis illi numero. Sed O Deum immortalem, quam non *Mileſiis*! Cannabea diceres ex antennis detracta. Deſtinavit enim unicuique menſæ convivas, ut minimum octo. Jam quibus eſt notus mos patrius, accumbunt, ubi cuique libitum fuerit. Nullum enim diſcrimen inter pauperem ac divitem, inter herum ac famulum. *Gu* Hæc eſt illa vetus æqualitas, quam nunc è vita ſubmovit tyrannis. *Ber.* Poſtquam accubuerunt omnes, rurſum prodit torvus ille *Ganymedes*; ac denuo dinumerat ſua ſodalitia; mox reverſus apponit ſingulis pinacium ligneum, & cochleare ex eodem argento factum, deinde cyathum vitreum; aliquanto poſt panem, eum ſibi quiſque per otium repurgat, dum coquuntur pultes. Ita nonnunquam ſedetur ferme horæ ſpatio. *Gu.* Nullus hoſpitum interim efflagitat cibum?

Ber. Nullus, cui nota ſit pagana conſuetudo. Tandem apponitur vinum, Deus bone, quàm non fumoſum? Non aliud oportebat bibere Sophiſtas; tanta eſt ſubtilitas, & acrimonia. Quod ſi quis hoſpes, etiam oblata privatim pecunia, roget ut aliunde paretur aliud vini genus, primum diſſimulant, ſed eo vultu, quaſi interfecturi; ſi urgeas, reſpondent, Hic diverſati ſunt tot comites, & marchiones, neque quiſquam queſtus eſt de vino meo: ſi non placet, quære tibi aliud diverſorium. Solos enim nobiles ſuæ gentis habent pro hominibus, & horum inſignia nuſquam non oſtentant. Jam igitur habent offam, quam objiciant latranti ſtomacho: mox magna pompa veniunt diſci. Primus ferme habet offas panis madefactas jure carnium, aut, ſi dies eſt piſculentus, jure leguminum. Deinde aliud jus poſt aliquid carnium recoctarum, aut ſalſamentorum recalefactorum. Rurſus pultis aliquid; mox aliquid ſolidioris cibi; donec, probe domito ſtomacho, apponant carnes aſſas, aut piſces elixos, quos non poſſis omnino contemnere, ſed hic parci ſunt, & ſubito tollunt. Hoc pacto totum convivium temperant quemadmodum ſolent actores fabularum, qui ſcenis admiſcent choros; ita iſti alternis admiſcent offas ac pultes, curant autem, ut extremus actus ſit optimus. *Gu.* Et hoc

hoc eſt boni Poetæ. *Ber.* Porro piaculum ſit, ſi quis interim dicat, Tolle hunc diſcum, nemo veſcitur. Deſidendum eſt uſque ad præſcriptum ſpatium, quod illic clepſydris, ut opinor, metiuntur. Tandem prodit ille barbatus aut pandocheus ipſe, veſtitu minimum à famulis differens; rogat, ecquid animi nobis ſit? Mox adfertur vinum aliud generoſius. Amant autem eos, quid bibunt largius, cum nihilo plus ſolvat ille, qui plurimum hauſerit vini, quàm qui minimum. Quum nonnunquam ſint qui duplo plus abſumant in vino quàm ſolvant pro convivio. Sed antequam finiam hoc convivium, dictu mirum, quis ſit ibi ſtrepitus & vocum tumultus, poſtquam omnes cœperunt incaleſcere potu. Quid multis? Surda omnia. Admiſcent ſe frequenter utricularii, & ficti moriones; quo genere hominum, quum nullum ſit magis deteſtandum, tamen vix credas quantopere delectentur pagani; Illi cantu, garritu clamore, ſaltatione, pulſu, faciunt, ut hypocauſtum videatur corruiturum neque quiſpiam alterum audiat loquentem. At interea videntur tibi ſuaviter vivere; atque illic deſidendum eſt volenti nolenti uſque ad multam noctem. *Gu.* Nunc tandem abſolve convivium, nam me quoque tædet tam prolixi. *Ber.* Faciam. Tandem ſublato caſeo, qui vix illis placet, niſi putris

tris ac vermibus ſcatens, prodit ille barbatus, adferens ſecum pinacium eſcarium, in quo creta pinxit aliquot circulos & ſemicirculos: id deponit in menſa; tacitus interim, ac triſtis, *Charontem* quempiam diceres. Qui adnoſcunt picturam, deponunt pecuniam; deinde alius atque alius, donec expleatur pinacium. Deinde, notatis qui depoſuerunt, ſupputat tacitus: ſi nihil deſit, annuit capite. *Gu.* Quid ſi quid ſuperſit? *Ber.* Fortaſſe reddere: & faciunt hoc nonunquam. *Gu.* Nemo reclamat inquæ rationi? *Ber.* Nemo qui ſapit: nam protinus audires. Quid tu es hominis? Nihilo plus ſolves, quam alii. *Gu.* Liberum hominum genus narras. *Ber.* Quod ſiquis, ex itinere laſſus cupiat mox à cœna petere lectum, jubetur exſpectare donec cæteri quoque eant cubitum. *Gu.* Videor mihi videre civitatem *Platonicam*. *Ber.* Tum ſuus cuique nidus oſtenditur, & vere nihil aliud quàm cubiculum: tantum enim ibi lecti ſunt, & præterea nihil quo utaris, aut quod fureris. *Gu.* Illic mundities eſt? *Ber.* Eadem, quæ in convivio: lintea forte lota ante menſes ſex. *Gu.* Quid interim fit de equis? *Ber.* Ad eandem diſciplinam tractantur ad quam homines. *Gu.* Sed eſtne eadem tractatio quovis tempore? *Ber.* Interdum civilior eſt, in celebrioribus preſertim diverſoriis, interdum durior, quàm narravi: verum in gene-

re

re talis eſt. *Gu.* Quin ſi ego tibi nunc narrem, quibus modis hoſpites tractentur in ea parte *Italiæ*, quam *Longobardiam* vocant; rurſus in *Hiſpania*, deinde in *Anglia*, & *Wallia*? *Ber.* Quæſo te, ut narres. Nam mihi nunquam contigit eas adire. *Gu.* In præſentia non eſt otium. Nam nauta juſſit adeſſem ad horam tertiam, niſi vellem relinqui; & habere ſarcinulam: alia dabitur opportunitas ad ſatietatem uſque garriendi.

Colloquium XXXIV.

OPULENTIA SORDIDA.

Jacobus, Gilbertus.

UNdè nobis tam exſuccus, quaſi cum cicadis interea rore ſis paſtus? Mihi nihil aliud, quam ſyphar hominis eſſe videris. *Gil.* Apud inferos umbræ malva & porro ſaturantur; at ego decem vixi menſes, ubi ne id quidem contigit. *Jac.* Ubinam te quæſo? num abreptus in navem galeatam? *Gil.* Nequaquam, ſed *Synodii*. *Jac.* In urbe tam opulenta bulimia periclitatus es? *Gil.* Maxime. *Jac.* Quid in cauſa? An deerat pecunia? *Gil.* Nec pecunia, nec amici. *Jac.* Quid igitur erat mali? *Gil.* Mihi res erat cum hoſpite *Antronio*. *Jac.* Cum illo opulento? *Gil.* Sed ſordidiſſimo. *Jac.* Monſtri ſimile narras. *Gil.* Minime: ſed ſic fiunt divites, qui ſumma

emergunt inopia. *Jac.* Quid ita libuit tot menſes apud talem hoſpitem commorari? *Gil.* Erat quod alligaret, & ſic tunc erat animus. *Jac.* Sed dic, obſecro, quo tandem vivit ille apparatu? *Gil.* Dicam, quandoquidem actorum laborum ſolet eſſe jucunda commemoratio. *Jac.* Mihi certe futura eſt. *Gil.* Illud divinitus acceſſit incommodi, cum illic agerem; totos tres menſes ſpirabat *Boreàs*, niſi quod illic neſcio quo pacto nunquam perſeverat ultra diem octavum. *Jac.* Quomodo igitur ſpirabat totos tres menſes? *Gil.* Sub eum diem, velut ex conſtituto, mutabat ſtationem; ſed poſt horas octo migrabat in locum priorem. *Jac.* Ibi tenui corpuſculo opus erat foco luculento. *G.* Satis erat ignis, ſuppetiſſet lignorum copia. Verum, nequid hic faceret impendii noſter *Antronius*, ex ruſculis inſularibus evellebat arborum radices ab aliis neglectas, idque fere noctu. Ex his nondum bene ſiccis ſtruebatur ignis, non abſque fumo, ſed ſine flamma; non qui calefaceret, ſed qui præſtaret, ne vere dici poſſet ibi nullum eſſe ignem. Unicus autem ignis durabat totum diem, adeo temperatum erat incendium. *Jac.* Illic hybernare durum erat. *Gil.* Imo multo durius æſtivare. *Jac.* Qui ſic? *G.* Quoniam ea domus tantum habebat pulicum ac cimicum, ut nec interdiu quietum eſſe, nec noctu ſomnum capere liceret. *Jac.*

Divi-

Divitias miſeras! *Gil.* Præſertim in hoc pecoris genere. *Jac.* Oportet illic ignavas fœminas. *Gil.* Latitant, nec inter viros verſantur. Ita fit, ut illic & fœminæ nihil aliud ſint quàm fœminæ, & viris deſint ea miniſteria, quæ ſolent ab eo ſexu ſuppeditari. *Jac.* Sed *Antronium* interim non pigebat tractationis? *Gil.* Illi in hujuſmodi ſordibus educato, præter lucrum nihil erat dulce. Ubivis potius habitabat quàm domi; nulla non in re negotiabatur. Scis autem urbem eam eſſe præ cæteris *Mercurialem.* Pictor ille nobilis deplorandum exiſtimavit, ſi *dies* abiiſſet *ſine linea*; *Antronius* longe magis deplorabat, ſi dies præteriiſſet abſque lucro. Quod quando eveniſſet, domi quærebat *Mercurium.* *Jac.* Quid faciebat? *Gil.* Habebat in ædibus ciſternam ex ejus civitatis more: illinc hauriebat aliquot aquæ ſitulas, & infundebat in vaſa vinaria. Hic erat certum lucrum. *Jac.* Fortaſſe vinum erat æquo vehementius. *Gil.* Imo plus erat quàm vappa. Nunquam enim emebat vinum niſi corruptum, quo minoris emeret. Ex eo, ne quid periret, ſubinde fæces annorum decem miſcebat. volvens ac revolvens omnia, quo muſtum videretur: neque enim ille paſſus fuiſſet ullam fæcis micam perire. *Jac.* At, ſiqua fides Medicis, tale vinum gignit veſicæ calculos. *Gil.* Non erant Medici. Nam in ca-

ea domo nullus erat annus tam felix, quia unus atque alter calculo periret: nec horrebat ille funeſtam domum. *Jac.* Non? *Gil.* Etiam è mortuis colligebat vectigal. Nec aſpernabatur quamvis exiguum lucellum. *Jac.* Dicis furtum. *Gil.* Lucrum vocant negotiatores. *Jac.* Quid interea bibebat *Antronius*? *Gil.* Idem ferme nectar. *Jac.* Non ſenſit malum? *Gil.* Durus erat, qui vel fœnum eſſe poſſet, & talibus, ut dixi, deliciis fuerat à teneris educatus. Hoc lucro nihil ex iſtamabat certius. *Jac.* Quid ita? *Gil.* Si ſupputes uxorem, filios, filiam, generum, operas, & famulas, alebat domi fere corpora triginta tria. Jam quo vinum erat dilutius, hoc & parcius bibebatur, & ſerius exhauriebatur. Hic mihi ſubducito; in ſingulos dies addita aquæ ſitula quam non pœnitendum ſummam conficiat in annum! *Jac.* O ſordes! *Gil.* Atqui non minus compendii redibat ex pane. *Jac.* Quo pacto? *Gil.* Emebat triticum vitiatum, quod alius noluiſſet emere. Hic præſens ſtatim lucrum, quia minoris emebat. Cæterum vitio medicabatur arte. *Jac.* Qua tandem? *Gil.* Eſt argillæ genus frumento non diſſimile, quo videmus & equos delectari, dum & parietes arrodunt, & ex laminis, ea argilla turpidis, bibunt libentius. Ejus terræ tertiam partem admiſcebat. *Jac.* Eſt iſthuc medicari?

Gil.

Gil. Certe tritici vitium minus ſentiebatur. An hoc quoque lucrum putas aſpernandum; Adde jam aliud ſtratagema: Domi panem ſubigebat, nec id crebrius etiam æſtate, quàm bis in menſe. *Jac.* Iſthuc eſt lapides apponere, non panes. *Gil.* Aut ſi quid lapide durius. Sed huic quoque malo erat paratum remedium. *Jac.* Quodnam? *Gil.* Fragmenta panis immerſa cyathis vino macerabat. *Jac.* *Similes* habebant *labra lactucas*. Sed ferebant talem tractationem operæ? *Gil.* Primum narrabo primatum ejus familiæ apparatum; quo facilius divines, quomodo tractentur operæ: *Jac.* Audire cupio. *Gil.* De jentando nulla erat illic mentio. Prandium differebatur in horam à meridie primam. *Jac.* Quamobrem? *Gil.* Expectabatur *Antronius* pater-familias. Cœnabatur interdum ad horam decimam. *Jac.* Ac tu ſolebas eſſe inediæ impatientior. *Gil.* Eoque ſubinde clamabam ad *Antronii* generum *Orthrogonum*, (agebamus enim in eodem conclavi) Heus *Orthrogone*, non cœnatur hodie apud *Synodos*? Commode reſpondit; brevi adfuturum *Antronium*. Cum nihil viderem apparari, & latraret ſtomachus, Heus, inquam, *Orthrogone*, erit hodie pereundum fame? Excuſabat horam, aut aliud ſimile. Cum non ferrem ſtomachi latratum, rurſus interpellabam occupatum: Quid futurum eſt, inquam? eritne morien-

moriendum fame ? Ubi jam *Orthogonus* conſumpſiſſet omnem tergiverſationem, abiit ad famulos, juſſitque adornari menſam. Tandem, cum nec rediret *Antronius*, nec quidquam appararetur, *Orthogonus*, victus convitiis meis, deſcendebat ad uxorem, & ſocrum, & liberos, clamitans, ut apparārent cœnam. *Jac.* Nunc ſaltem exſpecto cœnam. *Gil.* Ne propera. Prodibat tandem famulus claudus, ei præfectus negotio, non admodum diſſimilis *Vulcano*; inſternit menſam linteo. Ea prima cœnæ ſpes. Tandem poſt longam vociferationem adferuntur phialæ vitreæ, cum aqua ſane limpida. *Jac.* Altera cœnæ ſpes. *Gil.* Ne propera, inquam. Rurſus poſt atroces clamores adfertur phiala, illius nectaris fæculenti plena. *Jac.* O factum bene! *Gil.* Sed ſine pane. Nihil adhuc periculi ! Nemo famelicus bibat lubens tale vinum. Clamatum eſt iterum uſque ad ravim. Tum demum apponitur panis ille, quem vix urſus dentibus frangeret. *Jac.* Certè jam vitæ conſultum eſt. *Gil.* Sub multam noctem tandem venit *Antronius*; hoc fere proœmio inauſpicatiſſimo, ut diceret, ſibi dolere ſtomachum. *Jac.* Quid hic mali auſpicii? *Gil.* Quia tunc nihil erat, quod ederetur. Quid enim expectes, hoſpite male affecto? *Jac.* Dolebat revera? *Gil.* Adeo ut ſolus devoraturus fuerit tres capos, ſiquis dediſſet gratis.

gratis. *Jac.* Expecto convivium. *Gil.* Primum ipſi apponebatur patina cum farina fabacea, quod obſonii genus illic vulgo venditur tenuibus. Aiebat ſe hoc uti remedio adverſus omne morbi genus. *Jac.* Quot eratis convivæ? *Gil.* Interdum octo, aut novem, inter quos erat *Verpius* ille doctus, quem arbitror tibi non ignotum, & filius-familias natu major. *Jac.* Quid illi apponebatur? *Gil.* An non ſatis eſt frugi hominibus, quod *Melchiſedec* obtulit *Abrahæ* quinque regum victori? *Jac.* Nihil igitur obſonii? *G.* Erat nonnihil. *J.* Quodnam? *Gil.* Memini nos fuiſſe in menſa convivas numero novem; quum in patina non numerarem niſi ſeptem folia lactucæ aceto innatantia, ſed abſque oleo. *Jac.* Solus igitur ille devorabat ſuas fabas? *Gil.* Vix ſemiobolo emerat: nec tamen vetabat, ſi quis proxime aſſidens vellet guſtare; ſed incivile videbatur languido ſuum eripere cibum. *Jac.* Secabantur folia, quemadmodum de cumino meminit Proverbium? *Gil.* Non, ſed lactucis è primoribus abſumptis, reliqui panem immergebant aceto. *Jac.* Quid autem poſt ſeptem folia? *G.* Quid niſi caſeus conviviorum clauſula? *Jac.* Hiccine erat apparatus perpetuus? *Gil.* Propemodum; niſi quod interdum, ſi eo die *Mercurium* fuiſſet expertus propitium, erat paulo profuſior. *Jac.* Quid tum? *Gil.* Jubebat emi tres uvas recentes

uno

uno æreo nummulo. Ea res exhilarabat totam familiam. *Jac.* Quidni? *Gil.* Ideo duntaxat tempore, quo ſumma eſt uvarum ibi vilitas. *Jac.* Proinde extra autumnum nihil profundebat? G. Profundebat? Sunt illic naviculatores, qui concharum minutum genus hauriunt, potiſſimum è latrinis; hi clamore certo ſignificant quid habeant venale. Ab his interdum jubebat emi dimidio nummuli, quem illic *bagithinum*, appellant. Tum vero dixiſſes, in ea familia eſſe nuptias; nam igni erat opus, licet celerrime percoquantur. Atque hæc quidem poſt caſeum, loco bellariorum. *Jac.* Bella mehercle bellaria! Sed nihil unquam apponebatur carnium, aut piſcium? *Gil.* Tandem victus meis clamoribus cœpit eſſe ſplendidior. Quoties autem videri volebat *Lucullus*, hi ferme erant miſſus. *Jac.* Iſthuc vero lubens audiero. *Gil.* Primo loco dabatur juſculum, quod illi neſcio quam ob cauſam appellant *Miniſtram*. *Jac.* Lautum opinor. *Gil.* His conditum aromatibus. Admovetur igni cacabus aqua plenus; in eum conjiciuntur aliquot fragmenta caſei bubalini, qui jam in ſaxum induruit. Nam ad defringendum aliquid bona ſecuri opus eſt. Cum ea fragmenta tepore aquæ ſolvi cœperint, inficiunt eam, ne poſſit mera dici aqua. Hoc juſculo præparant ſtomachum. *Jac.* Suibus dignum. *Gil.* Deinde apponitur paululum carnium de ventre

ventre veteris vaccæ, ſed elixum ante dies quindecim. *Jac.* Fœtet igitur. *Gil.* Maxime: ſed adhibetur remedium. *Jac.* Quodnam? *Gil.* Dicam, ſed vereor ne imitaturo. *Jac.* Scilicet! *Gil.* Miſcent ovum aquæ calefactæ, eo jure perfundunt carnem; ita magis falluntur oculi, quàm nares: nam fœtor erumpit per omnia. Si dies requirit eſum piſcium interdum apponuntur auratæ tres, nec hæ magnæ, cum convivæ ſint ſeptem, aut octo. *Jac.* Præterea nihil? *Gil.* Nihil niſi caſeus ille ſaxeus. *Jac.* Novum mihi narras *Lucullum.* Sed qui potuit tam exilis apparatus tot ſufficere convivis, præſertim nullo refectis jentaculo? *Gil.* Imo ne ſis inſciens, ex ejus convivii reliquiis alebantur ſocrus, nurus, filius natu minor, famula, & aliquot parvuli. *Jac.* Tu quidem admirationem meam auxiſti. non ademiſti. *Gil.* Iſthuc tibi vix poſſum deſcribere, niſi prius ordinem convivii depinxero. *Jac.* Pinge igitur. *Gil.* *Antronius* obtinebat primum locum, niſi quod ego illi ſedebam dexter, velut extraordinarius è regione *Antronii Orthrogonus*, *Orthrogono* aſſidebat filius natu major. Si quis acceſſiſſet conviva, ei locus dabatur pro dignitate. Primum, de jure minimum erat vel periculi, vel diſcriminis, niſi quod in procerum diſcis natabant fragmenta bubalini caſei. Cæterum ex phialis vini aquæque ferme quatuor,

tuor, vallum quoddam fiebat, ut nemo poſſet attingere quod erat appoſitum, præter tres, ante quos ſtabat patina, niſi quis ſuſtinuiſſet eſſe impudentiſſimus, & tranſilire ſepta. Nec tamen ea patina diu manebat, ſed mox tollebatur, ut aliquid ſupereſſet familiæ. *Jac.* Quid igitur edebant reliqui? *Gil.* Panem illum argillaceum macerabant vino fæcis vetutiſſimæ. *Jac.* Tale convivium oportuit eſſe perbreve. *Gil.* Frequenter hora prolixius. *Jac.* Qui potuit. *Gil.* Sublatis, ut dixi, mox quæ non carebant periculo ponebatur caſeus, unde nullum erat periculum, ne quiſquam ullo cultello eſcario quidquam abraderet. Manebat illa præclara fæx & ſuis cujuſque panis. Atque inter hæc bellaria tuto miſcebantur fabulæ. Interim prandebat fœminarum ſenatus. *Jac.* Quid interim operæ? *Gil.* Nihil habebant nobiſcum commune; ſuis horis ſibi prandebant, ac cœnabant. Sed hi cibo capiendo vix ſemihoram impendebant toto die. *Jac.* Verum apparatus cujuſmodi? *Gil.* Iſthuc tuum eſt divinare. *Jac.* At nonnullis vix ſufficit hora in jentaculum, tantundem in merendam, ſeſquihora in prandium, duæ horæ in cœnam; ac, niſi affatim expleantur eleganti vino, bonis carnibus, ac piſcibus, deſerunt patronum; & fugiunt in bellum. *Gil.* Suus cuique genti mos eſt. *Itali* minimum impendunt gulæ, pecuniam malunt

malunt, quàm voluptatem : & ſobrii ſunt natura quoque, non ſolum inſtituto. *Jac.* Nunc profecto non miror te nobis rediſſe tam exilem, ſed omnino vivum rediſſe demiror, præſertim cum antea capis, perdicibus, turturibus, & phaſianis adſueviſſes. *Gil.* Plane perieram, niſi repertum fuiſſet remedium. *J.* Male res agitur, ubi tot remediis eſt opus. *G.* Effeceram, ut mihi jam langueſcenti in ſingula convivia daretur quarta pars pulli elixi. *Jac.* Nunc incipias vivere. *Gil.* Non admodum. Emebatur pullus exiguus, ne multum impenderetur, cujuſmodi ſex non ſufficerent uni boni ſtomachi *Polono* in jentaculum. Nec empto dabant cibum, ne quid eſſet impendii. Itaque macie enecti ac ſemivivi coquebatur ala aut poples; jecur dabatur *Orthrogoni* filio infanti. Jus autem ſemel atque iterum ebibebant mulieres, ſubinde nova infuſa aqua. Itaque poples ad me veniebat pumice ſiccior, & quovis putri ligno inſipidior. Jus nihil erat niſi mera aqua. *Jac.* Et tamen audio illic avium genus, & copioſiſſimum eſſe & elegans & utile. *Gil.* Eſt prorſus; ſed illis clarior eſt pecunia. *Jac.* Satis dediſti pœnarum, etiamſi *Romanum Pontificem* occidiſſes, aut ſi minxiſſes ad ſepulchrum divi *Petri*. *G.* Sed audi reliquum fabulæ. Scis eſſe in quaq;hebdomada quinque dies quibusveſci illi ſolent carnibus; diem *Solis*, *Lunæ*, *Martis*,

tis, Mercurii, Jovis; reliqui duo, *Veneris*, & *Saturni*, piſculenti ſunt. *Jac.* Nimirum. *Gil.* Duos itaque pullos duntaxat emebant. Die *Jovis* fingebant ſe oblitas emere, ne vel totum pullum eo die apponerent, vel aliquid ſupereſſet. *Jac.* Næ iſte *Antronius* ſuperat etiam *Euclionem Plautinum*. Sed piſcariis diebus quo remedio conſulebas vitæ? *Gil.* Amico cuidam dederam negotium, ut mihi meo ære in ſingulos dies emeret ova tria, duo in prandium, unum in cœnam. Sed hic quoque fœmine, pro recentibus care emptis ſupponebant ſemiputria; ut mecum præclare crederem actum, ſi ex tribus unum eſſet, quod edi poſſet. Tandem & utrem vini purioris mea pecunia emeram: cæterum mulieres, effracta ſera, intra paucos dies exſorbuerunt, non admodum irato *Antronio*. *Jac.* Itane nullus erat illic quem tui miſereſceret? *Gil.* Miſereſceret? Imo videbar illis gluto quiſpiam, helluo, qui tantum ciborum unus devorarem Itaque ſubinde me admonebat *Orthrogonus*, haberem ejus regionis rationem, meæque conſulerem incolumitati, & aliquot noſtrates commemorabat, quibus illic edacitas conciliâſſet aut mortem, aut morbum graviſſimum. Cum is me videret deliciis quibuſdam, quas illic ex nucleis pineis, aut peponum, melonumque venditant pharmacopolæ, fulcire corpuſculum, & aſſiduis laboribus, & inedia, & jam etiam

etiam morbo fractum, ſubornat Medicum, mihi amicum & familiarem, ut perſuadeat victus moderationem. Egit hoc Medicus diligenter; moxque ſenſi ſubornatum, nec reſpondi tamen. Cum idem accuratius mecum ageret, nec admonendi faceret finem; Dic, inquam, mi vir egregie, ſerio iſthic loqueris, an joco? Serio, inquit. Quid igitur ſuades ut faciam? A cœnis, inquit, in totum abſtine, & vino adde, ut minimum aquæ dimidium. Riſi præclarum conſilium. Si me cupis extinctum, huic corpuſculo & raro, & exili, & ſpiritibus ſubtiliſſimis, vel ſemel à cœna abſtinere mors eſſet; id totiesipſa re compertum habeo, ut non libeat iterum experiri. Quid autem furum cenſes, ſi ſic pranſus à cœna temperem? Et tali vino jubes addi aquam? Quaſi non præſtaret puram aquam bibere, quàm fœculentam. Nec dubito, quin hæc te loqui juſſerit *Orthrogonus*. Subriſit Medicus, ac mitigavit conſilium. Non hæc loquor, inquit, *Gilberte* doctiſſime, quod in totum arceam te à cœnis, licebit guſtare ovum, & ſemel bibere; ſic enim ipſe vivo. In cœnam coquitur ovum; inde capio vitelli dimidium, reliquum do filio; mox hauſto ſemicyatho vini ſtudeo in multam noctem. *Jac.* Num iſthæc vera prædicabat Medicus? *G.* Veriſſima. Nam ipſe, forte per viam ambulans, redibam à ſacro, & comes admonuerat, illic habitare

habitare Medicum. Libuit videre Regnum illius. Erat autem dies Dominicus. Pulſavi fores; apertæ ſunt: aſcendi: offendo Medicum cum filio, & eodem famulo prandentem. Apparatus erat duo ova, præterea nihil. *Jac.* Oportuit eſſe exſangues homines. *Gil.* Imo ambo erant pulchre habito corpore, colore vivido ac rubido, oculis lætis. *Jac.* Vix credibile eſt. *Gil.* At ego compertiſſima narro. Nec ille ſolus ad iſtum vivit modum, ſed complures alii, & imaginibus clari, & re lauta, polyphagia & polypoſia, crede mihi, conſuetudinis res eſt, non naturæ. Si quis paulatim adſueſcat, tandem eo proficiet, ut idem faciat quod *Milo*, qui bovem eodem die totum abſumpſit. *Jac.* Deum immortalem! ſi tam parvo victu licet tueri valetudinem: quantum impendiorum perit *Germanis*, *Anglis*, *Danis*, & *Polonis*? *Gil.* Plurimum haud dubie, & quidem non ſine gravi tum valetudinis, tum ingenii detrimento. *Jac.* Sed quid obſtabat, quo minus tibi ſufficeret ille victus? *Gil.* Quia diverſis adſueveram; & ſerum jam erat mutare conſuetudinem; quanquam me non tam offendebat ciborum exiguitas, quàm corruptio. Duo ova poterant ſufficere, ſi fuiſſent recens nata; vini cyathus erat ſatis, niſi pro vino daretur fæx vapida; dimidium panis aluiſſet, niſi pro pane daretur argilla. *Jac.* Adeone ſordidum eſſe *Antronium* in tantis opibus? *Gil.*

Gil. Arbitror cenſum illius non fuiſſe infra octoginta ducatorum millia. Nec ullus erat annus, quo non accederet lucrum mille ducatorum, ut dicam parciſſime. *J.* Sed juvenes illi, quibus hæc parantur, num eadem utebantur parſimonia? *Gil.* Utebantur, ſed domi duntaxat; foris liguriebant, ſcortabantur, ludebant aleam: quumque pater in gratiam honeſtiſſimorum convivarum gravaretur teruncium impendere, juvenes interdum una nocte ſexaginta ducatos pendebant alea. *Jac.* Sic perire ſolent quæ ſordibus corraduntur, Verum, è tantis periculis incolumis, quo nunc te confers? *Gil.* Ad vetuſtiſſimum *Gallorum* contubernium, ſaturatus quod illic diſpendii factum eſt.

Colloquium XXXV.
VALETUDO PROSPERA.

Georgius, Levinus.

VAleſne? *Lev.* Contemplare vultum. *Geo.* Quin potius lotium jubes! An me putas Medicum? Non rogo quid valeas; nam facies ipſa loquitur te belle valere: ſed quomodo tibi placeat. L. Corpus quidem belle habet, ſed animo male eſt. G. At non valet, qui iſthac parte laborat. L. Sic res habent meæ: Corpus valet, ſed ægrotat crumena. *Geo.* Facile iſti morbo medebitur mater. Ut valuiſti uſque? L. Varie; ut ſunt res mortalium.

talium. *Geor.* Satin' recte vales? Salvane res? Satin' ſalvæ res? Fuiſtine ſemper proſpera valetudine? *Lev.* Proſperrima, gratia Deo: Ego Dei beneficio, perpetuo optimè valui, Semper proſpera valetudine ſum uſus. Hactenus bona valetudine fui, fauſta, incolumi, felicì, proſpera, ſecunda, integra, baſilica, athletica, pancratica valetudine. *Geor.* Faxit Deus, ut iſthuc ſit perpetuum, ac proprium. Lætus iſthuc audio. Voluptatem mihi nuntias. Eſt iſthuc mihi auditu perquam jucundum. Sermonem iſtum ex te audire ſupra modum gaudeo. Iſthuc haud invitus audio. Oppido lætor iſthuc audire ex te. Ut idem ſemper facias, opto. Ut ad iſtum modum quàm diutiſſime valeas, opto. Tibi gratulor, mihi gaudeo. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. *Lev.* Equidem pulchre valeo, ſi tu vales. *Geor.* Nihil interim moleſtiæ fuit? *Lev.* Nihil, niſi quod veſtra conſuetudine frui non licuit. *Geor.* Quo pacto vales? *Lev.* Recte, pulchre, belle, perbelle, belliſſime, perpulchre, feliciter, commode, minime male. Valeo ut volo potius quàm ut mereor; baſilice, pancratice, athletice. *Geor.* Eſt igitur, ut Deo agas gratias.

Colloquium.

Colloquium XXXVI.

VALETUDO ADVERSA.

Eædem Perſonæ.

REctene vales? *L.* Vellem quidem. Non admodum ex ſententia. Equidem utcunque valeo. Sic ſatis valeo ut poſſum, quando ut volo non licet. Ut ſoleo. Ita ut Deo viſum eſt. Non optime ſane. Sic, ut antehac pejus nunquam. Valeo ut ſolitus ſum. Valeo ut ſolent, quibus cum Medicis res eſt. *G.* Ut vales? *L.* Secus quam vellem. *G.* Qua valetudine es? *L.* Haud ſane commoda, perquam incommoda, infelici, parum proſpera, parum ſecunda, mala, adverſa, infauſta, imbecilli, dubia, mediocri, vix mediocri, longe aliaquàm vellem, tolerabili, qualem optem hoſtibus meis. *G.* Rem mihi ſane quàm acerbam narras. Prohibeat Deus. Avertat Deus. Bona verba. Hic cupiam te vanum eſſe. Bono ſis animo oportet. Forti, infractoque ſis animo. Multum juvat animus in re mala bonus. Fulciendus eſt animus ſpe fortunæ ſecundioris. Quid morbi eſt? Quod mali genus eſt? Quis te morbus habet? Quo morbo teneris? Quid habes morbi? Quis te tenet morbus? *L.* Neſcio, & hoc laboro periculoſius. *G.* Verum. Nam ad ſanitatem gradus eſt noviſſe morbum. Nulloſne conſuluiſti Medicos? *L.* Equidem permultos. *G.* Quid reſpondent?

L. Id quod advocati *Demiphoni* apud *Comicum*; alius negat, alius ait, alius deliberandum cenſet. In hoc conſentiunt omnes me miſerum eſſe. *G.* Quam pridem habet te hoc mali? Diu eſt, quod teneris hoc morbo? Quantum temporis eſt, quod te malum hoc corripuit? *L.* Dies plus minus viginti. Ferme menſis eſt. Jam tertius eſt menſis. Mihi quidem ſeculum videtur ex quo ægrotare cœpi. *G.* Adnitendum cenſeo, ne moribus fiat familiaris. *L.* Jam nimium adſuevit. *G.* Num eſt Hydrops? *L.* Negant. *G.* Num dyſenteria? *L.* Non arbitror. *G.* Num febris? *L.* Opinor febris eſſe ſpeciem, ſed novam; ut nunc novi ſubinde morbi exoriuntur, antehac incogniti. *G.* At plus ſatis erat veterum. *L.* Ita viſum eſt naturæ nimium novercæ. *G.* Imo noſtris moribus nimium corruptis, quibus Dei iram in nos provocamus; gula, intemperantia, libidine, aliiſque innumeris peccatis. Sed quoto die recurrit dolor? *L.* Quoto die quæris? Imo quotidie, ſæpius quàm *Euripus*. *G.* Papæ? malum abominandum! Unde contraxiſti morbum? Unde ſuſpicaris hoc eſſe collectum mali? *L.* Ex inedia. *G.* At non ſolebas uſque adeo ſuperſtitioſus eſſe, ut jejunio te macerares. *L.* Non erat religio, ſed inopia. *G.* Quænam? *L.* Quia non dabatur cibus. *E.* Frigore natum arbitror. E putribus ovis morbum ortum ſuſpicor. E

Vino

vino plus ſatis diluto. E crudis malis contracta eſt ſtomachi cruditas. G. Vide, ne ex immodico, aut intempeſtivo ſtudio conciliâris hoc mali, aut ex potione largiore. Quin accerſis medicum? L. Timeo, ne citius morbum augeat quàm adimat. Metuo, ne pro remedio det venenum. G. Deligendus eſt igitur, cui tutò fidas. L. Si moriendum eſt, malo ſemel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. G. Fac igitur, ut ipſe tibi ſis medicus. Si diffidis homini, precor ut ſit tibi medici vice Deus. Sunt qui tecti cucullâ Dominicali aut Franciſcanâ revaluerunt. L. Idem eveniſſet, ſi cerdonis pallio tecti fuiſſent. G. Alii morbo correpti nuncupant votum alicui divo. L. At ego cum divis non paciſcor. G. Proinde tu à Chriſto, cui fidis, pete ſanitatis beneficium. L. Rectè mones; At ego, an beneficium mihi ſit, neſcio. G. An non beneficium eſt liberari à morbo? L. Nonnunquam mori felicius eſt. Ab illo nihil peto, niſi ut quid ſcit optimum eſſe mihi largiatur. G. Sume quod alvum dejiciat. L. Jam ſua ſponte cita eſt. G. Cienda eſt alvus. Movenda eſt alvus. L. Imo ſiſtenda potiùs, nam plus ſatis profluit.

Colloquium XXXVII.
FRUSTRATIO SPEI.
Eædem perſonæ.

FUitne tibi hoc iter fauſtum & commodum? *L.* Sic ſatis, niſi quod nihil uſquam tutum eſt à latronibus. *G.* Hic eſt belli ludus. *L.* Eſt, ſed ſceleratiſſimus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedeſtri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in ſtatu ſunt res *Gallicæ*? *L.* Sane turbulento. Magnæ bellorum minæ ſunt. Quid mali allaturi ſint hoſtibus, neſcio: certe *Galli* jam ipſi non dicendis malis affliguntur. *G.* Iſta publica Deo curanda relinquamus. Tuæ res quo tandem in ſtatu ſunt? *L.* Optimo, felici, mediocri, tolerabili. *G.* Quo pacto res ſe habent tuæ? Num ex voto? *L.* Imo ſupra votum, ſupra meritum, ſupra ſpem: *G.* Satin' ex ſententia? Satin' ſalva omnia? ſatine proſpera omnia? *L.* Non ſane omnia. *G.* Non cœpiſti igitur quod captabas? Non contigit præda, quam venabaris? *L.* Venabar equidem, ſed irata *Delia*. *G.* Nihil reliquum eſt ſpei? *L.* Spei permultum, ſed rei nihil. *G.* Epiſcopus nihil oſtendit ſpei? *L.* Tota plauſtra, totaſque ſpei naves; ſed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc miſit? *L.* Promiſit quidem largiter, at ne teruncium quidem miſit. *G.* Ergo ſpe alendus eſt animus. *L.* Sed hac

hac non ſaginatur venter. Qui ſpe aluntur, pendent, non vivunt. *G.* Tamen hoc erat ad iter expeditior, quod nihil eſſet oneris in marſupio. *L.* Fateor atque etiam tutior. Nulla enim ſunt arma certiora adverſus latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihil ne tibi ademptum eſt in via? *L.* Minime. Quæſo, quid eripias nudo? Aliis citius periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & eſurire. Numquid vis? *G.* Quo nunc hinc abis? *L.* Recta domum, ſalutaturus penates jam diu non viſos. *G.* Precor, ut illic offendas omnia læta. *L.* Utinam ita velit Deus! Nihil interim extitit novi domi noſtræ? *G.* Nihil, niſi quod reperies auctam familiam. *L.* Bene nuntias. Grata nuntias. At ego tibi pro hoc nuntio polliceor Evangelium. *G.* Quodnam. *L.* En! accipe. *G.* Tibi ſerva tuum Evangelium. Mihi ſaxorum ſatis eſt domi. *L.* Ne ſperne munuſculum. Aetites eſt, qui gravidis admotus in nixu, maturat partum. *G.* Quid ais? Eſt mihi ſane gratiſſimum. Diſpiciam, unde poſſim hoc donum penſare. *L.* Abunde penſatum puta, ſi boni conſulueris. *G.* Imo nihil accidere potuit magis in tempore. Nam uxor mea jampridem fert uterum. *L.* Illud igitur abs te ſtipulabor, ut, ſi maſculum ediderit, me ſuſceptorem adſciſcas. *G.* Polliceor ac tuum

indetur puero nomen. L. Quod utriſque bene vertat. G. Imò nobis omnibus.

Colloquium XXXVIII.
REDUX.
Claudius, Balbus.

GRatulor tibi reduci. Balbe. *B.* Et ego tibi ſuperſtiti, Claudi. *C.* Gratulor tibi in patriam reverſo. *B.* Imó gratulare magis è Gallia profugo. *C.* Quid ita? *B.* Quia illic bellis fervent omnia. *C.* Quid muſis cum Marte? *B.* Atqui illic ne muſis quidem parcitur. *C.* Tu igitur feliciter elapſus es. *B.* At non ſine periculo. *C.* Totus alius nobis rediſti. *B.* Qui ſic? *C.* Veſtis indicat te mutatum ex Germano in Gallum. *B.* Hanc metamorphoſin malim, quàm in gallinam. Sed, ut cuculla non facit monachum, ita nec veſtis Gallum. Jamne calles Gallicè? *B.* Sic ſatis. *C.* Quo pacto didiciſti? *B.* A magiſtris haudquaquam mutis. *C.* Quibus? *B.* A mulierculis quovis turture loquacioribus. *C.* In tali ludo facilè diſcimus loqui: Sonáſne probè ſermonem Gallicum? *B.* Imò & Latinum ſono Gallico. *C.* Nunquam igitur ſcribes bona carmina. Quid? Eſtne Lutetia immunis à peſtilentia? *B.* Non eſt, ſed perpetua non eſt: aliquando remittit ſeſe, mox recrudeſcit; nonnunquam intermittitur, deinde recipit ſeſe. *C.* Non ſat erat malorum, ubi bellum eſt? *B.* Erat, niſi ſecus eſſet

eſſet viſum Deo. *C.* Annonæ charitatem iſthic eſſe oportet. *B.* Imò penuriam. Omnium rerum illic inopia eſt, præter quam ſceleratorum militum. Bonorum virorum eſt illic mira vilitas. *C.* Non jam te remorabor diutius. Aliàs latiùs nugabimur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

Colloquium XXXIX.

EMPTIO ET VENDITIO.

Auguſtinus, Chriſtianus.

QUanti iſtum agrum in ſingulos annos locas? *C.* Vigenis libris Francicis. *A.* Hui nimiò locas. *C.* Imò locavi olim multò pluris. *A.* At ego tanti non conducam. *C.* Si conduxeris minoris, peream. *A.* Imò jam vicinus tuus Chremes agrum obtulit, ac rogat. C Quanti? *A.* Tantidem quantum tu petis; at multo meliorem. *C.* Mentiris. *A.* Facio, ut ſolent qui licentur. Tu ipſe tanti poſſide. *C.* Quid liceris, quum nihil ſis empturus? *A.* Quanticunque addixeris, ſolvam optimâ fide.

SECUNDUM EXEMPLUM.

Auguſtinus, Syra.

LUcium iſtum, Syra, quanti vendis? *S.* Decem obolis. *A.* Nimio, turpiſſima. *S.* Imò minimo: nemo tibi vendet minoris. Emoriar, ſi non tanti mihi conſtat, aut certè

non multo minoris. *A.* Mentiris, improba, quoniam duplo vis vendere, aut triplo. *S.* Et centuplo, ſi queam, ſed fatuos non invenio. *A.* Quid ſi liciter teipſam? Quanti æſtimas te? *S.* Ut lubet. *A.* Quanti te liceris? Quanti indicas te? Dic, quanti taxas? quanti teipſum inſcribis? *S.* Decem ſcutatis. *A.* Hui! tanti? *S.* Eho, an tu minoris me æſtimas? Ego olim non ſemel pluris ſum conducta in famulitium annuum. *A.* Credo, at nunc non paulo minoris æſtimo te quàm piſcem. *S.* Abi in malam rem ganeo; tantidem te æſtimo, quanti tu me. *A.* Qui te teruncio emerit, nimio emerit. *S.* Aut pluris emar, aut non vendar. *A.* Si magno venire cupis, larva tibi opus eſt; nam rugæ iſtæ non ſinunt ut carius vendaris. *S.* Ei, qui tanti me nolit, non ſum venalis. *A.* Ego ne culmo quidem te emero. *S.* Conſtiti pluris.

TERTIUM EXEMPLUM.

Auguſtinus, Chriſtianus.

AUctioni hodiernæ interfui. *C.* Ain' tu? *A.* Licitatus ſum vectigalia. *C.* Quanti tandem? *A.* Decem millibus. *C.* Hui tanti? *A.* Ne mireris; erant, qui multo plus licitarentur; pauci, qui minoris. *C.* Cui tandem addicta ſunt vectigalia? *A. Chremeti* uxoris tuæ affini. Sed divina, quanti ſunt addicta? *C.* Decem. *A.* Imo quindecim. *C.* Deus bone! Ego mihi hominem ipſum cum tota familia

milia dimidio addictum nolim. *A.* At ille vel duplo emeret.

Colloquium XL.

PRETIUM.

Auguſtinus, Chriſtianus.

SCis quanti te ſemper fecerim, mi *Chriſtiane*? Tuas minas flocci facio, & ne pili quidem æſtimo. *C.* Et ego tanti *Auguſtinum* meum facio, quanti alium neminem. Sed hic minoris fies, quod mentiri neſcias, cum ego te hoc pluris habeam. Magni hic fiunt, qui nigrum in candidum vertunt. Tanti apud omnes eris, quantum poſſidebis. Tanti habeberis, quantum habebis. Non quanti habearis, ſed quanti ſis, intereſt. Imo tanti fies apud ſapientes, quanti virtutem facies. Aurum hac tempeſtate magni penditur: Literæ nihili fiunt, pro nihilo ducuntur. *A.* Aurum minoris habeo, quàm credas. Si tanti ſapientia penderetur, quanti pecunia, nemo auro egeret. Pluris nunc ſit aurum ſine ſapientia, quàm ſapientia ſine auro. Aurum ſine virtute ego ne pili facio. *C.* Quanti hic cœnatur? *A.* Quoſdam ſexcentis ſeſtertiis, id eſt, octodecim millibus aureorum & amplius, cœnâſſe legimus: at nonnulli unico aſſe cœnitant. *C.* Quidam magno docent, alii parvo. Quanti docet *Fauſtus*? *A.* Unde viginti

aureis. C. Nolim ego diſcere tanti. *A.* Plus intereſt quomodo docearis, quàm quanti docearis. Non magno conſtat, quod ſolidè diſcitur. C. Studia mea multis vigiliis, multo ſudore mihi conſtiterunt: nec minus pecuniæ, quàm curæ inſumpſi: impendi non parùm pecuniæ, temporis permultum, laboris plurimum, ingenii nonnihil. *A.* Nempe ſi legitimo ordine fuiſſes progreſſus, tam tempori quàm pecuniæ potuiſſes parcere.

Colloquium XLI.

SPECTRUM.

Thomas, Anſelmus.

QUid eſt bonæ rei, quòd tecum rides tam ſuaviter, quaſi theſaurum nactus ſis. *A.* Non procul aberrat à ſcopo tua divinatio. *T.* Annon imperties ſodali quicquid iſthuc eſt boni? *A.* Imò jamdudum optabam mihi dari quempiam, in cujus ſinum effunderem hoc meum gaudium. *T.* Age igitur imperti. *A.* Audivi modo fabulam lepidiſſimam, quam jures eſſe Comicum figmentum, niſi mihi locus, perſonæ, totaque res eſſet tam nota, quàm tu notus es mihi. *T.* Audire geſtio. *A.* Noſtine Polum Fauni generum? *T.* Maxime. *A.* Is eſt & autor & actor hujus fabulæ. *T.* Facile crediderim. Nam ille vel abſque perſona poſſit quamvis agere fabulam. *A.* Sic eſt Nôſti, opinor, &

& prædium quod habet non ita procul à Londino. *T.* Phy; non ſemel illic compotavimus. *A.* Agnoſcis igitur viam utrinque arboribus, pari digeſtis intervallo, ſeptam. *T.* Ad lævam ædium partem, altero ferè baliſtæ jactu. *B.* Tenes. Alterum viæ latus habet alveum ſiccum, dumis ac vepribus obſitum: è ponticulo iter eſt ad apertam planiciem. *T.* Memini. *A.* Jampridem vagabatur rumor ac fabula per ejus loci ruſticos juxta ponticulum hunc obſervari ſpectrum quoddam, cujus ſubinde exaudirentur miſerandi ejulatus: ſuſpicabantur animam eſſe cujuſpiam, quæ diris cruciatibus torqueretur. *T.* Quis autor erat iſtius rumoris? *A.* Quis niſi Polus? Hoc proœmium præſtruxerat ſuæ fabulæ. T. Quid iſti venit in mentem, ut iſta confingeret? *A.* Neſcio, niſi quia ſic eſt hominis ingenium; gaudet hujuſmodi commentis ludere ſtultitiam populi. Dicam quid nuper deſignârit hujus generis. Simul equitabamus aliquammulti *Richemondam*, inter quos erant quos tu diceres cordatos homines. Cœlum erat mire ſerenum, nec ulla uſquam nubecula ſubfuſcatum. Ibi *Polus* intentus in cœlum oculis, ſignavit totam faciem ac ſcapulas imagine crucis; & vultu ad ſtuporem compoſito, ita ſecum; Deum immortalem! quid ego video! Rogantibus qui proxime equitabant, quid videret; rurſus obſi-

obſignans ſe majore cruce? Avertat, inquit, clementiſſimus Deus hoc oſtentum. Cum inſtarent aviditate cognoſcendi, ille defixis in cœlum oculis, ac digito commonſtrans cœli locum; Nonne, inquit, videtis illic immanem draconem, igneis armatum cornibus, cauda in circulum retorta? Cum negarent ſe videre, atque ille juſſiſſet oculos intendere, ac locum ſubinde commonſtraret, tandem unus quiſpiam, ne videretur parum oculatus, affirmavit ſe quoque videre. Hunc imitatus eſt unus item atque alter: pudebat enim non videre quod tam eſſet perſpicuum. Quid multis? Intra triduum rumor hoc totam *Angliam* pervaſerat, tale portentum apparuiſſe. Mirum autem, quantum fama popularis addidit fabulæ. Nec deerant qui, quid ſibi vellet oſtentum, interpretarentur ſerio. Horum ſtultitia ille, qui commentus fuerat argumentum, magna cum voluptate fruebatur. *T.* Agnoſco hominis ingenium. Sed redi ad ſpectrum. *A.* Interea commodum diverti ad *Polum Faunus* quidam Sacerdos, ex eorum genere, quibus non ſatis eſt appellari *Latine Regulares*, niſi *Græce* cognomen idem accinatur, Parochus vici illic alicunde vicini. Is ſibi non vulgariter videbatur ſapere. præſertim in rebus ſacris. *T.* Intelligo; repertus eſt actor fabulæ. *A.* Super cœnam ortus eſt

ſermo

ſermo de rumore ſpectri, Cum *Polus* ſentiret, *Fauno* rumorem hunc non ſolum auditum eſſe, verum etiam creditum, cœpit hominem obteſtari; vir doctus ac pius ſuccurreret animulæ tam dira patienti. Et ſi quid dubitas, inquit, explorarem, ambula ad decimam juxta ponticulum illum, & audies miſerum ejulatum; adjunge tibi, quem voles, comitem; ita & tutior audies, & certius. *T.* Quid deinde? *O.* Cœna peracta, *Polus* ex more abiit venatum, aut aucupatum, *Faunus* obambulans, cum jam tenebræ certum ſuſtuliſſent de rebus judicium, tandem audit miſerandos gemitus: hos *Polus* artifex miſere effingebat, abditus illic in vepreto, abhibita ad id olla fictili, quo vox è cavo reddita lugubrius quiddam ſonaret. *T.* Hæc fabula, ut video, vincit *Phaſma Menandri*. *A.* Magis iſthuc dices, ſi totam audieris. *Faunus* domum ſe recepit, narrare cupiens quid audiſſet. *Polus* alia via compendiaria jam anteverterat. Ibi *Faunus* narrat *Polo* quid erat actum, & aliquid etiam adfingit quo res eſſet admirabilior. *T.* Poterat interim *Polus* tenere riſum? *A.* Illene? Vultum habet in manu: dixiſſes ſerio agi. Tandem *Faunus*, vehementer obteſtante *Polo*, ſuſcepit negotium exorciſmi; ac totam eam noctem agit inſomnem, dum diſpicit quibus modis rem aggrederetur tuto. Nam ſibi quoque miſere metuebat. Primum itaque con-

congeſti ſunt exorciſmi efficaciſſimi, & additi novi nonnulli per viſcera Beatæ *Mariæ*, per oſſa Beatæ *Wenefridæ*. Deinde delectus eſt locus in planicie vicina vepreto unde vox audiebatur: circumductus eſt circulus ſatis amplus, qui crebras haberet cruces variaſque notulas. Hæc omnia peragebantur verbis conceptis. Adhibitum eſt vas ingens, plenum aquæ conſecratæ. Addita eſt in collum ſacra ſtola, quam vocant, unde pendebat initium Evangelii ſecundùm *Joannem*. In loculis habebat cerulam, à Romano Pontifice quotannis conſecrari ſolitam, quæ vulgò dicitur Agnus Dei. His armis olim ſe muniebant adverſus noxios dæmones, priuſquam illis Franciſci cuculla cœpit eſſe formidabilis. Hæc omnia procurata ſunt, ne, ſi ſpiritus malus eſſet, impetum faceret in exorciſtam. Nec tamen auſus eſt ſe ſolum huic circulo committere: decretum eſt adhibendum eſſe ſacerdotem alterum. Ibi Polus metuens ne, ſi naſutior adjunctus fuiſſet, proderetur fabulæ myſterium, adjungit Parochum quendam ex vicinia, cui rem totam aperit: ſic enim poſtulabat actio fabulæ; & erat is qui à tali ludo non abhorreret. Poſtridie rebus omnibus rite præparatis, ſub horam decimam Faunus cum Parocho circulum ingreditur. Polus, qui præceſſerat, è vepreto gemit miſerabiliter: Faunus auſpicatur exorciſmum.

Interim

Interim Polus clam per tenebras ſubducit ſe in villam proximam: illinc adducit aliam perſonam fabulæ; nec enim poterat niſi per multos agi. *T.* Quid faciunt? *A.* Conſcendunt equos nigros; ignem occultum ſecum ferunt. Ubi non procul abeſſent à circulo, ignem oſtentant, quo metu Faunum abigerent è circulo. *T.* Quantum operæ ſumpſit Polus ille, ut falleret! *A.* Sic eſt homo. Verùm ea res propemodum peſſimè ceſſerat illis. *T.* Qui ſic? *A.* Nam equi ſubitò prolato igne conſternati, parùm abfuit quin & ſe præcipitarent, & ſeſſores. Habes primum actum fabulæ. Ubi reditum eſt in colloquium Polus velut ignarus omnium rogat quid eſſet actum? Ibi Faunus narrat, ſibi conſpectos duos teterrimos cacodæmones in nigris equis, oculis igneis, ac naribus ſpirantes ignem, qui tentâſſent ingredi circulum, verum efficacibus verbis abactos in malam rem. His rebus quum accreviſſet animus Fauno, poſtero die ſummo cum apparatu rediit in circulum: Cumque diu multis obteſtationibus provocâſſet ſpectrum; Polus rurſum cum collega ſuo procul oſtendunt ſeſe ex equis atris, horrendo fremitu, quaſi cuperent irrumpere in circulum. *T* Nihil habebant ignis? *A.* Nihil, nam id male ceſſerat: ſed audi aliud commentum. Ducebant longum funem: eo leviter per humum tracto, dum hinc atque hinc uterque ſe proripit,

velut

velut abacti exorciſmis *Fauni*, Sacerdotem utrumque, una cum vaſe, quod habebant aquæ ſacræ plenum, provolvunt in terram. *T.* Hoc præmii tulit pro ſua actione Parochus? *A.* Tulit. Et tamen hoc maluit perpeti, quàm deſerere cœptam fabulam. His ita geſtis: ubi reditum eſt ad Colloquium, deprædicat ad *Polum Faunus* quanto fuiſſet in periculo & quam fortiter utrumque cacodemonem ſuis verbis profligâſſet? jamque certam conceperat fiduciam, nullum eſſe tam noxium, aut impudentem dæmonem qui poſſet in circulum irrumpere. *T.* *Faunus* ille non multum abeſt à fatuo. *A.* Nihil adhuc audiſti. Hucuſque progreſſa fabula, commodum ſupervenit *Poli* gener: nam ejus filiam duxerat natu maximam, juvenis, ut ſcis, ingenio mire feſtivo. *T.* Scio; nec abhorrens ab hujuſmodi jocis. *A.* Abhorrens? Nullum ille vadimonium non deſereret, ſi talis vel ſpectanda, vel agenda eſſet fabula. Huic ſocer rem omnem denarrat, atque illi delegat partes, ut animam agat. Sumit ornatum, ac lubens convolvit ſe linteo, quemadmodum apud nos ſolent funera: habet prunam vivam in teſta, quæ per linteum reddebat ſpeciem incendii. Sub noctem itum eſt ad locum, ubi hæc agebatur fabula. Audiuntur miri gemitus; *Faunus* expedit exorciſmos omnes. Tandem procul inter vepretum oſtendit ſeſe anima, ſubinde oſten-

oſtentans ignem, ac miſere ſuſpirans. Hanc cum *Faunus* obteſtaretur, ut eloqueretur quiſnam eſſet; ſubito proſiliit è vepreto *Polus*, ornatu Cacodæmonis, fictoque fremitu: Nihil, inquit, tibi juris eſt in hanc animam; mea eſt: ac ſubinde procurrit uſque ad oram circuli, velut impetum facturus in exorciſtam; moxque velut ſubmotus verbis exorciſmi, & vi aquæ ſacræ, quam illi multum adſperſit, retroceſſit. Tandem, abacto Pædagogo Dæmone, naſcitur dialogiſmus *Fauni* cum anima. Percontanti, & obteſtanti reſpondit, ſe eſſe animam hominis *Chriſtiani*, Rogata, quo nomine vocaretur, reſpondit *Faunus*. *Faunus*, idem, inquit, mihi nomen eſt. Jamque ex communi nomine res cœpit illi magis eſſe cordi, ut *Faunus Faunum* liberaret. Cum *Faunus* multa percontaretur, ne diutina confabulatio proderet fucum, ſubducebat ſeſe anima, negans ſibi fas eſſe diutius colloqui, quod tempus urgeret, qno cogeretur abire quo liberet Dæmoni: pollicita tamen eſt, ſeſe poſtridie redituram hora qua fas eſſet. Rurſus convenitur in ædibus *Poli*, qui choragus erat fabulæ. Ibi denarrat exorciſta quid eſſet geſtum, nonnulla etiam admentiens, quæ ſibi tamen perſuadebat eſſe vera. Adeo favebat negotio quod agebatur. Jam hoc compertum erat, animam (ſcilicet) eſſe *Chriſtianam*, quæ ſub inclementiſſimo Dæmone diris cruciatibus vexaretur.

vexaretur. Huc omnis conatus intenditur. Verùm exorciſmo proximo ridiculum quiddam accidit. *T.* Obſecro, quidnam? *A.* Cùm Faunus evocâſſet animam, Polus, qui dæmonem agebat, prorſus ſic adſiliit, quaſi intra circulum irrupturus: Cùmque contrà Faunus pugnaret exorciſmis, multámque vim aquæ adſpergeret, tandem exclamat Dæmon, ſe ne pili quidem facere iſta omnia. Rem, inquit, habuiſti cum puella; mei juris es. Id cùm Polus joco diceret, tamen forte fortuna verum dixiſſe viſus eſt. Nam exorciſta hoc dicto tactus, illico recepit ſe in centrum circuli & neſcio quid immuſſitavit in aurem Parocho. Id Polus ſentiens, recepit ſeſe, ne quid audiret, quid audire fas non eſſet. *T.* Sanè Polus religioſum ac verecundum agebat dæmonem. *A* Sic eſt. Reprehendi poterat actio, quòd parùm meminiſſet decori. Exaudivit tamen Parochi vocem indicentis ſatisfactionem deſtupro commiſſo. *T.* Hoc ſanè regularis ille præter regulam. *A.* Homnies ſunt & lapſus erat humanus. *T.* Perge: quid deinde factum? *A.* Jam Faunus ferocior redit ad oram circuli, & ultro provocat dæmonem. At ille timidior refugiebat; fefelliſti me, inquiens? ſi ſapuiſſem, non monuiſſem te. Perſuaſum eſt hoc multis, quæ ſemel ſacerdoti confeſſus ſis, prorſus abolita eſſe è memoria dæmonis, ne poſſit opprobrare. *T.* Jocum planè ridiculum narras.

A. Sed

A. Sed, ut aliquando finiam fabulam, diebus aliquot hunc in modum colloquium habitum eſt cum anima. Summa huc evaſit. Roganti exorciſtæ. num quâ viâ poſſet à cruciatu liberari? Reſpondit illa, poſſe ſi pecunia, quam reliquiſſet fraude partam, reſtitueretur. Ibi Faunus, quid, inquit, ſi per bonos viros diſpenſaretur in pios uſus? Reſpondit, & hoc profuturum. Hic exhilaratus exorciſta, ſummâ diligentiâ percontatus eſt, quanta eſſet ſumma. Ille dixit ingentem; quod illi erat bonum atque commodum. Indicavit & locum, ſed procul diſſitum, ubi theſaurus hic defoſſus eſſet. Præſcripſit in quos uſus vellet impendi. Quod ſupereſſet ipſe pro ſuo arbitratu diſpenſaret. Jam totus erat in theſauro Fauni animus; illum toto pectore devorârat. *T.* Vulgaris morbus eſt, quamquam hoc nomine peculiariter malè audiant ſacerdotes, *A.* Ubi nihil eſſet omiſſum, quod ad pecuniæ negotium pertineret, exorciſta ſubmonitus à Polo, cœpit animam de curioſis artibus percontari; de Alcumiſtica deque Magica. Et ad hæc anima quædam reſpondit pro tempore, cæterùm pollicita, ſe plura indicaturam, ſimulatque illius opera liberata fuiſſet à Pædagogo dæmone. Sit hic, ſi videtur, tertius fabulæ actus. In quarto Faunus cœpit ubique ſeriò prædicare rem prodigioſam, nihil aliud crepare in colloquiis, in conviviis; polliceri monaſteriis

naſteriis magnifica quædam ; & omnino nihil jam humile loquebatur. Adiit locum, reperit ſigna, non auſus tamen eſt effodere theſaurum quod animo injeciſſet ſcrupulum, ingenti periculo facturum, ſi priuſquam eſſent peractæ Miſſæ, theſaurus attingeretur. Jam multis naſutioribus ſubolebat fucus. Cum tamen ille nuſquam non deprædicaret ſuam ſtultitiam, clam admonitus eſt ab amicis, præſertim ab Abbate ſuo, ne, qui hactenus habitus eſſet vir prudens, nunc diverſum de ſe ſpecimen daret omnibus. Ille tamen nullius oratione potuit commoveri, quo minus crederet rem eſſe ſeriam; adeoque penitus hæc imaginatio occupavit animum hominis, ut præter ſpectra & malos genios nihil ſomniaret, nihil loqueretur. Abierat mentis habitus in ipſam faciem quæ ſic pallebat, ſic erat extenuata, ſic dejecta, ut larvam eſſe diceres, non hominem. Quid multis ? Minimum aberat à vera dementia, ni celeri remedio ſuccurſum fuiſſet. *T.* Nimirum hic erat extremus actus fabulæ. *A.* Eum tibi reddam, *Polus* & ejus gener hujuſmodi technam commenti ſunt. Effinxerunt epiſtolam raris literis deſcriptam; idque non in chartis vulgaribus, ſed in his, in quibus aurifices reponunt bracteas auri, ſubrubentibus, ut ſcis, luto. Epiſtolæ ſententia hæc erat. *Faunus* dudum captivus, nunc liber; *Fauno* liberatori ſuo optimo

mo ſalutem æternam. Non eſt, mi *Faune*, cur te diutius in hoc negotio maceres: reſpexit Deus animi tui piam voluntatem, & illius merito me liberavit à ſuppliciis: ego nunc feliciter ago inter Angelos. Te manet locus apud Divum *Auguſtinum*, qui proximus eſt Apoſtolorum choro. Ubi veneris ad nos, agam tibi gratias coram. Interim, cura, ut vivas ſuaviter. Datum è cœlo empyreo. Idibus *Septembribus*, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo octavo, ſub ſigillo annuli mei. Hæc epiſtola clam poſita eſt ſub altari, ubi facturus erat rem divinam *Faunus*. Ea peracta, ſubornatus eſt, qui eum ſubmoneret de re, quaſi caſu deprehenſa. Nunc eam circumfert epiſtolam, & oſtentat ceu rem ſacram; nihilque credit certius, quàm eam è cœlo perlatam ab Angelo. *T.* Iſtud non eſt liberâſſe neminem inſania, ſed mutâſſe inſaniæ genus. *A.* Sic eſt profecto, niſi quod nunc inſanit ſuavius. *T.* Antehac non ſoleo multum tribuere fabulis, quæ vulgo feruntur de ſpectris, ſed poſthac multo minus tribuam: ſuſpicor eam ab hominibus credulis, & *Fauni* ſimilibus, multa pro veris prodita literis, quæ ſimili artificio ſunt aſſimulata. *A.* Ego pleraque hujus generis eſſe credo.

Collo-

Colloquium XLII.
REDUX E MILITIA.

Hanno, Thraſymachus.

UNde redis nobis Vulcanus, qui *Mercurius* hinc abieras? *T.* Quos Vulcanos, aut quos *Mercurios* mihi narras? *H.* Quia alatus videbare cum abires, nunc claudicas. *T.* Sic à bello redire ſolent. *H.* Quid tibi cum bello, homo quovis dama fugacior? *T.* Spes prædæ reddiderat fortem. *H.* Multum igitur refers manubiarum? *T.* Imo zonam inanem. *H.* Tanto minus gravare ſarcina. *T.* Atqui ſceleribus onuſtus redeo. *H.* Gravis Profecto ſarcina, ſi verum dicit Propheta, qui peccatum appellat plumbum. *T.* Plus illic ſcelerum & vidi, & patravi, quàm unquam antehac in omni vita. *H.* Ecquid igitur arridet vita militaris? *T.* Nihil neque ſceleſtius, neque calamitoſius. *H.* Quid igitur in mentem venit iſtis, qui nummo conducti, nonnulli gratis, currunt ad bellum, non aliter quàm ad convivium? *T.* Ego nihil aliud conjectare poſſum, quàm illos agi malis furiis, ſeque totos malo dæmoni ac miſeriæ devoviſſe, nec aliud quàm hic manes ſuos anticipare. *H.* Ita quidem videtur. Nam ad res honeſtas vix ullo pretio conduci queant. Sed expone nobis, quomodo geſtum ſit prælium, & quo ſeſe inclinarit victoria. *T.* Tantus erat ſtrepitus, tumultus, tubarum bombi,

bombi, cornuum tonitrua, hinnitus equorum, clamor virorum, ut neque videre potuerim quid gereretur, neque audire, adeo ut vix ſcirem ubi eſſem ipſe. *H.* Unde igitur cæteri, qui ex bello veniunt, ſic depingunt ſingula, quid quiſque dixerit aut geſſerit, quaſi nuſquam non adfuiſſent otioſi ſpectatores? T. Ego credo iſtos mentiri ſplendidè. In tentorio meo quid geſtum ſcit ſcio, quid in prælio prorſus ignoro. *H.* Anne hoc quidem ſcis, unde tibi venerit claudicatio. T. Vix, ita me Mavors poſthac male amet; ſuſpicor, aut ſaxo, aut equi calce læſum genu. *H.* At ego ſcio. T. Scis? An tibi narravit aliquis? *H.* Non, ſed divino. T. Dic igitur. *H.* Cum fugeres pavidus, collapſus humi offendiſti in ſilicem. T. Diſpeream, niſi rem acu tetigiſti; adeo veriſimile eſt quod divinâſti. *H.* Abi domum, & uxori narra tuas victorias. T. Illa mihi occinet haud ſuave encomium, qui nudus redeam. *H.* Sed unde reſtitues quod rapuiſti? T. Jampridem reſtitui. *H.* Cui? T. Scortis, œnopolis, & iis qui me vicerunt alea. *H.* Satis militariter. Par eſt, ut quod male partum eſt, pejus diſpereat. Verum à ſacrilegiis, opinor temperatum eſt. T. Imo illic erat ſacrum nihil. Nec profanis parcitum eſt, nec fanis. *H.* Quo pacto farcies? T. Negant oportere farciri, quod in bello commiſſum ſit; jure fit, quod illic fit. *H.* Jure belli fortaſſis. T. Tenes.

H. At

H. At iſtud jus ſumma eſt injuria. Te non patriæ pietas, ſed prædæ ſpes pertraxit in bellum. *T.* Fateor, ac arbitror paucos illud inire ſanctiore propoſito. *H.* Eſt aliquid inſanire cum multis. *T.* Concionator è ſuggeſto pronuntiavit bellum eſſe juſtum. *H.* Suggeſtum illud non ſolet mentiri. Sed ut juſtum ſit Principi, non continuo juſtum eſt tibi. *T.* Audivi ex *Rabinis*, quod licet ſua cuique arte vivere. *H.* Præclara ars, incendere domos, diripere templa, violare virgines, ſpoliare miſeros, occidere innoxios! *T.* Lanii conducuntur ad mactandum bovem; cur noſtra ars reprehenditur, quod conducimur ad mactandos homines? *H.* Non eras ſollicitus quonam eſſet migratura anima tua, ſi contigiſſet in bello cadere? *T.* Non admodum. Bona ſpes habebat animum meum. Nam *Divæ Barbaræ* me ſemel commendâram. *H.* O ſtultitiam! Receperat illa tutelam tui! *T.* Sic mihi viſa eſt annuere capite aliquantulum. *H.* Quando iſthuc tibi viſum eſt? Mane? *T.* Non, ſed à cœna. *H.* Sed tum, ut arbitror, etiam arbores tibi viſæ ſunt ambulare. *T.* Ut hic divinat omnia! Sed præcipua ſpes erat in divo *Chriſtophoro*, cujus imaginem quotidie contemplabar. *T.* In tentoriis? Unde illic divi? *T.* Carbone pinxeramus illum in velo. *H.* Nimirum haudquaquam ficulnum ut aiunt, præſidium erat carbonarius ille *Chriſtophorus*. Sed

extra

extra jocum, non video qui poſſis expiari à tantis flagitiis, niſi te conferas Romam. T. Imò novi viam breviorem *H.* Quam ? T. Ibo ad Dominicales: illic paulo tranſigam cum commiſſariis. *H.* Etiam de ſacrilegiis ? T. Etiamſi Chriſtum ipſum ſpoliâſſem, ac decollâſſem etiam; tam largas habent indulgentias, & auctoritatem componendi. *H.* Bene habet, ſi veſtram compoſitionem Deus ratam habuerit. T. Imò magis metuo, ne Diabolus non habeat ratam. Nam Deus naturâ placabilis eſt. *H.* Quem tibi ſacerdotem deliges? T. Qui cognovero quàm minimum eſſe frontis ac bonæ mentis. *H.* Ne non habeant ſimiles labra lactucas. Ab illo purus abibis ad corpus Dominicum ? T. Quidni ? Poſteaquam ſemel effudero ſentinam in illius cucullam, ego me exoneravero ſarcinâ : ipſe viderit, qui abſolvit. *H.* Quî ſcis, an abſolvat ? T. Scio. *H.* Quonam indicio ? T. Quia manum imponit capiti admurmurans neſcio quid. *H.* Quid ſi reddat tibi omnia peccata tua, cùm manum imponit, hæc admurmurans : Abſolvo te ab omnibus benefactis, quæ nulla in te comperio; & reſtituo te tuis moribus, talemq; dimitto, qualem accepi? T. Viderit ille quid dicat, mihi ſatis eſt, quòd me credo abſolutum. *H.* Sed iſtud tuo periculo credis. Fortaſſe non fuerit ſatis Deo, cui debes. T. Unde tu mihi obvius, qui mihi conſcientiam è ſerena nubilam reddideris ?

H. Felix occurſus! Bona avis eſt obvius amicus, qui bene moneat. *T.* Neſcio quàm bona, certè parùm ſuavis.

Colloquium XLIII.

REDUX AB HIEROSOLYMIS.

Arnoldus, Cornelius.

SAlve multum Corneli, jam toto ſeculo deſiderate. *C.* Salve & tu, ſodalis exoptatiſſime. *A.* Jam deſperabamus reditum tuum. Ubi tam diu peregrinatus es? *Cor.* Apud inferos. *Arn.* Non admodum veri diſſimile dicis, adeò nobis redîſti ſqualidus macilentus, & pallidus. *C.* Imó ab Hieroſolymis adſum tibi, non à profundis manibus. *A.* Quis genius, aut quis ventus te illuc adegit? *C.* Quæ res adegit alios innumeros? *Ar.* Stultitia, ni fallor. *Cor.* Igitur hoc convicii non in me ſolum competet. *Arn.* Quid illic venabare? *Cor.* Ut miſer eſſem. *A.* Iſthuc licebat domi. Eſtne illic quod tu putas ſpectatu dignum? *C.* Ut ingenuè fatear tibi, propemodum nihil. Oſtenduntur quædam monumenta vetuſtatis, quorum mihi nihil non videbatur commentitium, & excogitatum ad illiciendos ſimplices & credulos. Imò nec hoc arbitror illos certò ſcire, quo loco ſita fuerit olim Hieroſolyma. *A.* Quid igitur vidiſti? *C.* Magnam ubique barbariem. *A.* Nihilo ſanctior redis? *C.* Imó multis partibus deterior. *A.* Nummatiór ergo?

ergo ? *C.* Imò nudior Leberide. *A.* Annon pœnitet igitur tam longinquæ peregrinationis fruſtra ſuſceptæ ? *C.* Nec pudet, quia tam multos habeo meæ ſtultitiæ ſodales: nec pœnitet, quia fruſtra jam ſit pœnitere. *A.* Nihil ergo fructûs refers ex tam difficili peregrinatione ? *C.* Multum. *A.* Quid tandem ? *C.* Quia poſthac vivam ſuavius. *A.* An quia jucundum eſt meminiſſe laborum actorum ? *C.* Eſt iſthuc quidem nonnihil, ſed non in hoc ſunt omnia. *A.* Eſtne aliud præmium ? *C.* Eſt ſanè. *A.* Quod ? Effare. *C.* Magnâ voluptate, quoties libebit, & ipſe me afficiam, & alios mentiendo, quoties itinerarium meum recitabo in conviviis. *A.* profectò non procul aberras à ſcopo. *C.* Deinde, non minus capiam voluptatis, quum alios audiam mentientes de rebus, quas nec audiverunt unquam, nec viderunt : idque faciunt tantâ confidentiâ, ut quum narrent Siculis gerris vaniora, tamen ſibi etiam perſuadeant ſe vera loqui. *A.* Mira voluptas ! Non omnino tibi periit oleum & opera, quod aiunt. *C.* Imò hoc arbitror aliquantò conſultius, quàm quod faciunt iſti, qui paulo pecuniæ conducti proficiſcuntur in militiam, omnium ſcelerum ſcholam. *A.* Sed illiberalis eſt voluptas, ex mendaciis voluptatem capere. *C.* Verùm hoc aliquantò liberalius, quàm obtrectatione vel delectare, vel delectari, aut aleâ tempus & rem

perdere. *A.* Cogor equidem pedibus ire in tuam ſententiam. *C.* Verùm eſt & alius fructus. *A.* Quis? *C.* Si quis erit amicus egregiè charus, affinis huic inſaniæ, eum admonebo domi maneat: ut nautæ ſolent ejecti naufragio, monere navigaturos, quid periculi ſit vitandum. *A.* Utinam mihi monitor adfuiſſet in tempore! *C.* Quid? num ſimilis morbus te quoque corripuit? Num afflavit & te hujus mali contagium? *A.* Viſi Romam, & Compoſtellam. *C.* Deum immortalem! quanto mihi ſolatio eſt te contigiſſe ſtultitiæ meæ ſocium! Quæ Pallas iſthuc tibi miſit in mentem? *A.* Non Pallas, ſed ipſa ſtultitia; præſertim quum domi haberem uxorem integrâ adhuc ætate, liberos aliquot, & familiam, quæ pendebat ex me, & operâ meâ quotidianâ alitur. *C.* Oportuit fuiſſe ſeriæ rei quidpiam, quæ te à chariſſimis tuis diſtraxerit. Narra obſecro. *A.* Pudet dicere. *C.* Non apud me, qui, ut ſcis, eodem tenear malo. *A.* Compotabamus aliquot vicini. Ubi vino incaluerat animus, erat qui prædicabat, ſibi eſſe in animo ſalutare divum Jacobum: erat alter qui divum Petrum. Illico non defuit unus aut alter, qui ſponderent ſe comites fore. Tandem viſum eſt, ut omnes irent ſimul: Ego ne viderer parùm commodus compotor, pollicitus ſum & ipſe. Mox agitari cœptum, utrò potiùs iremus, Romam, an

an Compoſtellam. Factum eſt ſenatuſconſultum, ut bonis auſpiciis utroque poſtridie proficiſceremur omnes. *Cor.* O grave decretum, dignius quod vino inſcriberetur, quàm æri! *Arn.* Ac mox ingens obambulat patera, quam ubi ſuo quiſque ordine ebibiſſet, votum factum eſt inviolabile. *Cor.* Nova religio; ſed unus omnibus contigit reditus incolumis? *A.* Omnibus, præterquam tribus quorum unus in profectione moriens, mandavit nobis ut ſuis verbis ſalutem diceremus Petro & Jacobo. Alter periit Romæ, juſſitque, ut ſuo nomine ſalutaremus uxorem ac liberos. Tertium reliquimus Florentiæ valetudinis planæ deploratæ. Opinor jam eſſe apud ſuperos. *Cor.* Adeone pius erat?. *A.* Imò nugator maximus. *C.* Unde igitur iſthuc ſuſpicare? *A.* Quia peram habebat indulgentiis largiſſimis diſtentam. *C.* Audio; ſed iter eſt longum in cœlum, nec ſatis, ut audio, tutum ob latrunculos, qui obſident regionem aeris mediam. *A.* Verum; ſed ille ſat erat munitus diplomatibus. *C.* Quâ linguâ deſcriptis? *A.* Romanâ. *C.* In tuto eſt igitur! *A.* Eſt, niſi fortè incidat in Genium aliquem qui Latinè neſciat; tum eſſet illi redeundum Romam, & novum diploma impetrandum. *C.* Bullæ venduntur illic & mortuis? *A* Maximè. *C.* Sed interim illud mihi monendus es, ne quid effutias incogitantiùs. Jam enim

Coryceis plena ſunt omnia. *A.* Ego verò combibonis mei ſtultitiam rideo, qui quum eſſet alioqui nugator nugaciſſimus, ſalutis ſuæ proram, ut aiunt, ac puppim in membrana collocârit potiùs quàm in vera pœnitentia. Sed quando fruemur illâ voluptate quam modò prædicabas. C. Cùm erit commodum, adornabimus compotatiunculam aliquam; vocabimus noſtri ordinis homines: ibi certabimus mentiendo, nóſque affatim mutuis mendaciis oblectabimus. *A.* Age, fiat.

Colloquium XLIV.

NAUFRAGIUM.

Antonius, Adolphus.

HOrrenda narras. Eſt iſthuc navigare? Prohibeat Deus, ne mihi quicquam unquam tale veniat in mentem. *Ad.* Imò quod hactenus commemoravi, luſus merus eſt præ his quæ nunc audies. *An.* Plus ſatis malorum audivi; inhorreſco te memorante, quaſi ipſe periculo interſim. *Ad.* Imò mihi jucundi ſunt acti labores. Eâ nocte quiddam accidit, quod magna ex parte ſpem ſalutis ademit nauclero. *An.* Quid obſecro? *Ad.* Nox erat ſubluſtris & in ſummo malo ſtabat quidam è nautis in galea (ſic enim vocant, opinor) circumſpectans, ſi quam terram videret: huic cœpit adſiſtere ſphæra quædam ignea

ignea: id nautis triſtiſſimum oſtentum eſt, ſiquando ſolitarius ignis eſt; felix cùm gemini. Hos vetuſtas credidit Caſtorem & Pollucem. *An.* Quid illis cum nautis, quorum alter fuit eques, alter pugil? *Ad.* Sic viſum eſt Poetis. Nauclerus, qui clavo adſidebat, Socie, inquit, (nam eo nomine ſe mutuò compellant nautæ) vidéſne quod ſodalitium tibi claudat latus? Video, reſpondit ille, & precor ut ſit felix. Mox globus igneus delapſus per funes devolvit ſeſe uſque ad naucleum. *An.* Num ille exanimatus eſt metu? *Ad.* Nautæ aſſueverunt monſtris. Ibi pauliſper commoratus volvit ſeſe per margines totius navis; inde per medios foros dilapſus evanuit. Sub meridiem cœpit magis ac magis inerudeſcere tempeſtas. Vidiſtine unquam Alpes? *An.* Vidi. *Ad.* Illi montes verrucæ ſunt ſi conferantur ad undas maris. Quoties tollebamur in altum, licuiſſet Lunam digito attingere: quoties demittebamur, videbamur dehiſcente terrâ rectâ ire in Tartara. *An.* O inſanos, qui ſe credunt mari! *Ad.* Nautis fruſtra luctantibus cum tempeſtate, tandem nauclerus totus pallens nos adiit. *An.* Is pallor præſagit aliquod magnum malum. *Ad.* Amici, inquit, deſii eſſe dominus navis meæ: Vicere venti; reliquum eſt ut ſpem noſtram colloemus in Deo, & quiſque ſe præparet ad extrema. *An.* O verè Scythicam concionem! *Adol.* Imprimis autem, inquit, exone-

exoneranda eſt navis. Sic jubet neceſſitas, durum telum: præſtat conſulere vitæ diſpendio rerum, quàm ſimul cum rebus interire. Perſuaſit veritas: projecta ſunt in mare plurima vaſa plena precioſis mercibus. *An.* Hoc erat verè jacturam facere. *Ad.* Aderat Italus quidam, qui legatum egerat apud Regem Scotiæ; huic erat ſcrinium plenum vaſis argenteis, annulis, panno, ac veſtimentis ſericis. *An.* Is volebat decidere cum mari? *Ad.* Non; ſed cupiebat aut perire cum amicis opibus ſuis, aut ſimul cum illis ſervari. Itaque refragabatur. *An.* Quid nauclerus? *Ad.* Per nos, inquit, liceret tibi cum tuis perire ſolùm; ſed æquum non eſt, ut nos omnes tùi ſcrinii causâ periclitemur; alioqui te una cum ſcrinio dabimus in mare præcipitem. *An.* Orationem verè nauticam. *Ad.* Sic Italus quoque jacturam fecit, multa mala precans & ſuperis & inferis, quòd ſuam vitam elemento tam barbaro credidiſſet. *An.* Agnoſco vocem Italicam. *Ad.* Paulò poſt venti nihilo mitiores facti noſtris muneribus, rupêre funes, disjecere vela. *An.* O calamitatem! *Ad.* Ibi rurſus nos adit nauta. *Ant.* Concionaturus? *Adolphus.* Salutat; Amici, inquit, tempus hortatur ut unuſquiſque Deo ſe commendet, ac morti ſe præparet. Rogatus à quibuſdam nauticæ rei non imperitis

ad

ad quot horas crederet ſe poſſe tueri navem; negavit ſe poſſe polliceri quidquam, ſed ultra tres horas non poſſe. *An.* Hæc concio durior etiam erat priore. *Ad.* Hæc ubi locutus eſt, jubet incidi funes omnes ac malum uſque ad thecam, cui inſeritur, incidi ſerta ac ſimul cum antennis devolvi in mare. *An.* Cur hoc? *Ad.* Quoniam ſublato aut lacerato velo, erat oneri, non uſui: tota ſpes erat in clavo. *An.* Quid interea vectores? *Ad.* Ibi vidiſſes miſeram rerum faciem; nautæ canentes, Salve Regina, implorabant Matrem virginem, appellantes eam ſtellam maris, reginam cœli, dominam mundi, portam ſalutis, aliiſque multis titulis illi blandientes quos nuſquam illi tribuunt ſacræ literæ. *An.* Quid illi cum mari, quæ nunquam opinor, navigavit? *Ad.* Olim Venus agebat curam nautarum, quia nata credebatur ex mari; ea quoniam deſiit curare, ſuffecta eſt huic matri non virgini, Virgo Mater. *An.* Ludis *Ad.* Nonnulli procumbentes in tabulas, adorabant mare, quicquid erat olei effundentes in undas, non aliter illi blandientes, quàm ſolemus irato Principi. *Ant.* Quid aiebant? *Ad.* O clementiſſimum mare! O generoſiſſimum mare! O ditiſſimum mare! O formoſiſſimum mare! miteſce, ſerva. Hujuſmodi multa occinebant ſurdo mari. *Ant.* Ridicula ſuperſtitio! Quid alii! Ad. Quidam nihil aliud quam vomebant

pleriq; vota nuncupabant. Aderat Anglus quidam, qui promittebat montes aureos Virgini *Walſingamicæ*, ſi vivus attigiſſet terram. Alii multa promittebant ligno crucis, quod eſſet in tali loco; alii rurſum, quod eſſet in tali loco. Idem factum eſt de Maria Virgine, quæ regnat in multis locis; & putant votum irritum, niſi locum exprimas. *An.* Ridiculum! quaſi divi non habitant in cælis. *Ad.* Erant qui ſe promitterent fore Carthuſianos. Erat unus qui polliceretur ſe aditurum divum Jacobum, qui habitet Compoſtellæ nudis pedibus & capite, corpore tantùm loricâ ferreâ tecto, ad hæc cibo emendicato. *An.* Nemo meminit Chriſtophori? *Ad.* Unum audivi non ſine riſu, qui clarâ voce, ne non exaudiretur, polliceretur Chriſtophoro, qui eſt Lutetiæ in ſummo templo, mons veriùs quàm ſtatua, cereum tantum quantus eſſet ipſe. Hæc cùm vociferans quantùm poterat identidem inculcaret, qui fortè proximùs aſſiſtebat illi notus, cubito tetigit eum, ac ſubmonuit; Vide quid pollicearis. Etiamſi rerum omnium tuarum auctionem facias, non fueris ſolvendo. Tum ille voce jam preſſiore, ne videlicet exaudiret Chriſtophorus; Tace, inquit fatue; an credis me ex animo loqui? Si ſemel contingero terram, non daturus ſum illi candelam ſebaceam. *An.* O craſſum ingenium! Miror nulli in mentem veniſſe Paulum Apoſtolum, qui

ipſe

ipſe olim navigârit, & fractâ navi deſilierit in terram. Is enim haud ignarus mali didicit forſan miſeris ſuccurrere. *Ad.* Pauli nulla erat mentio. *An.* Precabantur interim? *Ad.* Certatim. Alius canebat, Salve Regina, alius Credo in Deum. Erant qui peculiares quaſdam preculas habebant, non diſſimiles magicis adverſus pericula. *An.* Ut afflictio facit religioſos! Rebus ſecundis nec Deus, nec divus quiſquam nobis venit in mentem. Quid tu interea? Nulli divorum nuncupabas vota? *Ad.* Nequaquam. *An.* Cur ita? *Ad.* Quia non paciſcor cum divis. Quid enim eſt aliud quàm contractus juxta formulam: Do, ſi facias; ut faciam, ſi facias; Dabo cereum, ſi enatem; Ibo Romam, ſi ſerves? *An.* At implorabas alicujus divi præſidium. *Ad.* Ne id quidem. *An.* Quamobrem autem? *Adol.* Quia ſpatioſum eſt cœlum. Si cui divo commendâro meam ſalutem, puta S. Petro, qui fortaſſis primus audiet, quòd adſtet oſtio, priuſquam ille conveniet Deum, priuſquam exponat cauſam, ego jam periero. *An.* Quid igitur faciebas? *Ad.* Rectà adibam ipſum patrem; dicens, Pater noſter, qui es in cœlis. Nemo divorum illo citiùs audit, aut libentiùs donat quod petitur. *An.* Sed interea non reclamabat tibi conſcientia? Non verebaris appellare patrem, quem tot ſceleribus offenderas? *Ad.* Ut ingenuè dicam, deterrebat nonnihil conſcientia; ſed

mox

mox recipiebam animum, ita mecum cogitans: Nullus eſt pater tam iratus filio, quin, ſi videat illum periclitantem in torrente, aut lacu, capillis arreptum ejiciat in ripam. Inter omnes nullus ſe tranquilliùs agebat, quàm mulier quædam, cui erat infantulus in ſinu, quem lactabat. *An.* Quid illa? *Ad.* Sola nec vociferabatur, nec flebat, nec pollicitabatur; tantùm complexa puellum precabatur tacite. Interea dum navis ſubinde illideretur vado, nauclerus metuens ne tota ſolveretur, rudentibus eam cinxit à prora & à puppi. *An.* O miſera præſidia! *Ad.* Interim exoritur quidam ſacrificus ſenex annos natus ſexaginta, nomen erat Adamus; is abjectis veſtibus uſque ad induſium, abjectis etiam ocreis & calceis, juſſit ut omnes itidem paremus nos ad natandum. Atque iſte ſtans in medio navis, concionatus eſt nobis ex Gerſone quinque veritates de utilitate confitendi; hortatus omnes, ut ſe quiſq; præparet & vitæ & morti. Aderat & Dominicanus quidam; his confeſſi ſunt qui volebant. *An.* Quid tu? *Ad.* Ego videns omnia plena tumultûs, tacitè confeſſus ſum Deo, damnans apud illum meam injuſtitiam, & implorans illius miſericordiam. *An.* Quô migraturus, ſi ſic periiſſes? *Ad.* Quò niſi ad Deum? Ille enim neminem ejicit foras, quicunq; ad ejus miſericordiam confugerit. Dum hæc aguntur, redit ad nos nauta lacrymabundus,

Paret

Paret, inquit, ſe quiſque ; nam navis non erit nobis uſui ad quartam horæ partem. Jam enim locis aliquot convulſa hauriebat mare. Paulò pòſt renunciat nobis ſe videre procul turrim. Procumbunt omnes, & orant. Interim nauclerus quantùm poteſt, eò navem dirigit jam laceram, jam undique combibentem undas, ac planè dilapſuram, ni rudentibus fuiſſet ſuccincta. *An.* Dura rerum conditio ! *Ad.* Eò provecti ſumus, ut ejus loci incolæ proſpicerent nos periclitantes ; ac procurrentes catervatim in extremum litus, ſublatis togis, & galeris in lanceas impoſitis, invitabant ad ſeſe, ac jactatis in cœlum brachiis, ſignificabant ſe deplorare noſtram fortunam. *An.* Expecto quid evenerit. *Ad.* Jam mare totam navim occupârat, ut nihilo tutiores eſſemus futuri in navi, quàm in mari. *An.* Hîc ad ſacram anchoram confugiendum erat, *Ad.* Imo ad miſeram. Nautæ ſcapham exonerant aquâ, ac demittunt in mare. In hanc omnes ſeſe conantur conjicere, nautis magno tumultu reclamantibus, ſcapham non eſſe capacem tantæ multitudinis, arriperet ſibi quiſque quod poſſet, ac nataret. Res non patiebatur lenta conſilia ; alius arripit remum, alius contum, alius alveum, alius ſitulam, alius tabulam, ac ſuo quiſque præſidio innitentes, committunt ſe fluctibus. *An.* Quid interim accidit illi mulierculæ, quæ ſola

non

non ejulabat? *Ad.* Illa omnium prima pervenit ad litus. *An* Quî potuit? *Ad.* Imposueramus eam repandæ tabulæ & ſic alligaveramus, ut non facilè poſſet decidere; dedimus illi tabellam in manum, qua vice remi uteretur; ac bene precantes expoſuimus in fluctus, conto protrudentes, ut abeſſet à navi unde erat periculum, illa lævâ tenens infantulum, dextrâ remigabat. *An.* O viraginem! *Ad.* Cùm jam nihil ſupereſſet, quidam avulſit ligneam ſtatuam Virginis Matris, jam putrem atque excavatam à ſoricibus, eámque complexus cœpit natare. *An.* Scapha pervenit incolumis? *Ad.* Nulli priùs periere. Porrò triginta ſeſe in eam conjecerant. *An.* Quo malo fato id factum eſt? *Ad.* Priuſquam poſſet ſe liberare à magna navi, illius vacillatione ſubverſa eſt. *An.* O factum male! Quid tum? *Ad.* Ego, dum aliis conſulo, penè perieram. *An.* Quo pacto? *Ad.* Quia nihil ſupererat aptum natatione. *An.* Illic ſubera fuiſſent uſui. *Ad.* In eo rerum articulo, maluiſſem vile ſuber quàm candelabrum aureum. Circumſpicienti tandem venit in mentem de ima mali parte; eam quoniam ſolus eximere non poteram adſciſco ſocium; huic ambo innixi, committimus nos mari, ſic ut ego dextrum cornu tenerem, ille lævum. Dum ſic jactamur, ſacrificus ille concionator nauticus medium injicit ſe in humeros noſtros; erat autem ingenti corpore.

Excla-

Exclamamus. Quis ille tertius? Is perdet nos omnes. Ille contrà placidè; Sitis, inquit, bono animo; ſat ſpatii eſt. Deus aderit nobis. *An.* Cur ille tam ſerò cœpit eſſe natator? *Ad.* Imò futurus erat in ſcapha unà cum Dominicano: (nam omnes hoc honoris illi deferebant) ſed quanquam erant invicem confeſſi in navi, tamen obliti neſcio quid circumſtantiarum, rurſus ibi in ora navis confitentur, & alter alteri manum imponit; interim ſcapha perit; nam hæc mihi narravit Adamus. *An.* Quid actum eſt de Dominicano? *Ad.* Is, ut idem narrabat, imploratâ divorum ope, abjectis veſtibus, nudum ſe commiſit natationi. *An.* Quos divos invocabat? *Ad.* Dominicum, Thomam, Vincentium, & neſcio quem Petrum, ſed imprimis fidebat Catharinæ Senenſi. *An.* O dementiam! Chriſtus illi non veniebat in mentem? *Ad.* Ita narrabat ſacrificus. *An.* Sed perge narrare de te. *Ad.* Dum adhuc volveremur juxta navim, arbitrio fluctuum huc & illuc ſe volventem, clavus illiſus fregit femur ejus qui tenebat lævum cornu. Sic ille revulſus eſt. Sacrificus precatus illi requiem æternam, ſucceſſit in locum illius, adhortans me, ut magno animo tuerer cornu meum, ac ſtrenuè moverem pedes. Interim potabamus multum aquæ ſalſæ. Adeò Neptunus nobis non balneum tantùm ſalſum, ſed potionem etiam ſalſam temperârat: quanquam ſacrificus

crificus ei rei monſtraret remedium. *Ant.* Quod obſecro? *Ad.* Quoties unda nobis occurreret, ille oppoſuit occipitium, ore clauſo. *An.* Strenuum ſenem mihi narras. *Ad.* Ubi jam aliquandiu ſic natantes nonnihil promoviſſemus, ſacrificus, quoniam erat miræ proceritatis; Bono inquit, es animo, ſentio vadum. Ego non auſus tantum ſperare felicitatis, longius, inquam adſumus à litore, quam ut vadum ſperandum ſit. Imò, inquit, ſentio pedibus terram. Eſt, inquam, fortaſſis è ſcriniis aliquod, quod huc devolvit mare. Imò, inquit, ſcalptu digitorum planè ſentio terram. Cum adhuc aliquamdiu natâſſemus, ac rurſus ſentiret vadum. Tu fac, inquit, quod tibi videtur factu optimum, ego tibi cedo malum totum, & vado me credo: ſimulatque exſpectato fluctuum deceſſu, pedibus ſequutus eſt quanto potuit curſu. Rurſus accedentibus undis, utrâque manu complexus utrumque genu, obnitebatur fluctui occultans ſeſe ſub undis, quemadmodum ſolent mergi & anates; rurſus abeunte fluctu promicabat & currebat. Ego videns hoc illi ſuccedere imitatus ſum. Stabant in arena, qui porrectis inter ſe prælongis haſtilibus fulciebant ſeſe adverſus impetum undarum, viri robuſti, & fluctibus adſueti, ſic ut ultimus haſtam porrigeret abnatanti. Eâ contactâ, omnibus ut litus ſeſe recipientibus, tutò pertrahebatur in ſiccum.

Hac

Hac ope ſervati ſunt aliquot. *Ant.* Quot? *Ad.* Septem; verum ex his duo ſoluti ſunt tepore admoti igni. *An.* Quot eratis in navi? *Ad.* Quinquaginta octo. *Ant.* O ſævum mare! ſaltem decimis fuiſſet contentum, quæ ſufficiunt ſacerdotibus. Ex tanto numero tam paucos reddidit? *Adol.* Ibi experti ſumus incredibilem gentis humanitatem, omnia nobis mira alacritate ſuppeditantis, hoſpitium, ignem, cibum, veſtes, viaticum. *An.* Quæ gens erat? *Ad.* Hollandica. *Ant.* Iſta nihil humanius, cum tamen feris nationibus cincta ſit. Non repetes, opinor, poſthac Neptunum. *Ad.* Non, niſi mihi Deus ademerit ſanam mentem. *Ant.* Et ego malim audire tales fabulas, quàm experiri.

Colloquium XLV.

CONVIVIUM FABULOSUM.

Polimythus, Gelaſinus, Eutrapelus, Auſleus. Philogelos, Lerochares.

UT non decet civitatem bene inſtitutam eſſe ſine legibus, ac Principe; ita nec convivium oportet eſſe ſine capite, & ſine lege. *Gel.* Iſthuc vero perplacet, ut unus totius populi nomine reſpondeam. *Polim.* Heus puer, adfer, huc talos; horum ſuffragiis decernatur regnum cuicunque faverit Jupiter. Euge, Eutrapelo favit Jupiter. Non fuere ſortes cœcæ; non poterat magis idoneus eligi, etiamſi per ſingulas tribus viritim

ritim collecta fuiſſent puncta. Vulgò jactatur proverbium. Novus Rex, nova lex. Tu igitur, nove Rex, leges promulga. *Eut.* Quod felix fauſtúmque ſit huic convivio: Primùm edico, ne quis hîc proferto præter ridiculas fabulas. Cui deerit fabula, drachmâ mulctator; ea pecunia in vinum inſumitor. Atque in legitimis fabulis etiam extempore conficta habentor, modò ſervetur decorum. Si nulli defuerit fabula, duo, quorum alter lepidiſſimam, alter frigidiſſimam fabulam dixerit, vini pretium pendunto. Convivator à vini ſumptu immunis eſto; ciborum ſumptus unus ſuppeditato: hujus rei ſi quid inciderit controverſiæ, Gelaſinus arbiter ac judex eſto. Hæc ſi vos ſciveritis, rata ſunto. Qui legi parere noluerit, abito; ſic tamen ut poſtridie ad compotationem redire júſque faſque ſit. *Gel.* Legem â Rege latam noſtris ſuffragiis ratam eſſe volumus. Sed unde proficiſcetur fabularum circulus? *Eu.* Unde, niſi à convivatore? *Aſt.* Licétne, Rex, dicere tria verba? *Eu.* An tu credis nefaſtum eſſe convivium? *Aſt.* Jureconſulti negant legem eſſe, quæ non ſit æqua. *Eut.* Adſentior. *Aſt.* At tua lex æquat optimam fabulam peſſimæ. *Eut.* Ubi voluptas quæritur, ibi non minus laudis promeretur qui peſſimè dixit, quàm qui optimè, eò quòd non minùs delectet. Velut inter cantores nemo voluptati eſt, niſi qui aut inſigniter bene cecinerit, aut inſigni-

ter

ter malè. Nonne plures rident audito cu-culo, quàm auditâ luſciniâ? Hîc mediocritas laudem non habet. *Aſt.* At, cur plectuntur qui laudem auferunt? *Eutr.* Ne nimia felicitas provocet illis Nemeſin aliquam, ſi ſimul & laudem auferrent, & immunitatem. *Aſt.* Per Bromium, Minos ipſe nunquam tulit legem æquiorem. *Philog.* Nullam feres legem de modo bibendi? *Eutr.* Diſpectâ re, ſequar exemplum Ageſilai Lacedæmoniorum Regis. *Phil.* Quid is fecit? *Eut.* Is, cùm tempore quodam ſympoſiarchus talorum arbitrio delectus eſſet, rogante architriclino, quantum cuique vini juberet apponi: Si largior, inquit, vini copia parata eſt, dato cuique quantum popoſcerit: ſi malignior, omnibus ex æquo diſtribuito. *Ph.* Quid ſibi voluit Lacon ille, cùm hæc diceret? *Eutr.* Hoc agebat, ut neque temulentum, neque rurſum querulum eſſet convivium. *Ph.* Quî ſic? *Eut.* Quia ſunt qui gaudent largius bibere, ſunt qui gaudent parciùs, reperiuntur & abſtemii, qualis dicitur fuiſſe Romulus. Itaque ſi nulli datur vinum niſi poſcenti, primùm nemo compellitur ad bibendum; & tamen nihil deſiderant, quibus grata eſt largior potatio. Ita fit ut nemo triſtis ſit in convivio. Rurſus ſi parcior copia vini diſtribuitur æquis portionibus in ſingulos, ſatis habent qui bibunt moderatiùs: neque quiſquam inæqualitate poteſt obmurmurare, quando

quando qui largius erat hauſturus, æquo animo componit ſeſe ad temperantiam. Hoc exemplo ſi placeat, utar. Volumus enim hoc convivium fabuloſum eſſe, non vinoſum. *Phil.* Quid igitur bibebat Romulus? *Eutrap.* Idem quod bibunt canes. *Philog.* Annon iſtud indignum Rege? *Eutr.* Nihilo magis, quam quod Reges ſpirant aere cum canibus communi. Cæterum Romulum abſtemium fuiſſe, declarat apophthegma non infeſtiviter ab illo dictum. Etenim cum illum quidam videns abſtinere à vino, dixiſſet vinum vile futurum, ſi omnes biberent quemadmodum ille; Imo, inquit, tum arbitror fore cariſſimum, ſi biberent omnes vinum quemadmodum ego. Bibo enim quemadmodum libet. *Gel.* Utinam hic adeſſet noſter Johannes, qui nobis Romulum quendam referret! Nam & is abſtemius non minus eſt, quàm dicitur; alioqui comes ac feſtivus conviva. *Pol.* Age, ſi ſimul poteſtis, non dicam ſorbere & flare, quod Plautus ait eſſe difficile, ſed edere & audire, quod eſt perfacile, auſpicabor fabulandi munus. Si parum erit lepida fabula, ſcitote Batavam eſſe. Opinor aliquot veſtrum auditum Macci nomen. Non ita diu eſt quod periit. *Pol.* Is cum veniſſet in civitatem quæ dicitur Leida, ac vellet novus hoſpes innoteſcere joco quodam, (nam is erat homini mos) ingreſſus eſt officinam calcearii; ſalutat. Ille,

cupiens

cupiens extrudere merces ſuas, rogat numquid vellet. Macco conjiciente oculos in ocreas ibi penſiles, rogat ſutor num vellet ocreas, Adnuente Macco, quærit aptas tibiis illius; inventas alacriter protulit, &, ut ſolent, inducit illi. Ubi jam Maccus eſſet eleganter ocreatus; Quàm bellè, inquit, congrueret his ocreis, par calceorum duplicatis ſoleis. Rogatus an & calceos vellet, adnuit. Reperti ſunt, & additi pedibus, Maccus laudabat ocreas, laudabat calceos. Calcearius tacitè gaudens, ſuccinebat illi laudanti, ſperans precium æquius poſteaquam emptori tantopere placeret merx. Et jam erat nonnulla contracta familiaritas. Hîc Maccus, Dic mihi, inquit, bonâ fide, nunquámne uſu venit tibi, ut, quem ſic ocreis & calceis ad curſum armâſſes, quemadmodum nunc armâſti me, abierit non numerato precio? Nunquam, ille inquit. Atqui ſi fortè, inquit, veniat uſu, quid tu tum faceres? Conſequerer, inquit calcearius, fugientem. Tum Maccus, ſerióne iſta dicis, in joco? Planè ſeriò, inquit alter, loquor; & ſeriò facerem. Experiar, ait Maccus; en pro calceis præcurro, tu curſu ſequere. Simulque dicto conjicit ſe in pedes. Calcearius è veſtigio conſecutus eſt, quantum poterat; clamitans. Tenete furem, tenete furem. Ad hanc vocem cùm cives undiq; proſiliiſſent ex ædibus, hoc commento cohibuit illos Maccus, ne

quis

quis manum injiceret, ridens, ac placido vultu; Ne quis, inquit, remoretur curſum noſtrum, certamen eſt de cupa cereviſiæ. Itaq; jam omnes præbere ſeſe certaminis ſpectatores. Suſpicabantur autem calcearium dolo clamorem eum fingere, ut hac occaſione anteverteret. Tandem calcearius curſu victus, ſudans & anhelans domum rediit: Maccus tulit brabeium. *Gel.* Maccus iſte effugit quidem calcearium, at non effugit furem. *Pol.* Quamobrem? *Gel.* Quia furem ferebat ſecum. *Pol.* Fortè tum non erat ad manum pecunia, quam poſtea reſolvit. *Gel.* Verùm erat actio furti. *Pol.* Eâ quidem poſt intenta eſt, ſed magiſtratibus jam aliquot innotuerat Maccus. *Gel.* Quid attulit Maccus? *Pol.* Quid attulit, rogas, in cauſa tam vincibili? Magis periclitatus eſt actor quàm reus. *Gel.* Quî ſic? *Pol.* Quia gravabat illum actione calumniæ, & intendebat legem Rhemiam, quæ dictat, ut qui crimen intenderit, quod probare non poſſit, pœnam ferat quam laturus erat reus, ſi convictus fuiſſet. Negabat ſe contrectaſſe rem alienam invito domino, ſed ultro deferente, nec ullam precii mentionem interceſſiſſe. Sed provocaſſe calcearium ad certamen curſûs: illum accepiſſe conditionem; nec habere quod queratur, cùm eſſet curſu ſuperatus. *Gel.* Hæc actio non multùm abeſt ab umbra aſini. Quid tandem? *Pol.* Ubi ſatis riſum eſt, quidam

dam è judicibus vocavit Maccum ad cœnam, & numeravit calceario precium. Simile quiddam accidit Daventriæ, me puero. Erat tempus illud quo regnant piſcatores, frigent lanii. Quidam adſtabat ad feneſtram fructuariæ, ſive pomariæ, fœminæ vehementer obeſæ, oculis intentis in ea quæ propoſita venum erant. Illa ex more invitavit, ſi quid vellet: Et cùm videret hominem intentum ficubus; Vis, ait, ficus? Sunt perquam elegantes. Cùm ille adnuiſſet, rogat quot libras? Adnuenti, tantum ficuum effudit in gremium. Dum illa reponit lances, ille ſe ſubducit, non curſu, ſed placidè. Ubi prodîſſet acceptura pecuniam, vidit emptorem abire, inſequitur majore voce quàm curſu. Ille diſſimulans pergit quò cœpit ire. Tandem multis ad fœminæ vocem concurrentibus reſtitit. Ibi in populi corona agitur cauſa; riſus oboritur; emptor negabat ſe emiſſe, ſed quòd ultro delatum fuiſſet accepiſſe: ſi vellet experiri apud judices, ſe comparaturum. *Gel.* Age, narrabo fabulam, tuæ non admodum diſſimilem, fortaſſe nec inferiorem, niſi quòd hæc non habeat autorem perinde celebrem atque eſt Maccus. Pythagoras totum mercatum dividebat in tria hominum genera: quorum alii prodîſſent, ut venderent; alii ut emerent; hoc utrumq; genus aiebat ſolicitum eſſe, proinde nec felix; alios non ob aliud venire ad forum, quàm ut ſpectent quid

quid illic inferatur, aut quid agatur; hos ſolos eſſe felices, quòd vacui curis gratuita voluptate fuerentur. Atque ad hunc modum dicebat Philoſophum verſari in hoc mundo, quemadmodum illi verſarentur in mercatu. Verum in noſtris emporiis quartum hominum genus obambulare ſolet, qui nec emunt, nec vendunt, nec otioſi contemplantur, ſed obſervant ſollicitè ſi quid poſſint involare. Atq; in hoc genere reperiuntur quidam mirè dexteri, dicas eſſe Mercurio favente natos. Convivator dedit fabulam cum coronide; ego dabo cum proœmio. Nunc accipite quod nuper accidit Antuerpiæ. Sacrificus quidam receperat iſtic mediocrem ſummam pecuniæ, ſed argenteæ: id impoſtor quidam animadverterat; adiit ſacrificum, qui geſtabat in zona crumenam nummis turgidam; ſalutat civiliter; narrat, ſibi datum negotium à ſuis, ut vici ſui parocho mercaretur novum pallium ſacrum, quæ ſumma veſtis eſt ſacerdoti rem divinam peragenti: Rogat hac in re commodaret ſibi tantillum operæ, ut ſecum iret ad eos qui vendunt hujuſmodi pallia, quo videlicet ex modo corporis ipſius ſumeret majus aut minus; nam ſibi videri ſtaturam ipſius cum Parochi magnitudine vehementer congruere. Hoc officium, cum leve videretur, facilè pollicitus eſt ſacrificus. Adeunt ædes cujuſdam; prolatum eſt pallium; ſacrificus induit; venditor affirmat mirè

congruere.

congruere. Impoſtor cum nunc à fronte nunc à tergo contemplatus eſſet ſacrificum, ſatis probavit pallium; ſed cauſatus eſt à fronte brevius quàm par eſſet. Ibi venditor, ne non procederet contractus, negat eſſe pallii vitium, ſed crumenam turgidam efficere, ut eâ parte offenderet brevitas. Quid multa? Sacrificus deponit crumenam; denuo contemplatur. Ibi impoſtor averſo ſacrifico crumenam arripit, ac ſemet in pedes conjicit. Sacerdos curſu inſequitur ut erat palliatus, & ſacrificum venditor. Sacrificus clamat, Tenete furem; venditor clamat, Tenete ſacrificum; impoſtor clamat, Cohibete ſacrificum furentem; & creditum eſt cum viderent illum ſic ornatum in publico currere. Itaque dum alter alteri in mora eſt, impoſtor effugit. *Eut.* Dignus qui non ſimplici ſuſpendio pereat, tantus artifex. *Gel.* Niſi jam pendet. *Eue.* Utinam non ſolus, ſed unâ tum illo, qui talibus portentis favent in perniciem Reipublicæ. G. Non favent gratis. Catena eſt quæ demiſſa in terras pertingit ad cœlum. *Eutr.* Ad fabulas redeundum. *Aſt.* Ad te redit ordo, ſi fas eſt Regem in ordinem cogere. *Eut.* Non cogar; imo volens veniam in ordinem; alioqui tyrannus eſſem, non Rex, ſi leges, quas aliis præſcribo, recuſem. *Aſt.* Veruntamen aiunt Principem eſſe ſupra leges. *Eutr.* Iſthuc non omnino falsò dictum

dictum est, si sic accipias superiorem legibus. Quod alii coacti utcunque servant, illum suapte sponte multo cumulatius præstare. Quod enim animus est corpori, hoc est, bonus Princeps Reipublicæ. Sed ad fabulam; & arbitror convenire, ut Rex regiam fabulam adferam. Ludovicus Galliarum Rex, ejus nominis undecimus, cum rebus domi turbatis, peregrinaretur apud Burgundiones, occasione venationis nactus est familiaritatem cum Conone quodam, homine rustico, sed animi simplicis ac sinceri. Nam hoc genus hominibus delectantur Monarchæ. Ad hujus ædes frequenter diverterat Rex ex venatu; & ut plebeiis rebus nonnunquam delectantur magni Principes, apud eum magna cum voluptate vescebatur rapis. Mox ubi Ludovicus restitutus, jam rerum potiretur apud Gallos, submonuit Cononem uxor, ut Regem veteris hospitii commonefaceret, adiret illum, & rapas aliquot insignes illi dono adferret. Tergiversatus est Conon, se lusurum operam; Principes enim non meminisse talium officiorum. Sed vicit uxor. Deligit Conon rapas aliquot insignes; accingitur itineri. Verum ipse per viam captus illecebra cibi, paulatim devoravit omnes, una duntaxat excepta insigniter magna. Ubi Conon prorepsisset in aulam, qua Rex erat iturus, statim agnitus est à Rege, & accersitus. Ille magna cum alacri-

tate

tate detulit munus ; Rex majore cum alacritate accepit , mandans cuidam è proximis, ut diligenter reponeretur inter ea quæ haberet chariſſima. Cononem jubet ſecum prandere: à prandio egit Cononi gratias ; & cupienti repetere rus ſuum, juſſit pro rapa numerari mille coronatos aureos. Hujus rei fama cùm, ut fit, per omne Regis famulitium eſſet pervagata, quidam ex aulicis dono dedit Regi equum non inelegantem: Rex intelligens illum , provocatum benignitate quam præſtiterat Cononi , captare prædam, vultu majorem in modum alacri accepit munus ; & convocatis primoribus conſultare cœpit , quo munere penſaret equum tam bellum, tamque precioſum. Interim, qui donârat equum, ſpes opimas animo concipiebat, ſic cogitans : Si ſic penſavit rapam donatam à ruſtico , quanto munificentius penſaturus eſt equum oblatum ab aulico ? Cum Regi veluti de re magna alius aliud reſponderet , diuque vana ſpe lactatus eſſet captator ; tandem Rex ; Venit, inquit, in mentem, quod illi donem: & accerſito ex proceribus quopiam, dicit in aurem, ut adferat id quod reperiret in cubiculo (ſimulque locum deſignat) ſerico diligenter obvolutum. Adfertur rapa ; eam , ut erat obvoluta , Rex ſua manu donat aulico , addens , ſibi videri bene penſatum equum cimelio , quod ſibi conſtitiſſet mille coronatis. Digreſſus

aulicus dum tollit linteum, pro theſauro reperit, non carbones, quod aiunt, ſed rapam jam ſubaridam: Ita captator ille captus, riſui fuit omnibus. *Aſt.* Jam ſi permittis, Rex ut plebeius loquar regalia, referam, quod ex tua fabula venit in mentem de eodem Ludovico. Nam ut anſa anſam, ita fabula trahit fabulam. Quidam famulus, cum vidiſſet pediculum repentem in veſte Regia, flexis genibus, ac ſublatâ manu, ſignificat ſe neſcio quid officii præſtare velle. Ludovico præbente ſe, ſuſtulit pediculum, & clam abjecit. Rogante Rege quid eſſet, puduit fateri. Cum inſtaret Rex, faſſus eſt fuiſſe pediculum. Lætum, inquit, omen eſt; declarat enim me eſſe hominem, quòd hoc genus vermiculorum peculiariter infeſtet hominem, præſertim in adoleſcentia. Juſſitque pro officio numerari coronatos quadraginta. Poſt dies aliquammultos, alter quidam, qui viderat illi feliciter ceſſiſſe tam humile officium, nec animadvertens, plurimum intereſſe, ex animo facias quid, an arte; ſimili geſtu aggreſſus eſt Regem, ac rurſus illo ſe præbente, ſimulabat ſe tollere quiddam è veſte regia, quod mox abjiceret. Cum urgeret Rex tergiverſantem, ut diceret quid eſſet, mirè ſimulato pudore tandem reſpondit eſſe pulicem. Rex intellecto fuco: Quid, inquit, an tu me facies canem? Juſſit tolli hominem, ac pro captatis quadraginta

draginta coronatis, infligi quadraginta plagas. *Phil.* Non tutum eſt, ut audio, cum Regibus facetiis ludere. Quemadmodum enim leones ſe nonnunquam placidè præbent fricanti, iidem, ubi lubitum eſt, leones ſunt, & jacet colluſor; itidem favent Principes. Sed lupus in fabula. *Pol.* Haud lævum omen adfert Lerochares. *Ler* Quid actum eſt inter tam lepidos congerrones? *Pol.* Quid aliud? Certatum eſt fabulis, donec lupus intervenires. *Ler.* Huc igitur adſum, ut perficiam fabulam. Volo vos omnes cras, apud me prandere prandium Platonicum. *Gel.* Niſi Scythicum promittis convivium. *Ler.* Res declarabit. Nifi fatebimini, hoc fuiſſe vobis fabuloſo convivio jucundius, non recuſo dare pœnas in cœna. Nihil jucundius, quàm cum ſeriò tractantur nugæ.

Colloquium XLVI.

CONVIVIUM SOBRIUM.

Albertus, Bartholinus, Carolus, Dionyſius, Æmilius, Franciſcus, Gerardus, Hieronymus, Jacobus, Laurentius.

VIdiſtine unquam hoc horto quidquam amœnius? B Vix opinor in inſulis fortunatis eſſe quidquam jucundius. C. Plane mihi videor videre Paradiſum, cui cuſtodem

cultoremque Deus præfecerat Adam. *D.* Hic vel Neſtor, vel Priamus póſſet repubeſcere. *F.* Imo vel mortuus reviviſcere. *G.* Addetem lubens, ſi quid poſſem tuæ hyperbolæ. *H.* Profecto miris modis arrident omnia. *J.* Oportet hunc hortum aliqua compotatiuncula dedicare. *L.* Recte monet noſter Jacobus. *A.* Talibus myſteriis jam olim initiatus eſt hic locus. Verum ſcitote, nihil hic eſſe unde vobis merendam exhibeam: niſi placet vini expers compotatio, lactucas apponam abſque ſale, aceto, & oleo; vini guttula non eſt, niſi quod gignit hic puteus. Ne panis quidem adeſt, aut poculum; & ea eſt anni pars, quæ magis paſcit oculos quam ventrem. *B.* Sed habes tabulas luſorias habes ſphæras; luſu dicabimus hortum, ſi minus licet convivio. *A.* Quoniam tam belli homunculi convenimus, habeo quiddam quod vel luſum vel convivium poſſis dicere, mea ſententia, multo dignius ad hunc locum initiandum. C. Quidnam? *A.* Suum quiſque ſymbolum conferat; non deerit lautum; nec minus ſuave convivium. *Æ.* Quid adferemus, qui vacui huc venerimus? *A.* Vacui, qui tantum opum circumferatis in pectore? *F.* Expectamus quid velis? *A.* Proferat in medium quiſque quod per hanc hebdomadem legit elegantiſſimum. *G.* Recte mones: nihil vel hujuſmodi conviviis, vel te convivatore, vel hoc

loco

loco dignius. Te hujus consilii ducem sequemur omnes. *A.* Nihil recuso, si vobis ita videtur. Hodie vehementer delectavit animum meum in homine non Christiano tam præclara sententia. Phocion enim, quo vix alius apud Athenienses fuit vir probior, publicæque utilitatis studiosor, cum per invidiam damnatus esset bibiturus cicutam, rogatus ab amicis, Quid vellet etiamnum mandari filiis suis. Ne hujus, inquit, injuriæ velint unquam meminisse. *B.* Tam insignis patientiæ exemplum vix hodie reperias inter Dominicanos & Franciscanos. Itaque simile referam, quando par non possum. Aristides Phocioni simillimus erat, moribus incorruptissimis, adeo ut vulgus illi Justi tribueret cognomen. Ob hujus cognominis invidiam, vir optime de Republica meritus, ostracismo populi jussus est vertere solum. Posteaquam intellexerat populum non alia re offensum, quam Justi cognomento, quam alioqui rem semper expertus esset sibi salutarem, paruit æquo animo. In exilio rogatus ab amicis, quid precaretur ingratissimæ civitati, Nihil aliud, inquit, nisi tantam rerum prosperitatem, ut illis nunquam in mentem veniat Aristides. *C.* Mirum si Christianos non pudet suis, ad quamvis levem injuriam, excandescentes, ac vindictam per fas nefasque molientes. Tota Socratis vita nihil aliud

mihi videtur, quàm temperantiæ & tolerantiæ exemplum. Sed ne planè ſim aſymbolus, unum referam, quod mihi præ cæteris arriſit. Eunti publicâ viâ improbus quiſpiam Socrati colaphum impegit. Cum id tacitus ferret Socrates, amici quidem hortati ſunt ad ultionem. At ille; Quid percuſſori, inquit, faciam? Voca, inquiunt, in jus. Ridiculum! (inquit) Si me aſinus calcibus percuſſiſſet, num vobis autoribus aſinum in jus traham? Significans, improbum ſcurram nihilo potiorem aſino; & infimi animi eſſe, non poſſe ferre contumeliam ab homine vecordi, quam ferret ab animali bruto. *D.* Pauciora ſunt in Romanis Annalibus exempla moderationis, nec ea perinde inſignia. Neque enim, opinor, magnam habere laudem tolerantiæ, ſiquis parcat devictis, & debellet ſuperbos. Non arbitror tamen indignum memoratu, quod Cato ſenior, quum Lentulus quidam in os illi ſputum & oris purulentiam injeciſſet, nihil aliud reſponderit quàm, Poſthac habeo quod illis reſpondeam, qui negant tibi eſſe os. Os autem Latinis habere negantur, quos nihil pudet. Itaque jocus eſt ex ambiguo. *Æ.* Aliis arrident alia; mihi inter Diogenis dicta, præclara quidem omnia, nihil magis adblanditur, quàm quod roganti

rogantî cuidam, quo pacto maximè poſſet ulciſci inimicum. Si te ipſum, inquit, quàm maximè probum & honeſtum virum præſtiteris. *F.* Apud Plutarchum Phocion, cum reprehenderetur, quod homini illaudato improboque patrocinatus eſſet in judicio, non minus feſtiviter, Quid ni, inquit, quando nemo probus indiget tali patrocinio. *G.* Et iſtud bonitatis exemplum eſt, ad exemplum æterni Patriſ, & probis, & improbis, quantum licet, benefacere, qui ſolem ſuum oriri jubet, non ſolum piis, ſed etiam impiis. Verum admirabilius forſitan erit in Rege, moderationis exemplum. Cum Demochares, Demoſthenis nepos, Athenienſium nomine legatione fungeretur apud Philippum Macedonum Regem, & impetratis quæ volebat, à Rege dimitteretur, humaniter interrogante, ſi quid præterea vellet; Ut teipſum ſuſpendas, inquit Demochares. Vox impotens odium arguebat; & Rex erat, & bene meritus, in quem jaciebatur convicium; nec tamen incanduit: tantum ad collegas converſus, Vos, inquit, hoc renunciate populo Athenienſi quo (re cognitâ) judicet utrum noſtrum exiſtimet præſtantiorem, me qui hæc patienter audierim, an iſtum qui hæc dixit. Ubi non ſunt qui ſe Chriſtianos profitentur, & ob verbum inter pocula dictum, atrocia ſæpe bella concitant? *H.* Magnos impetus habet gloriæ ſitis,

multoſque tranſverſos agit hic affectus. Ex eorum numero quidam Socratem interrogabat, quia via poſſet ſibi compendio honeſtiſſimam comparare famam: Si talem, inquit, præſtiteris teipſum, qualis haberi vis. *J.* Profecto non video quid dici poſſit vel brevius, vel abſolutius. Fama non eſt affectanda, ſed ea virtutem ultro comitatur, quemadmodum improbitatem infamia. Vos admiramini viros; nihil puella Lacæna placuit, quæ cum in auctione venderetur, licitator quidam adiit illam, Quid? (inquiens) num proba futura es ſi te mercatus fuero? Etiam, inquit illa, ſi tu me non fueris mercatus. Indicans, ſe non in cujuſquam gratiam probitatem ſervare, ſed ſuopte ingenio virtutem ipſius gratia ſectari, quod virtus ipſa ſui pretium eſt. *L.* Maſculam ſane vocem edidit puella. Cæterum inſigne mihi videtur exemplum adverſus fortunam quamlibet blandientem conſtantiæ, quod cum Philippo Macedonum Regi tres eximiæ felicitates eodem die renunciaretur, quod in Olympiis viciſſet, quod dux exercitus Parmenion prælio ſuperaſſet Dardanos, quod uxor Olympias ipſa filium eſſet enixa, ſublatis in Cœlum manibus, precatus eſt, ut Deus tantam proſperitatem pateretur levi quopiam infortunio expiari. *A.* Hodie nulla eſt tanta proſperitas, cujus invidiam metuat quiſquam, ſed perinde jactant ſi-

quid

quid ſucceſſerit, quaſi vel mortua vel ſurda eſſet Nemeſis. Hæc merenda ſi vobis placet, hic hortulus eam vobis, quoties volueritis, exhibebit, quem hoc colloquio non minus jucundo, quam frugifero dicaſtis. *B.* Profecto nec Apitius potuiſſet diſcum ſuaviorem apponere. Quare nos exſpectabis frequenter, modo boni conſulas, quod nunc attulimus, non quæ digna erant tuis auribus, ſed quæ non præmeditatis venerunt in mentem. Meditati lautiora proferemus. *A.* Hoc eritis gratiores.

Colloquium XLVII.
DOMUS.

Jocundus, Leo, Vitruvius inſularius.

EST tibi notitia cum inſulario amplæ atq; elegantis hujus inſulæ? *L.* Imprimis; & eſt aſſeclæ patris mei admodum propinquus. *J.* Rogemus eum, ut nobis eam omnem patefaciat; nam ferunt nihil fieri poſſe amœnius, nec delectabilius. *L.* Adeamus, pulſemus inexſpectati. *Atat. V.* Quis iſthic eſt? *L.* Ego ſum. *V.* O ſalve multum puſio dulciſſime; unde tu nunc? *L.* E ludo. *V.* Qua igitur gratia huc? *L.* Sodalis hic meus & ego vehementer cupimus has ædes viſere. *V.* Nunquam ſpectatis? *L.* Non totas. *V.* Ingredimini, Heus puer! adfer mihi claves oſtiorum domus. Primum,

mum, Hoc eſt veſtibulum ; pater ſemper interdiu, abſque janitore, quod nec intra domum eſt, nec tamen extra ; noctu clauditur. Contemplamini portam magnificam ; valvas è robore munitas ære ; Utrumque limen, & infernum & ſupernum ex marmore Alabaſtrite. Olim Hercules ſolebat præfigi oſtio domus ; hic eſt CHRISTUS, verus DEUS. Nam Hercules erat crudelis homo, & maleficus ; hoc cuſtode nihil mali ingredietur in ædes. *L.* Cur tam multi ingrediuntur mali? *J.* Etiamſi mali ingrediuntur, nihil tamen inferunt mali. *L.* Non utimini cardinibus? *V.* Deſit eſſe mos apud quaſdam nationes. Sequitur oſtium atrii, quod atrienſis ſervus cuſtodit, præcipuus in familia, ut mediaſtinus extremus. Tum atrium ſpatioſum ad deambulandum ; multæ atque variæ in eo picturæ. *J.* Quænam, quæſo? *V.* Illa eſt cœli facies ichnographica : illa terræ & maris orthographica : illa orbis nuper Hiſpanicis navigationibus aperti ſciagraphica. In tabella illa eſt Lucretia ſe interficiens. *J.* Quid, quæſo, dicit? nam moriens, ut videtur, loquitur. *V.* Multi hoc mirantur. *J.* Intelligo quid dicat. Quid ſibi vult tabella iſta tam varie delineata? *V.* Ea eſt graphis hujus edificii ; reduc à tabula hac velum. *J.* Quid hoc eſt rei ? Vetulus urgens papillam fœminæ ? *V.* Non legiſti exemplum hoc apud Valerium Maximum, titulo de

Pietate?

Pietate? *J.* Legi. Quid dicit illa? *V.* Non dum tantum rependo, quantum accepi. *J.* Quid ille? *V.* Juvat genuiſſe. Adſcendamus has ſcalas cochlides Singuli gradus lati, ut cernitis, ex ſingulis ſunt ſaxis marmoris Baſaltis. Hæc prima contignatio, habitatio eſt Domini. Cœnaculum ſuperius hoſpitale eſt; non quod herus meus faciat cœnacularíam, (quod abſit) ſed paratum eſt hoſpitibus amicis, ornatum, ſemper inſtructum, & vacuum, niſi cum adſunt hoſpites. Hoc eſt triclinium. *J.* Bone Chriſte! Quæ feneſtræ ſpeculares! quam ſcite depictæ pictura ſciagraphica! qui colores! quam vividi! quæ tabulæ! quæ ſigna! quæ coaſſatio! *V.* Signa ſunt, Primum illud Apoſtoli Pauli. *L.* Quod eſt lemma? *V.O quantum tibi nos debemus, tu Chriſte!* *J.* Quid ipſe loquitur? *V.GratiaDei ſum; & gratiaDei in me vacua non fuit.* Alterum illud eſt Mutii Scævolæ. *J.* nec is eſt mutus, etiamſi Mutius: quid mutit? *V. Non incendit*, inquit, *me hic ignis, quoniam alius major ardet intus.* Tertium ſignum eſt Helenæ; Titulus eſt; *Utinam fuiſſem ſemper talis! minus nocuiſſem.* *J.* Quid ſignat cœcus ille ſeniculus recalvaſter, indice ad Helenam verſo? *V.* Homerus eſt; dicit Helenæ, *Quæ male tu feciſti, ego bene cantavi.* *J.* En, lacunar eſt deauratum admiſtis margaritis. *V.* Margaritæ quidem ſunt, ſed precii exigui. *J.* Quo ſpectant

feneſtræ

feneſtræ ? *V.* Hæ in hortos, illæ in impluvium. Hæc eſt diæta, ſeu æſtiva cœnatio. En vobis cubiculum, & conclave. Cubiculum ornatum eſt tapetibus, pavimento contabulato ſtoriis tecto, & imaginibus aliquot Divæ Virginis, Chriſti Servatoris : Illæ alteræ ſunt Narciſſi, Euryali, Adonidis, Polyxenæ, qui dicuntur fuiſſe formoſiſſimi. *J.* Quid ſcriptum eſt in limîne ſuperiore oſtii ? *V. Recipe te in portum tranquillitatis adfectuum.* *J.* Quid in interiore poſte forium ? *V. Ne induxeris in portum tempeſtatem.* In conclavi illo clauſo, adſervantur fere prima utenſilia. Hoc alterum eſt hybernum ; vides omnia obſcuriora & magis tecta ; tum hypocauſtum. *J.* Amplius mea ſententia, quam pro cœnatione. *V.* Non animadvertis, etiam cubiculum interius eodem vaporario excalefieri ? Dicunt cubicula eſſe calidiora, ubi nullum ſit fumale. *V.* Non ſolent eſſe in æſtuariis ! *J.* Quæ eſt illa camera tam elegan-ter fornicata ? *V.* Sacellum, ubi agitur res divina. *J.* Ubi latrina ? *V.* Superne in granario habemus foricam, ne oleat; in cubiculis enim ſcaphiis utitur herus meus, & trullis, & matulis. *J.* Turriculæ iſtæ, & pyramides, & pilæ, & indices ventorum ; omnia qua venuſtate ! quam admirabili arte ! *V.* Deſcendamus. Hæc eſt culina ; hoc promtuarium ; hæc cella vinaria ; illa penuaria, in qua mire infeſtamur rapacitate furum.

rum. *J.* Quia tandem eſt huc furibus ingreſſus? Omnia video probe clauſa, & feneſtras cum clathris ferreis. *V.* Per rimulas & foramina. *L.* Mures ergo ſunt,& muſtelæ,quæ vobis univerſum penum diripiunt. *V.* Illud eſt poſticum domus, clauſum ſemper duabus ſeris, adfixa & penſili, niſi cum adeſt Dominus. *L.* Cur feneſtræ hæ non habent cancellos? *L.* Quoniam raro aperiuntur; ſpectant enim ad auguſtum angiportum,ut cernis, & obſcurum; raro quiſquam hic adſidet, aut profert caput; ideo & clathrare eas ſtatuit herus meus. *L.* Quibus clathris? *V.* Fortaſſe ligneis; nondum eſt certum: interea repagulum hoc ſufficit. *J.* Quam amplæ columnæ,& porticus plena majeſtatis? Vide ut Atlantes illi, & Caryatides ſpecimen præſe ferunt enitentium, ut fulciant ædificium ne ruat, cum nihil agant. *L.* Tales ſunt multi, qui magna præſtare videntur, cum otioſi & ſegnes vivant; fuci fruentes alienis laboribus. Sed quænam eſt domus illa inferior, huic adjuncta, tam male materiata & rimoſa? *V.* Eſt vetus ædificium, quod quia ducebat rimas, & vitium faciebat ingens,herus meus decrevit hanc alteram à fundamentis erigere: illa nunc nidulatio eſt avium,& habitatio murium; ſed brevi eam demoliemur.

Colloquium XLVIII.

COENACULUM.

Ariſtippus, Lurco.

QUid tu tam ſero ſurgis, & quidem ſemiſomnis? *L.* Mirum eſt me eſſe toto hoc die experrectum, adeo heri edimus & bibimus. *A.* Imo, ut apparet, devoraſti, ingurgitaſti, obruiſti te epulis, & vino; ſed ubinam oneraſti celocem? *L.* Apud Scopam in convivio. *A.* Quin potius more Græco compotationem vocaris, quàm convivium? *L.* Bucca buccam impellebat, intrituræ & condimenta vellicabant, atque inſtigabant deſidem ſtomachum, & appetentiam non patiebantur delaſſari. *A.* Refer, quæſo, ordine omnia, ut vel auditione ipſa videor mihi intereſſe, & quaſi vobiſcum potare; ut ille qui in caupona Hiſpaniæ duos grandes panes comedit ad nidorem perdicis aſſæ, quo nidore utebar pro obſonio. *L.* Quis enarrarit omnia? Majus negotium id fuerit, quàm vel emiſſe, vel apparaſſe, vel (quod omnia ſuperat) comediſſe. *A.* adſideamus in hoc ſaliceto, ad crepidinem hujus ripulæ; &, quando ſumus ocioſi, pro collocutione aliis de rebus utamur hac ipſa, gramen erit nobis vice pulvinorum, innitere hac ulmo. *L.* In herba; Annon humor nocebit? *A.* Quid? Inſanis; humor in ortu caniculæ?

caniculæ? *L.* Antea recuſabam, nunc animus mihi prurit recenſere tibi pluſquam poſtulas. De convivio ſolùm quærebas; accipies etiam de Domino, & de Triclinio ſeu cœnaculo. Rogabas ut loquerer; efficiam ut mox paulo ſilentium roges, indicas imperes; ut Arabicus tibicen, qui ad canendum obolo conducitur, ad tacendum tribus. *A.* Tu vero quantum libuerit, non eris moleſtus; quandoquidem in opaco loco conſedimus, & orationem tuam carduelis illa adjuvabit, vel ad harmoniam moderabitur, ut orationem Gracchi ſervus fiſtulator. *L.* Quid iſthuc rei eſt? *A.* Poſtquam tu feceris narrandi finem accipies de Graccho, & graculis, & de Græculis. *L.* Deambulabamus forte tranſverſo foro ego & Thraſybulus, nacti pluſculum ocii quàm ſolemus; adjunxit ſe nobis Scopas. Is à nobis, poſt primas ſalutationes & blandum congreſſum, cœpit vehementer contendere, ut poſtero die, qui heſternus fuit, apud ſe eſſemus. Excuſare nos primùm, alius alia; ego autem vadimonium grave & apud prætorem valde irritabilem. Sed ille ut libenter oſtentat ſuam magnificentiam, quaſi de capite ageretur, orſus eſt accuratum ſermonem. Quid multa? Addiximus, ne moleſtius eſſe pergeret. *A.* Scin' quænam fuerit cauſa convivii? *L.* Quæ tandem, quæſo? Eſt quidem ipſe homo locuples, ornatus argento, veſte, ſupellectile; Sed emerat pateras ſeu phialas argenteas

argenteas deauratas, & calices ſex. Periiſſet precium, ni aliquos invitaſſet quibus oſtentaret, & alioqui eum ille exiſtimat eſſe divitiarum fructum; habetque uxorem, à qua exſtimulatur ad profuſionem, quam illa magnificentiam nuncupat. *L.* Heri ergo ſub meridiem convenimus in ejus cœnaculum. *A.* Quale erat cœnaculum? Subdiale in opaco frigore: omnia ſane apparata, ornata, exculta; nihil deerat ad elegantiam, ſplendorem, & lautitias. Plane primo ingreſſu exhilarati ſunt omnium oculi & animi, aſpectu illo pulcherrimo atque amœniſſimo. Erat abacus ingens, plenus bonis vaſis materiæ omnis, ex auro, argento, cryſtallo, vitro, ebore, myrrha; alia etiam vilioris materiæ, ſtannea, cornea, oſſea, lignea, teſtacea, ſeu figlina, in quibus ars commendabat vilitatem ſubſtantiæ; (nam erant toreumata per multa, ſive opera tornata) omnia expolita, exterſa; fulgor pene perſtringebat oculos. Illic vidiſſes duo magna malluvia argentea, oris deauratis: umbilicus erat aureus, cum inſignibus illius. Habebat utrumque malluvium ſuum gutturnium, quorum epiſtomium (ſeu obturaculum) erat deauratum; ſtabat & alterum aquiminarium vitreum, fiſtula deaurata cum pollubro figlino, operis Malacenſis, probe ſandaracato. Phialæ omnis generis, & argenteæ duæ ad vinum generoſiſſimum. *A.* Ad uſum meum ampul-

ampullas vitreas malim, aut etiam teſtaceas, ex iis quæ lapideæ dicuntur. *L.* Quid facias? Ita eſt hominum ingenium. Non tam in his quæritur commoditas, quam opinio divitiarum. *A.* Iſti opulentiſſimi ſæpius videntur aliis tales, ſibi inopes; ideo nullus finis proferendi & ingerendi oculis, iis præſertim qui nullam habent aliam bonam artem, qua fidant. Sed perge. *L.* Erat cymatium (ſeu margo) abaci tapete villoſo tectum, ex Turcia uſque allato; poſitæ erant quæ menſulæ procul ab abaco, cum quadris & orbibus argenteis; unicuique additum erat ſuum ſalinum, cultellus, panis, & mantile; ſub abaco refrigeratorium, & œnophora gradina ſeu cirneæ. Tum ſedilia varia, & ſellæ, biſellia ſubſellia, & dominæ ſella plicatilis parata, viſendi operis, cum pulvino ſerico, & ſubpedaneo. *A.* Pone tandem menſam & explica mappam; nam mihi inteſtina præ fame rugiunt. *L.* Erat menſa cibilla ingens ſegmentata operis teſſellati antiqui, quæ fuerat Principis Dicæarchi. *A.* O menſa antiqua quam diſpari Domino! *L.* Illam ipſe emit in auctione ſatis magna, ſolum quod illius fuiſſet; ut aliquid haberet Principis. Datur aqua lavandis manibus; primum magnis recuſationibus, & invitationibus mutuis, & cedendo invicem. *A.* Idem factum eſt in confeſſu, cum quiſque ſe inferiorem altero faceret, illum extolleret, comitate arrogantiſſima;

tiſſima; cùm unuſquiſque potiorem ſe reliquis omnibus cenſeret. *L.* Sed dominus jure ſuo diſtribuit loca; conſecrata eſt menſa à puerulo breviter & perfunctoriè, & non ſine rythmo; *Quod appoſitum eſt, & apponetur Chriſtus benedicere dignetur.* Explicat quiſq; chiromactrum ſeu mantile, & injicit ſuper humerum ſiniſtrum; hinc cultello repurgat panem, nam decruſtatus erat appoſitus. *A.* Sedebatis commode. *L.* Nunquam commodius. *A* Non potuiſtis male prandere nam reliqua ſatſcio ſuppeditatum iri redundanter, ſiqua modò fuerant in macello. *L.* Nuſquam verius, *Copiáque ipſa nocet.* Adſtat menſæ ſtructor, cultellos & furcillas componens, ingreditur magna pompa architriclinus, ſeu ſtructor, cum longo agmine puerorum, & exoletorum qui geſtabant fercula primi miſſus.

Colloquium XLIX.

CULINA.

Lucullus, Apitius, Piſtillarius, Abligurinus.

ES tu popino? *Ap.* Sum. *L.* Ubinam agis? *Ap.* In popina galli gallinacei: Num eges mei? *L.* Etiam, ad nuptias. *Ap.* Sine me domum tranſcurrere, ut præcipiam uxori quemadmodum ſint tractandi ganeones quos ſcio non ſolere in hac civitate deeſſe, tum etiam adventores. *L* Audin' tu? Reperies me in vico lapideo, in ædibus ſutorum. *Ap.*

Con-

Continuò adero. *L.* Bene eſt, ingredere culinam. *Ap.* Heus Piſtillarie, & tu Abligurine! Ignem in lare exſtruite ſub fumali grandibus lignis, & quantum fieri poterit, coctis. *P.* Putas te eſſe Romæ? Hic tabernas coctilitias non habemus, ex quibus ligna coctilia promuntur; habebis bene arida. *Ap.* Ni ita ſit, tu Abligurine, ſuffitor perdes oculos ſufflando. *Ab.* Imo bibam largius: Væ vino. *Ap.* Væ aquæ; nam vinum hodie non attinges, ſi ſim ſanus; nolo mihi evertas ollas, & auxillas confringas, & cibos corrumpas. *A.* Non vult ardere hic ignis. *Ab.* Injice faſciculum aliquem fulfuratorum, & fomitem, fruſtula aliquot cum his aſſulis. *Ab.* Extinctus eſt prorſus. *Ap.* Tranſcurre ædes proximas cum batillo, & adfer nobis torrem aliquem prægrandem, & prunas bene incenſas. *Ap.* Metallarius eſt illic dominus, nec ſinet carbonem unum ſub fornacibus ſibi detrahi, citiùs oculum. *Ap.* Non eſt metallarius, ſed metallicida; ito ergo ad furnum. Quid adfers; Titionem magis quàm torrem? Inde præfurnio aliquot ligna; Tu furcillâ hâc move incenſa ligna, & agita fomitem, ut ignem concipiat. Sume forcipem, aſine. *Ab.* Quid rei eſt iſthuc verbum? *Ap.* Forceps ignaria, pruniceps; Fac finem altercandi; volo carbones aliquot, aut ceſpites accendas mihi in hoc foco, ad teſtuaria lentè coquenda. Suſpende ahenum

num ad ignem è catena ne deſit aqua calida: tum in cacabum injice armum illum vervecinæ cum bubula ſalita ; cucumam igni admove cum vitulina & agnina ; in chytropode elixabimus oryzam. Cedo craticulam; elue alveum hunc , hanc inactram amove. *Ab.* Quid pulli ? *Ap.* Coquantur in olla ærea quæ ſtanno eſt illita, quo ſapor ſit gratior, impoſito operculo; ſed non tam mature veru proferes, ſed ſub nonam demum , ac tum ſubde ſartaginem. Lupum hunc ſinès in aqua luſitare pauliſper tum exenterabis. *Ab.* Carnes & piſces in eadem menſa ? *Ap.* Maxime, more Germanico. *Ab.* Atqui hoc non placet medicis. *Ap.* Medicinæ non placet; medicis placet. Ego ſtipitem hunc coquum tantum eſſe exiſtimabam ; medicus etiam eſt. Quis te detruſit in culinam, cum ſis tam ſaperda ? *Ab.* Adverſa mea ſors. *Ap.* Imò, quod manifeſtum eſt, ſegnities tua, & ſocordia , & gula, & ingluvies, & animus degener , ac abjectus, adeo ambulas nudis pedibus, ſemiamictus veſte obſoleta, & natibus breviore. *Ab.* Quid tibi cum mea paupertate ? *Ap.* Nihil omnino, nec velim eſſe. Sed ad rem, ne præter rem plura quam oportet. Satiſne ſunt hæc juſſa ſuperque infixa & inculcata ; Scilicet vobis nunquam ſatis. Da mihi meam braccam ; nam foras lubet prodire ; continuo adero. Cedo tudiculam, inſigne artis noſtræ : hoc eſt meum fulmen,

fulmen, & tridens. *P.* Heus Abligurine! ſtatue hydrias (ſitulas) in urnario, & hanc bubulam abluito diligenter, confricato in labro. *Ab.* Etiamne hic quoque imperas? Unus Imperator unis caſtris ſufficit; non ſufficiet culinæ unus? Facito ipſe; tu es acrior exactor operæ, quam ipſe magiſter culinæ. Non vocabo te poſthac piſtillarium, ſed ſtimulum acutum. *P.* Imo voca me Onocentron. Frange tu ergo vitulinam hanc in epixenio. Comminue paulum hujus caſei, ut ſpargamus ſuper hanc offam. *Ab.* Quomodo? Manu? *P.* Non, ſed tyrocneſti, ſeu radula. Inſtilla huc guttas aliquot olei ex ampulla: Deſpuma carnes, & fuſcinâ move, ne uſtulentur. Statue hic mortarium. *Ab.* Quod iſtorum? *P.* Illud æneum, cum piſtillo ejuſdem metalli. *Ab.* Qua gratia? *P.* Ad terendum petroſelinum hoc. *Ab.* Satius eſt in pila id fieri marmorea, piſtillo ligneo. *P.* Quæſo, cantilla, ſicut conſueviſti. *Ab.*

Ut ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam ſæpe petet vina piperque coquus!

P. Fabiorum an fabrorum? *Ab.* Quære à ludimagiſtro loripede, & pro fabris & Fabiis referes egregium colaphum in gena, vel in bucca. *P.* Siccine eſt homo? *Ab.* Vir ſtrenuus & fortis, & manu promptus; celeritate manuum compenſat linguæ tarditatem. *P.* Cedo urnulam cereviſiariam; exſiccatum habeo palatum, guttur, fauces. *Ab.*

Et

Et gravis attrita pendebat cantharus ansa
Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat avorum:
Dic mihi, cum noſtras incipit illa dapes?

Ap. Unde tu didiciſti adeo verſificare? *Ap.* Inſervivi nuper in Calabria ludimagiſtro cuidam poetaſtro, qui ſæpenumero cœnam aliam non dabat mihi, quam cantillationem centum verſuum, quibus mirificum aiebat ſaporem ineſſe. Ego vero paulùm panis & caſei maluiſſem; aquæ erat ſatis domi, & licebat nobis de puteo bibere ex animi ſententia. Inde ego, cùm eſuriens conceſſiſſem cubitum, pro epulis verſus illos ruminabam, & concoquebam; nec mihi aliud viſum eſt remedium ad bulimiam (famem atram) illam depellendam, quàm culinariam arripere. *Ap.* Quæ illi præbebas miniſteria? *Ap.* Quæ Cæſar Reipublicæ. Ego eram illi omnia; eram illi à conſiliis, etſi nihil unquam egeret conſilio, à ſecretis, cùm nihil haberet ſecreti; ego fundebam ipſi aquam lavandis manibus, quas nunquam abluebat; ego ſervabam ei theſaurum. *Ap.* Quem theſaurum? *Ap.* Schedas aliquot peſſimarum cantilenarum, quas tineæ exedebant, & opici mures arrodebant. *Ap.* Docti equidem. Sed dic, amabo, mihi; quodnam cibi genus præ cæteris probas; *Ab.* Egòne? Quod optimè ſapit. *Ap.* Quodnam optimè ſapit? *Ab.* Quo libenter veſcor. *Ab.* Dicis probe

probe. Quodnam igitur libenter veſceris? *Ab.* Dicam, ſi parare mihi volueris. *Ap.* Tum equidem inſanus ſim, ſi meum defraudans genium, tibi obſoner. Age; Ecquid caro aſſa delectat te? an potius elixa? an frixa? an toſta? recens, an infumata? vel potius muriatica? *Ab.* Nulla. *Ap.* Quî nulla? *Ab.* Quia nullam habeo; quomodo igitur me delectet? *Ap.* Nugator! Sed ex farciminibus quænam potiſſimum arridٍent? num faliſcus? *Ab.* Quid iſte niſi globus concreti ſanguinis? *Ap.* At apexabo? *Ab.* Ejuſdem farinæ. *Ap.* At tomaculum? *Ab.* Non admodum. *Ap.* Lucanica igitur, aut botulus? *Ab.* Ne id quidem. Nunc aliquid dicis. *Ap.* Hem nunc ſcio quomodo tractare te debeam, ſi quando convivio velim excipere. *Ab.* Quin inſtruam te amplius, ne forte fruſtra impenſam facias. Lardum non convenit ſtomacho meo, quare ſuccidiis parces, ſi gratiam à me inire volueris; niſi forte fruſtula aſſis perdicibus, capis, & columbis affigere velis, ut ſiccitatem aſſaturæ emendent. Cæterum neſcio quomodo à rapis, & id genus aliis oleribus abhorreo, pulpa vero, & pulpamentis, ferinis præſertim, leporinis, & anſerinis, impenſe delector; ut & ſumine. *A* Panibus frixis, tucetis, laganis, moretis, ovis ſive ſorbilia ſint, ſive cocta, ſive frixa, libenter

abſtineo, ſi quid habeam lautius. His longè præfero anates feras, turdos, phaſianos, piſciculos frixos, gallinas Africanas ſeu Indicas, Garum ſine piſcibus, iiſque elegantibus, non amo. Jus gelatum admitto circa prandii finem. Pulmentum piſorum aliis relinquo. Mala frixa non renuo, Nec pulpamenta piperata rejicio. Ex cupediis, panem Martium, & placentas tortiles, & ſcriblitas accepto. Habes compendio præcipua quæ tibi obſervanda erunt, ſi mihi convivium ſtruere volueris. *Ap.* Omiſiſti unum è præcipuis. *Ab.* Quidnam illud? *Ap.* Ferculum præmittendum è fuſtibus quernis, nodoſis & bene longis, quo fames acuitur, inunctis lumbis. *Ab.* Apage cum tuo ferculo; hoc modo nolim eſſe tuus conviva. *Ap.* Nec tuo modo ego tuus convivator.

Colloquium L.

HORTUS.

Euſebius, Timotheus, Puer.

CUM omnia nunc vernent & rideant in agris, demiror eſſe, qui fumoſis urbibus delectentur. *T.* Non omnes capiuntur aſpectu florum, aut pratorum vernantium, aut fontium amniumve; aut, ſi capiuntur, eſt aliud quod magis juvet. Ita voluptas voluptate, quaſi clavus clavo pellitur. *E.* Tu mihi fortaſſe fœneratores narras, aut his ſimiles negotiatores avaros. *T.* Iſtos quidem

dem, ſed non ſolos. O bone; imo cum his innumeros alios, uſque ad ipſos ſacrificos, & monachos, qui ferè quæſtûs gratiâ malunt in urbibus, iiſque frequentiſſimis verſari, ſecuti dogma cœci cujuſdam mendici, cui dulcè erat premi turbis hominum, quòd diceret, illic eſſe quæſtum ubi eſſet populus. Socrates Philoſophus urbes præferebat agris, quòd eſſet diſcendi cupidus, & urbes haberent, unde diſceret: in agris quidem eſſe hortos & arbores, fontes & amnes, qui paſcerent oculos, cæterum nihil loquerentur, ac proinde nihil docerent. *E.* Eſt nonnihil quod dixit Socrates, ſi ſolus obambules in agris. Quanquam meâ ſententiâ, non eſt muta rerum natura, ſed undique loquax, multaque docet contemplantem, ſi nacta fuerit hominem attentum ac docilem. Quid enim clamitat illa tam amœna naturæ vernantis facies, quàm opificis Dei ſapientiam pare bonitati? *T.* Sane, hoc modo nihil eſſe poteſt amœnius ruſticatione. *E.* Libet igitur hujus rei periculum facere? Eſt mihi prædiolum ſuburbanum, non amplum, ſed nitidè cultum: eo vos in craſtinum diem ad prandium voco. *T.* Plures ſumus, exederemus totum prædium tuum. *E.* Imo totum convivium apponetur herbaceum, ex dapibus, ut inquit Flaccus, inemptis. Vinum ipſe locus ſuppeditat; melones, ficos, pyra, poma, nuces, ipſe pene arbores porrigunt,

rigunt, quemadmodum fit in inſulis Fortunatis, ſi Luciano credamus. Accedet fortaſſis è corte gallina. *T.* Age, non recuſamus. *E.* Unum illud præmonitos volo; ſibi quiſque condimentum ſuum adferat. *T.* Quod condimentum dicis? piper an ſaccharum? *E.* Imo aliud vilius, ſed ſuavius. *T.* Quodnam? *E.* Famem. Eam dabit hodie cœna tenuis, cras acuet ſtomachum ambulatiuncula. Et hoc quoque commodi ruſculo meo debebitur. Verum ad quam horam libet prandere? *T.* Ad decimam, priuſquam invaleſcat æſtus ſolis. *E.* Curabitur. *P.* Here, adſunt convivæ pro foribus. *Euſ.* Bonæ fidei eſt, quod veniſtis: ſed bis gratum eſt, quòd veniſtis maturè; ſunt enim quidam inciviliter civiles, qui convivatorem ſua mora torquent. *T.* Eo maturius venimus, ut eſſet otium luſtrandi viſendique regiam iſtam ſuam, quam audimus miris deliciis variam, nuſquam non teſtari domini ſui ingenium. *E.* Regiam ſpectabitis dignam tali Rege. Mihi certe nidulus eſt quavis regia gratior. Et, ſi regnat, qui libere vivit ex animi ſui ſententia, hic plane regno. Sed præſtat opinor, interim dum culinæ præfecta parat oluſculum, & adhuc moderatus eſt ſolis calor, viſere hortos noſtros. *T.* Eſt alius præter hunc? Nom hic ſanè mire cultus, blandiſſimo aſpectu ſtatim in-

ingredientes ſalutat, & comiter excipit. *E.* Hinc igitur decerpat ſibi quiſque floſculos ac frondes aliquot, ne quid offendat domûs pœdor. Non idem odor æque gratus omnibus : quare ſibi quiſque deligat. Ne parcite ; nam quicquid his naſcitur, pene publicum eſſe patior. *T.* Papæ, quantum amœnitatis ! *E.* Totus his locus voluptati dicatus eſt, ſed honeſtæ, paſcendis oculis, recreandis naribus, reficiendis animis. Nihil hic fere naſcitur præter odoratas herbas, nec eas quaſlibet, ſed eximias duntaxat. Unumquodque genus ſuas habet areas. *T.* Nec herbæ mutæ ſunt apud te, ut video. Nam, ut ſunt velut in turmas digeſtæ, ita ſingulæ turmæ ſingula habent vexilla cum inſcriptione. Itidem ſingula genera habent ſuos titulos, aliquid indicantes, quod ad peculiarem ejus herbæ vim pertinet. *E.* Probe dicis. En roſmarinus hic, fragrantiſſimi odoris, ut denſis ramuſculis ſubcrevit ! Amaracus ſeu majorana ſuaviſſimæ fragrantiæ ! *T.* Quid inſcriptum eſt? *E.* Quid ſui cum amaracino? Sues enim hoc odore vehementer offenduntur. *T.* Proinde colligo, me non eſſe ſuem, qui impenſe hoc odore delecter. *E.* En lavendulam, cujus flores cærulei ſuavius etiam ſpirant quàm herba. *T.* De pulegio hoc libet decerpere, dicitur enim arcere dolorem capitis, & ſuccurrere deliquio animi.

E. Salvia quoque & roſmarinus eo nomine laudantur. *T.* Mentha ſtomachum juvare dicitur; decerpam hinc quoque. *E.* Vis & de hyſſopo? ſive de albo flore malis, ſeu cæruleo. Serpylli odor nimis vehemens eſt: Ocimum gratius. *T.* Odor ejus jucunde gravis eſt. Sed quid ruta inter tam odoratas herbas, ipſa inſuavis admodum odoris? *E.* Aiunt à bufonibus expeti ſalviam, indeque non rarò veneno infici: eos ruta abigit & arcet; nam mire venenis reſiſtit. Sed quid attinet cætera omnia perluſtrare, cum vulgaria ſint? ut artemiſia, ſatureia, narciſſus, bolbis flore multiplicato, ranunculus flore pleno, flos caryophyllorum ſeu betonica coronaria, flore rubeo, purpureo, albo, varicolore; quo in genere mirum naturæ luſum interdum videas, in variatione colorum multiformi. Sed tranſeamus ad hortum olitorium: culinæ iſte dicatus eſt, in quo regnat uxor & famula mea; itaque curſim permeabimus. Hic ſingulæ areæ ſua olera produnt; paſtinacam, rapas, napos, cepas, allia, porra, acetoſam, braſſicam, betam, braſſicam capitatam, aſparagum, portulacam, luctacam, ſtrobilum, intubum, chærefolium, naſturtium, fœniculum, anethum, petroſelinum, apium, cuminum, aniſum, piſa, fabas, lupinos, raphanum, lentes, milium, Inulam, lupulum, apiaſtrum, & ejus generis alia. *T.* Nihil adhuc

huc vidi hoc fonticulo feſtivius, qui medius veluti arridet herbis omnibus, ac refrigerium illis pollicetur adverſus æſtum. Sed alveolus hic, qui tantâ gratiâ totam aquam oſtendit oculis hominum, hinc atque hinc æquis ſpatiis hortum dirimens, in quo ſeſe utrinque herbæ velut in ſpeculo contemplari geſtiunt, num marmoreus eſt? *E.* Bona verba; Unde huc marmor? E contuſis cœmentis factitium marmor eſt; coloris candor additus eſt incruſtamento. T. Quo tandem ſeſe condit tam amabilis rivus? *E.* Vide incivilitatem humanam! Poſteaquam hic ſatis exhilaravit oculos noſtros, proluit culinam ejuſque ſordes ſecum defert in cloacam. T. Crudele! *E.* Atqui aquâ non abutimur, ſi partimur in varios uſus, in quos illam dedit is, qui nihil non affatim ſuppeditat uſibus humanis. T. Vera ſunt quæ dicis. Sed cur tibi virent etiam horti ſepta manufacta? *E.* Nequid hic non vireat. Quidam rubra malunt, quòd is color additus virentibus, gratiam adjungit; hic mihi magis arridet, ut eſt ſua cuique ſententia. Sed progrediamur ad pomarium, & arboretum. Deducam vos per ambulacra hæc utrinque conſita vitibus, quæ jugatæ, & pedatæ palmites in ſublime protenſos umbroſis amplexibus miſcent, & racemos undiquaque promicantes oſtentant. T. Jucundiſſimum ſpectaculum! En ut è ſublimi propen-

dentes uvæ, capitibus noſtris imminent! Quid amabilius quàm maturas è tali loco decerpere? *E.* Imo licebit quamprimum maturuerint, ſi modo libeat. Hic videtis ſcenas nativas ex conjunctis & implexis palmitum, & aliorum ramorum frondibus. In his vel ſtudeo, vel cibum capio, ſi videtur. Hic æſtivarium eſt. *T.* Columnæ paribus intervallis ſuſtinentes ædificium innitens, miráque colorum varietate blandientes, ſuntne marmoreæ? *E.* Ex eodem marmore quo factus eſt hic alveus. *T.* Lepida profecto impoſtura! Vel dejerâſſem eſſe marmor. *E.* Quare cave, ne vel credas, vel dejeres quicquam temere. Non raro fallit ſpecies. Quod opibus deeſt, arte ſarcimus. *T.* Illic in æſtivario video elegantiſſimas picturas. Non tibi ſat erat hortus tam nitidus, tam excultus, niſi pingeres inſuper alios hortos? *E.* Non capiebat omnes herbarum ſpecies unus hortus. Præterea, bis delectamur, quum pictum florem cum vivo decertantem videmus & in altero miramur artificium naturæ, in altero pictoris ingenium, in utroque benignitatem Dei, qui in uſum noſtrum largitur hæc omnia. Poſtremo, non ſemper viret hortus: hic hortus etiam media bruma viret & adblanditur. *T.* At non ſpirat. *E.* Sed rurſum non eget cultura. *T.* Tantùm paſcit oculos. *E.* Verum: ſed hoc per-

perpetuo facit. *T.* En, ut violam iſtam purpuream ad vivum pictor expreſſit! jurares nativam eſſe. Et roſam illam flore pleno albam; rubram item & Alabandicam, quin & roſam caninam ſeu ſylveſtrem, cui quidem impoſuit papilionem, aliis muſcas, & crabrones, & veſpas, feſtivà imitatione. Hoc lilium etiam elegantiſſime depictum eſt, cum ſcapo ſuo & bulbo. In iride hac plane ſuperavit naturam artificis induſtria. Lilio indidit cantharidem; quod genus inſecti amat inſidere liliis. *E.* Quid hoc, lilium convallium? nonne egregie expreſſum eſt? *T.* Utinam & odorem addere potuiſſet, uti colorem! *E.* En urtica hic impune attrectatur. *T.* Etiam cardui. *E.* Abſynthium etiam hic non offendit nares. *T.* Deum immortalem, quæ gratia colorum! Color albus, candidus, flavus, fulvus, rutilus, ruber, purpureus, helvus, linteus, fuſcus, punicus, cæruleus, viridis, niger, ater; & horum omnium mixturæ admodum variæ. Video illic & depictum nemus, ac ſylvam, & ſaltum. *E.* Hoc nemus, quod videris hoc toto pariete, exhibet varium ſpectaculum. Primum, quot videtis arbores, tot videtis arborum genera, ſingulis ad nativam imaginem non peſſime expreſſis. Dehinc, quot cernitis aves, tot videtis avium ſpecies. Inferne ſunt quadrupedum ſpecies, aut earum avium quæ vivunt humi, more quadrupedum. *T.* Mira varietas. Contem-

plemur ſingula propius. Nam mihi quidem non ſufficit per tranſennam aſpexiſſe, ut dicitur. Arbores noſtrates priore loco poſuit; Quercum primam omnium; ſorte juxta veterum monumenta, quæ tradunt homines glandibus victitâſſe, nondum frugibus inventis; primi enim homines crediti ſunt nec triticum, nec ſiliginem, nec hordeum, aut avenam cognoviſſe. Subdidit quercui ſuem, glandibus amicam. Inde fagum; & Caſtaneam, cujus fructus anſeribus aſſandis inditus, vulgo in deliciis eſt. Corticem aſperum & ſcabrum in hâc pyro pulchre effinxit; & viſcum, eidem adnaſci ſolitum, quo capiuntur aves. Stirps juniperi hujus videtur æquo craſſior. *E.* Sunt nonnunquam tales, licèt raro. *T.* Hæc malus, ceraſus, prunus, malus cotonea, perſica, morus, ſambucus, oliva, egregie expreſſæ ſunt. *E.* Et baccæ iſtæ ſeu acini purpurei in ſambuco, naturam ad vivum æmulantur. *T.* Quid ſalix iſta, è qua ruſticus vimina decidit, magno conatu librans ictum? *E.* Magno ſed irrito, nunquam enim reſecabit. *T.* Euge medicina puerorum laſcivientium, betula. En arbutus, cum fructu ſuo arbuto pulchre rubenti. Inde alnus, & ulmus, & ornus, & populus, & abies, & buxus ſemper virens, & acer, & tilia, & juglans, & corylus infeſta ſerpentibus, virgis enim ex hac arbore icti torpeſcunt. *E.* Ita aiunt; & ob id haud dubie pictor appoſuit

appoſuit ſerpentem fugientem. Cæteras arbores peregrinas, ut palmam victricem, & laurum & platanum, & reliquas, non libet perſequi. *T.* Nec tempus ſuppetit. Jamdudum enim inclamat fiſtula, prandium eſſe paratum. *E.* Ego vero hinc avelli me non patiar, donec cæteras perluſtraverim avium, & quadrupedum picturas. Hic uno intuitu conſpicor omne avium genus, miro artificio in unicam tabulam concluſum. Primum aquilam, cum hoſte ſuo ſcarabeo, & regulo; dehinc paſſerem, hirundinem, merulam, turdum, turdelam, parum, fringillam, carduelem, linariam, luſciniam, cuculum, picum, picam, corvum, cornicem, ligurinum, veſpertilionem, gruem, ciconiam, monedulam, upupam, noctuam, columbam, ſturnum, turturem, palumbem, coturnicem, caſſitam, perdicem, ardeam, anſerem, anatem, motacillam, querquedulam, gallum, gallinam, cum pullis, capum, pavonem; item rapaces, aquilam, accipitrem, milvum, vulturem, falconem, & alias. Inferius occurrunt mihi feroces beſtiæ. Bene habet quod non vivæ, alioquin male me accepturæ. Iſthinc faucibus hiantibus inſurgit leo; iſthinc rictu diducto anhelat lupus; hinc urſus, pardus, aper. Illic ſedet ridicula ſimia, iſtic deliteſcit lepus, ibi gallinis inſidiatur vulpes, ibi ſciurus rodit nucem, ibi mus petit cavernam, illic capra, & hircus & hœdus carpunt ſalicem, iſtic cervus

attracto

attracto naribus ſerpente fugit ad aquas, illic caprea incidit in caſſes. iſtic mactatur procur, illic tondetur ovis, hic fuſtigatur aſinus ad molam actus, & rudenti ſimilis, immane quantum os diſtendit, videor pene audire inconditum clamorem, ita affabre pinxit artifex. Hic equus excutit ſeſſorem, ille caballus ferociens hinnit, allatrat canis. Ecce autem felis ſibilis conſpuit alterum illum canem, & aduncos ungues naribus illius impactos illidit. Illic bos arat, taurus & vacca paſcuntur cum vitulis, aries & vervex paſcuntur ſeorſim cum agnis, ibi ſunt greges & armenta, magni precii ſi viverent. Tum belluæ iſtæ immanes, elephantus, & camelus terrorem incutiunt vel ſolo aſpectu: nec minus puſillus iſte ſcorpio. Iſta aranea in aëre pendula telam texit, ſed nunquam pertexet. Formica iſthæc mordicus arreptum ingens granum ad antrum protrudit: ac cicada ſecura hyemis interea ſaltitat. *E.* Nondum cepit ſpectandi ſatietas? *T.* Mene? Spectaculum hoc eſt mihi quovis prandio gratius. Quæſo ne mea cauſa vobiſmet ſitis in mora. Reſtant piſces mihi contemplandi. Vosite. *E.* Non erit gravis hæc morula. Et igni tabulo medebimur cibis, ſi forte refrixerint. *T.* Ecce voracem lucium captantem minutos piſciculos, & percam aculeatam, carpionem, cancrum retrogradum, cum ſuis chelis, truttam auratam, cui nonnulli primas

inter

inter piſces tribuunt, alburnum, viliſſimum pene omnium, fundulum item, & gobium, & grandem iſtum mullum, quem barbum quidam appellant. *E.* Quænam præcipuæ deliciæ ſunt in piſcibus? *T.* In lucio & muſtela jecur, in barbo mandibula utraque, in carpione lingua, haberi ſolent in deliciis. *E.* Quibuſnam piſcibus tu primas adjudicas? *T.* Mihi vero in exiguo ſunt diſcrimine; quiſquis fere prior obvenit, eo perinde ac optimo veſcor. *E.* Vidi, qui anguillis prorſus abſtinebant. *T.* Multis nihil videtur delicatius. Quidam etiam muſtelis abhorrent, eo quod ranis non ſint abſimiles à parte interiori. *E.* Quid diſcriminis eſt inter ſalmonem & eſocem? *T.* Salmo eſt recens, eſox eſt ſalitus. *E.* Quid de tenca ſentis? *T.* Aiunt eſſe piſcem limoſum & inſalubrem; velut omnes ſalitos, ſalpam, aſellum, halecem; & infumatos, ut arengam, paſſerem. Sed & quatuor tempeſtates anni illic conſpicor; Ver, Æſtatem, Autumnum, & Hyemem. Et duodecim menſes; Januarium, Februarium, Martium, Aprilem, Majum, Junium, Julium, Auguſtum, Septembrem, Octobrem, Novembrem, Decembrem ſingulos ſeparatim occupatos, opere ſibi congruo. Sed finem facio, ne patientia veſtra abutar. Dies me deficeret, ſi ſingula exacte contemplari vellem. *E.* Hic ad lævam eſt pratum liberum, præter virorem graminum nihil habens. *T.* Atqui viror hic oculos mirifice

rifice recreat. *E.* Septum eſt ſepe perpetua, è ſpinis implexis, ſed vivis contexta. Ad dextram tandem eſt pomarium, in quo, cum erit otium, videbitis plurimas arbores peregrinas, quas paulatim doceo cœlo noſtro adſueſcere. Ultra illud eſt hortus medicinalis, in quem quicquid eſt inſignium herbarum medicarum congeſſi. *T.* Papæ! Næ tu vincis vel ipſum Alcinoum. *E.* Hic aviarum eſt in confinio, adhærens ambulacro ſuperiori quod videbitis à prandio; audietis miros concentus. Sunt omnes aviculæ adeo cicures, ut ſi quando cœno, illic aperta feneſtra, devolent in menſam, cibumque vel è manibus capiant; adeo dedidicerunt timere, quia ſentiunt neminem lædere. In extremo pomario apium regnum eſt. Nec illud ſane ſpectaculum inamœnum; videre alias evolantes ex alveariis, alias redeuntes, cum onuſtis ſucco cruſculis, alias prodeuntes identidem, & provolventes, ſi quid obſtaculi animadverterint alias inſidentes floribus, colligentes ſuccum melleum. Sed in præſentia non ſinam vos amplius inſpectare, quo ſit quod vos poſthac, revocet, tanquam ad novum ſpectaculum. Aliàs, his ſingulatim & per otium contemplandis dabitur vel totum triduum. Nunc ad prandium ſi placet, eamus. *T.* Quando ita vis, equidem non recuſo. *E.* Ut eſt diei tempus, non convenit differri longius.

Collo-

Colloquium LI.

ABSURDA.

Annius, Leucius.

AUdio te interfuiſſe nuptiis Pancratii & Albinæ. *L.* Nunquam antehac infeliciùs navigavi, quàm hoc tempore. *An.* Quid ais? tantam fuiſſe hominum frequentiam? *Le.* Nec unquam mihi vilior fuit vita, quàm id temporis. *An.* Vide quid faciant opes; Ad meas nuptias pauci convenirent, iique tenues. *Le.* Vix fueramus ingreſſi pelagus, ortus eſt ingens turbo. *An.* Narras deorum cœtum. Totne aderant viri principes, tot matronæ nobiles? *Le.* Boreas diſſecuit velum, diſſectumque diſſipavit. *An.* Deſponſam novi. Nihil fingi poteſt venuſtius. *Le.* Mox fluctus revulſit clavum. *An.* Idem videtur omnibus. Non ſponſus admodum illi cedit, ut aiunt, formæ gratia. *Le.* Quid animi cenſes nobis illic fuiſſe? *An.* Sane rarum nunc eſt virgines nubere. *Le.* Remigandum nobis erat. *An.* Dotem vix credibilem narras. *L.* Ecce mox alium malum. *An.* Cur puellam impuberem commiſerunt tam feroci? *Le.* Apparuit piratarum navis. *An.* Profecto ſic eſt; in multis nequitia ſupplet ætatem. *Le.* Ibi nobis geminum fuit bellum, alterum cum mari, alterum cum prædonibus. *An.* Hei tantum donariorum? Interim pauperibus nemo dat feſtucam *Le.* Quid? cederemus?

remus? Imo desperatio vitæ addebat animos. *An.* Vereor ne sint steriles nuptiæ, si vera prædicas. *Le.* Imo injecimus harpagones. *An.* O rem novam! ante nuptias gravida? *Le.* Si spectâsses eum conflictum, fatereris me non esse fœminam. *An.* Ut audio, conjugium hoc non solum rarum est, sed etiam consummatum. *Le.* Insiluimus in navim piraticam. *An.* At demiror te vocatum alienum, me præterito, qui tertio propinquitatis gradu sponsæ patrem contingo. *Le.* Ipsos in mare præcipites dedimus. *An.* Vera prædicas; infelicium nulli sunt affines. *Le.* Quicquid erat prædæ, inter nos partiti sumus. *An.* Expostulabo cum puella primo quoque tempore. *Le.* Mox exorta est subita tranquillitas; dixisses esse Alcedonia. *An.* Si illi res est, mihi est animus. Nihil moror illius benevolentiam. *Le.* Ita pro una duas naves in portum deduximus. *An.* Indignetur quid alit. *Le.* Quo eam, rogas? in templum, veli partem dicaturus divo Nicolao. *An.* Hodie non est liberum mihi, nam ipse domi convivas exspecto; alias non excusabo.

Colloquium LII.

DE REBUS AC VOCABULIS.

Beatus, Bonifacius.

SAlvus sit Bonifacius. *Bo.* Etiam atque etiam salvus sit Beatus. Sed utinam essemus uterque

uterque quod dicimur, tu dives, ego formoſus. *Be.* Itane parum tibi videtur, habere nomen magnificum? *Bo.* Mihi quidem minimi momenti, niſi res adſit. *Be.* At plerique mortales aliter affecti ſunt. *Bo.* Fieri poteſt ut mortales ſint iſti? homines eſſe non credo. *Be.* Et homines ſunt, O bone, niſi putas etiam nunc ſub humana ſpecie camelos & aſinos obambulare. *Bo.* Hoc citiùs crediderim, quàm homines eſſe, qui pluris nomen faciant quàm rem. *Be.* In certis rerum generibus, fateor, pleriq; malunt rem quàm nomen; in multis contra. *Bo.* Hoc quid ſit, non ſatis adſequor. *Be.* Atqui penes nos ipſos exemplum eſt. Tu Bonifacius diceris & habes quod diceris; ſed ſi eſſes alterutro ſpoliandus, utrum malles habere malam faciem, an pro Bonifacio dici Cornelius? *Be.* Equidem malim vel Therſites dici, quàm habere prodigioſam faciem; an bonam habeam, neſcio. *Be.* Item ego ſi dives eſſem, & aut res, aut nomen eſſet deponendum, malim Irus dici, quàm re ſpoliari. *Bo.* Adſentior vera loquenti. *Be.* Item uſu veniet, opinor, in his qui ſunt proſpera valetudine, aut aliis corporis præditi commodis. *Bo.* Probabile eſt. *Be.* At quàm multos videmus, qui mallent nomen eruditi piiq; viri, quàm eſſe docti boniq;! *Bo.* Plurimos iſtiuſmodi novi. *Be.* Annon apud nos plus habet momenti nomen, quàm res? *Bo.* Videtur. *Be.* Jam ſi quis nobis adeſſet Dialecticus qui ſcite definiret, quid

quid ſit Rex, quid Epiſcopus, quid Magiſtratus, quid Philoſophus : fortaſſis & hic inveniremus qui mallent nomen quàm rem. *Bo.* Ita profecto, ſi Rex eſt, qui legibus & æquitate populi commodum ſpectat, non ſuum: ſi Epiſcopus, qui totus invigilat gregi Dominico ; & ſi Magiſtratus eſt, qui ex animo conſulit Reipubl. & ſi Philoſophus eſt, qui neglectis fortunæ commodis, tantum ſtudet bonæ menti parandæ. *Be.* Hic vides, quantum hujus generis exemplorum poſſim aggerere. *Bo.* Sane plurimum. *Be.* An hos omnes negabis eſſe homines? *Bo.* Vereor ne nos ipſi citius nomen hominis amittamus. *Be.* At ſi homo eſt animal rationale, quantum abeſt hoc à ratione, ut in corporis commodis veriùs quàm bonis, & in externis, quæ fortuna dat ſimul & eripit cum libet, rem malimus, quam nomen; in veris animi bonis nomen pluris faciamus, quàm rem? *Bo.* Præpoſterum mehercule judicium, ſi quis attendat. *Be.* Eadem eſt ratio in contrariis. *Bo.* Exſpecto quid dicas. *Be.* Idem judicandum de nominibus rerum fugiendarum, quod dictum eſt de vocabulis expetendarum. *Bo.* Apparet. *Be* Magis enim horrendum eſt eſſe tyrannum, quàm tyranni nomen ; & ſi malus Epiſcopus juxta ſententiam Evangelicam, fur eſt & latro, non tam hæc nomina ſunt nobis deteſtanda quàm ipſa res. *Bo.* Convenit ſane. *Be.* Tu de cæteris ſimiliter colligito. *Bo.* Prorſus intelligo. *Be.* Nonne

fatui

fatui nomen averſantur omnes? *Bo.* Et quidem maxime. *Be.* Nonne fatuus eſſet qui aureo piſcaretur hamo, qui vitreum anteponeret gemmis, qui cariores haberet equos quàm uxorem ac liberos *Be.* Is eſſet quovis Chorœbo ſtultior. *Pe.* An non tales ſunt qui procurrunt in militiam, ſpe lucri non admodum magni, corpus & animam exponentes periculis, qui ſtudent congerendis opibus, cum animum habeant omnium bonarum rerum egenum; qui veſtes & ædes exornant cum animus neglectus ac ſquallidus jaceat; qui corporis valetudinem anxie tuentur, animam tot capitalibus morbis laborantem negligunt, deniq; qui fugaciſſimis hujus vitæ voluptatibus cruciatus merentur æternos? *Bo.* Ipſa ratio fateri cogit, pluſquam fatuos eſſe. *Be.* Atqui his fatuis cum plena ſint omnia, vix invenias qui ferre poſſint vocabulum, cum adeo non abhorreant à re? *Bo.* Sic eſt profecto. *Be.* Age, ſcis quàm ſint apud omnes inviſa vocabula mendacis ac furis. *Bo.* Sunt inviſiſſima, nec ſine cauſa. *Be.* Fateor. Sed cum ſtuprare conjuges alienas ſit furto ſceleratius, tamen adulteri cognomine quidam etiam gloriantur, ad furti convicium illico ſtricturi gladium. *Bo.* Ita res habet apud complures. *Be.* Ita cum multi ſcortis vinoque perditiſſimi ſint, & ſint libenter ac palam, tamen ad ganeonis nomen offenduntur. *Bo.* Hi nimirum rem ſibi gloriæ ducunt, cum vocem rei debitam horreant. *B.* Sed vix aliud nomen auribus noſtris videtur intolerabilius,

lerabilius,quàm mendacis. *Bo.* Novi qui hoc convicium cæde ſint ulti. *Be.* Sed utinam pariter abominentur rem ! Nunquam accidit tibi,ut,qui promiſerat ſe mutuum ad certum diem redditurum, fallere ? *Bo.* Frequenter, etiam cum id dejerâſſet ; neque id ſemel,ſed iterum atque iterum *Be.* Fortaſſe non erant ſolvendo. *Bo.* Imo erant, ſed commodius eſſe ducebant non reddere creditum. *Be.* An hoc non eſt mentiri ? *Bo.* Planiſſime. *Be.* Auderes iſtiuſmodi creditorem ſic compellare? Cur mihi toties mentiris? *Be.* Non ; niſi paratus eſſem ad pugnam. *Be.* An non ſimili modo quotidie verba dant latomi, fabri, aurifices & veſtiarii, pollicentes ad certum diem nec tamen præſtantes,etiam ſi magni referat tuâ ? *Bo.* Mira impudentia ! ſed adde his advocatos pollicentes operam. *Be.* Potes addere ſexcenta nomina ; nemo tamen horum laturus ſit mendacis vocabulum. *Bo.* Hoc genere mendaciorum plena ſunt omnia. *Be.* Itidem furis nomen nemo tolerat, cum à re non perinde omnes abhorreant. *Bo* Exſpecto ut dicas clariùs. *Be.* Quid intereſt inter eum qui rem tuam tollit è ſcrinio,& inter eum qui depoſitum abjurat ? *Bo.* Nihil, niſi quod ſceleratior eſt, qui ſpoliat etiam fidentem. *Be.* At quàm pauci ſunt qui depoſitum reddunt;aut ſi reddunt, non dant integrum ? *Bo.* Opinor eſſe perpaucos. *Be.* Nemo tamen iſtorum ferat furis vocabulum,cum rem non horreant. *Bo.* Admodum. *Be.* Jam mihi reputa, quid vulgo

fiat

fiat in tractandis pupillorum bonis, in teſtamentis ac legatis, quantum hæreat digitis tractantium. *Bo.* Frequenter totum. *Be.* Furtum amant, vocabulum deteſtantur. *Bo.* Maxime. *Be.* Quid agant, qui res fiſci tractant, qui monetam publicam cudunt deteriorem, qui nunc aucta, nunc diminuta nummorum æſtimatione, privatorum rem accidunt, fortaſſe nobis non admodum liquet; de his, quæ quotidie experimur, loqui fas eſt. Qui ſumit mutuum, aut qui conflat æs alienum hoc animo, ut reddat, ſi liceat, nunquam; quantulum abeſt à fure? *Bo.* Cautior fortaſſe dici poteſt, melior nequaquam. *Be.* At horum cum ingens ubiq; ſit numerus, nemo tamen tolerat furis nomen. *Bo.* Animum ſolus Deus novit; proinde apud homines obærati vocantur, non fures. *Be.* Quantuli refert, quo nomine dicantur apud homines, modo ſint fures apud Deum? certe ſuus cuique notus eſt animus. Ad hæc, qui, cum debeat multum, quod obtigit pecuniæ nequiter prodigit; qui, poſteaquam decoxit in una civitate, deluſis creditoribus, fugit in aliam, hoſpites quærens quibus imponat, idque facit crebrius; nonne ſatis declarat quo ſit animo? *Bo.* Satis ſuperque. Sed tamen iſti ſolent fucare colore quod faciunt. *Be.* Quonam? *Bo.* Multum multiſque debere, prædicant ſibi cum magnatibus, atque adeo Regibus, eſſe commune; eoque qui ſunt hoc ingenio præditi, fere nobilitatis opinionem affectant. *Be.*

Be. In quem uſum? *Bo.* Dictu mirum, quantum equiti licere velint. *Be* Quo jure? quibus legibus? *Bo.* Haud aliis quàm quibus præfectus maris vendicat ſibi quicquid ejectum eſt naufragio, etiamſi extet dominus, quibus alii ſuum eſſe volunt, quicquid apud furem aut prædonem deprehenderint. *Be.* Iſtiuſmodi leges poſſent ipſi fures condere. *Bo.* Et facerent, ſi queant tueri; & haberent quod excuſarent ſi bellum indicant priùs, quàm furentur. *Be.* Quis hoc juris dedit equiti potiùs, quàm pediti? *Bo.* Militiæ favor. Sic enim exercentur ad bellum, quo promptiores ſint ad ſpoliandum hoſtem. *Be.* Sic, opinor, Pyrrhus exercebat ſuos ad bellum. *Bo.* Non, ſed Lacedæmonii. *Be.* Abeant in malam crucem cum ſuo exercitio. Sed unde nomen hoc tantæ prærogativæ? *Bo.* Quibuſdam obvenit à majoribus, alii mercantur ære, quidam adſciſcunt. *Be.* An licet adſciſcere cuilibet? *Bo.* Licet, ſi mores reſpondeant. *Be.* Qui? *Bo.* Si nihil bonæ rei gerat, ſi ſplendidè veſtiatur, ſi incedat annulatus, ſi gnaviter ſcortetur, ſi aleam ludat aſſidue, ſi certet chartis, ſi compotationibus ac voluptatibus ætatem abſumat, ſi nihil loquatur plebeium, ſed arces. pugnas, ac bella mera crepet. Thraſonica omnia. Iſti ſibi permittunt bellum, cui velint, indicere; etiamſi pedem ubi ponant, non habeant. *Be.* Equites mihi narras aculeo dignos. Atqui tales habet non paucos Sicambria.

IN-

INDEX COLLOQUIORUM.

Primæ Partis.

COLLOQUIUM I.

I. *Surrectio matutina.* Schottenii Pag. 1
II. *Vestitus.* L. Vivis 2
III. *Salutatio matutina.* Ejusdem 5
IV. *Jussa herilia.* Erasmi 7
V. *Jussa alia.* Ejusdem 9
VI. *Euntes ad ludum literarium.* Vivis 10
VII. *Monita Præceptoris.* Erasmi 15
VIII. *Scriptio.* Ejusdem 17
IX. *Confabulatio domestica.* Ejusdem 18
X. *Jentaculum.* Schottenii 20
XI. *Prandium.* Vivis 22
XII. *Fructus novelli.* Schottenii 33
XIII. *Nundinæ.* Ejusdem. 35
XIV. *Peregrinatio.* Erasmi 36
XV. *Lusus venia.* Ejusdem 41
XVI. *Lusus pilæ.* Ejusdem 43
XVII. *Lusus globorum missilium.* Ejusdem 46
XVIII. *Lusus globorum per annulum.* Ejusdem 48
XIX. *Lusus saltus.* Ejusdem 50
XX. *Recreatio varia.* Ejusdem 52
XXI. *Infortunium.* Ejusdem 53
XXII. *Confabulatio otiosa.* Ejusdem 55
XXIII. *Cœna.* Ejusdem 56
XXIV. *Lucubratio.* Vivis 77
XXV. *Cubiculum.* Schottenii 82

Secundæ

Colloquium XXVI.

Veſtitus accuratior. Vivis 83
XXVII. *Deambulatio.* Ejuſdem 89
XXVIII. *Diluculum.* Eraſmi 92
XXIX. *Scriptionis* requiſita. Vivis 101
XXX. *Equeſtria.* Eraſmi 106
XXXI *Talio.* Ejuſdem 107
XXXII. *Iter.* Vivis 112
XXXIII. *Diverſoria.* Eraſmi 118
XXXIV. *Opulentia ſordida.* Ejuſdem 127
XXXV. *Valetudo proſpera.* Ejuſdem 141
XXXVI. *Valetudo adverſa.* Ejuſdem 143
XXXVII. *Fruſtratio ſpei.* Ejuſdem 146
XXXVIII. *Redux.* Ejuſdem 148
XXXIX. *Emptio & venditio.* Ejuſdem 149
XL. *Pretium.* Ejuſdem 151
XLI. *Spectrum.* Ejuſdem 152
XLII. *Redux è militia.* Ejuſdem 164
XLIII. *Redux ab Hieroſolymis.* Ejuſdem 168
XLIV. *Naufragium.* Ejuſdem 172
XLV. *Convivium fabuloſum.* Ejuſdem 183
XLVI. *Convivium ſobrium.* Ejuſdem 195
XLVII. *Domus.* Vivis 201
XLVIII. *Cœnaculum.* Ejuſdem 206
XLIX. *Culina.* Ejuſdem 210
L. *Hortus.* Eraſmi 216
LI. *Abſurda.* Ejuſdem 229
LII. *Res & Vocabula.* Ejuſdem 230

FINIS.

Beinecke
Library
Grll
e692

YALE UNIVERSITY
LIBRARY